

Henna Hietala

SUKULAISSIJAIKVANHEMMUUS SUOMESSA

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2020**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Maaliskuu 2020	Tekijä/tekijät Henna Hietala
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi Sukulaissijaisvanhemmuus Suomessa		
Työn ohjaaja Pirjo Forss-Pennanen		Sivumäärä 105 + 46
Työelämäohjaaja Tarja Kulju ja Tuija Maijanen		
<p>Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Nuorten Ystävät -perhepalveluiden henkilökunta. Opinnäytetyön idea rakentui opinnäytetyön tekijän omasta henkilökohtaisesta kiinnostuksesta sukulaissijaisvanhemmuutta kohtaan. Sijaisvanhemmuudesta oli tehty lukuisia opinnäytetöitä, mutta sukulaissijaisvanhemmuuden tarkastelu oli jäänyt vähäisemmäksi. Opinnäytetyön tekijän mielestä sukulaissijaisvanhemmuutta koskeva tieto oli arvokasta ja sitä tulisi tutkia enemmän.</p> <p>Opinnäytetyön tekijä piti sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyvää tutkimustaan hyödyllisenä. Opinnäytetyön tulokset osoittivat sukulaissijaisvanhempien olevan tavallisia ihmisiä, jotka olivat olleet motivoituneita ryhtymään sukulaissijaisvanhemmiksi eri syistä. Näitä syitä olivat olleet sukulaissijaisvanhemman kiintymys lapseen, ulkopuoliset tekijät, suvun koossapitäminen ja biologisten vanhempien auttaminen. Opinnäytetyön tulosten mukaan sukulaissijaisvanhemmat olivat myös kokeneet sukulaissijaisvanhemmuuden sisältävän niin etuja kuin haasteitakin.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteeksi muotoutui sukulaissijaisvanhemmuuden tarkastelu kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyön pääasiallisena tarkoituksena oli selvittää, mitä sukulaissijaisvanhemmuus oli kotimaisen kirjallisuuden valossa. Tutkimuksia, joita opinnäytetyön tutkimuksessa käytettiin, olivat Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) lisensointityö ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili” ja Anu Lumpuksen Pro gradututkielma ”Oon mää tyytyväinen, että saa omien sukulaisten kanssa olla...” Koisti-Auerin (2008) ja Lumpuksen (2015) tutkimustulokset sukulaissijaisvanhemmuutta koskien olivat hyvin linjassa keskenään.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena. Opinnäytetyössä käytettiin myös kvalitatiivisuutta tukevaa narratiivista lähestymistapaa. Tutkimuksessa kerättiin tietoa sukulaissijaisvanhemmuudesta ja tarkasteltiin sitä kotimaisen kirjallisuuden valossa. Aineistoa koottiin opinnäytetyöhön teoriatietoa etsimällä: kirjallisuudesta ja Internetistä. Tutkimusaineisto analysoitiin tutkimuksessa systemaattisen aineiston analyysimenetelmää käyttäen. Opinnäytetyön teoreettisina lähtökohtina olivat lastensuojelun työprosessi, lastensuojelu lasten hoidon tukena, sijaishuolto, sijaisvanhemmuus ja sukulaissijaisvanhemmuus.</p>		

Asiasanat Lastensuojelun työprosessi, Sijaishuolto, Sijaisvanhemmuus ja Sukulaissijaisvanhemmuus.

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date March 2020	Author Henna Hietala
Degree programme Degree Programme of Social Services		
Name of thesis Kinship Care in Finland		
Instructor Pirjo Forss-Pennanen	Pages 105+46	
Supervisor Tarja Kulju ja Tuija Maijanen		
<p>The commissioner of the thesis was the staff of Nuorten Ystävät family services. The idea for the thesis stemmed from the author's personal interest towards kinship care. There are several studies on foster parenting but kinship care has had less emphasis. The author of the thesis regards the information on kinship care as valuable and that it should be studied more.</p> <p>The author regarded her research on kinship care as useful. The results of the thesis showed the kinship caregivers to be ordinary people who had been motivated to become kinship caregivers for various reasons. Among those reasons were their attachment to the child, external factors, keeping the family together and helping out the biological parents. According to the results of the thesis, the kinship caregivers had also experienced the kinship care to have both benefits and challenges.</p> <p>The aim of this thesis was to examine kinship care as literary review. The main goal was to find out what kinship care was in the light of Finnish literature. The studies used in the thesis were Anna-Liisa Koisti-Auer's (2008) doctoral thesis "Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili" and Anu Lumpus' thesis "Oon mää tyytyväinen, että saa omien sukulaisten kanssa olla..." The study results of Koisti-Auer (2008) and Lumpus (2015) on kinship care were in line with each other well.</p> <p>The study was carried out as a qualitative research. The narrative approach supporting the qualitative-ness was also used in the study. Information on kinship care was gathered and it was examined in the light of domestic literature written on the subject. The material for the thesis was collected by searching theoretical information: from literature and the Internet. The research material was analysed by using the content analysis method. Theoretical bases for the thesis were child protection's work process, child protection as childcare support, foster care, foster parenting and kinship care.</p>		

<p>Key words Child protection's work process, foster care, foster parenthood, kinship foster parenthood</p>
--

Pieni laulu antamisen ihmeestä

Annoin sinulle höyhenen

ja sinä sanoit sitä siiveksi

Annoin sinulle murusen

ja sinä sanoit sitä leiväksi

Annoin sinulle tilkkasen

ja sinä sanoit sitä mereksi

Niin paljon sinä minulle annoit:

meren, siivet, leivän

Mitähän olisin saanut

jos olisin uskaltanut

antaa vähän enemmän.

-Tommy Tabermann-

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Tässä osiossa käyn läpi opinnäytetyössäni esiintyvät keskeiset käsitteet ja niiden tarkemmat määritelmät. Opinnäytetyölleni laaditut keskeiset käsitteet ovat lapsen kodin ulkopuolinen sijoitus, sijaisvanhemmuus, sukulaissijoitus, sukulaissijaisvanhemmuus ja PRIDE -ennakkovalmennus. Esittelen keskeiset käsitteet mainitsemassani järjestyksessä ja yksitellen, mahdollisimman paljon samalla niistä tarkempaa tietoa tuottaen ja opinnäytetyöni asiatekstin sisältöä selkeyttäen.

Lapsen kodin ulkopuolisesta sijoituksesta puhutaan silloin, kun lapsen terveydentilan ja lapsen hyvinvoinnin nähdään olevan vaarassa, eikä vaarassa olevan lapsen tilanteeseen kyetä saamaan tarvittavaa muutosta muutoin kuin puuttamalla lapsen tilanteeseen ja lapsen kotona vallitseviin olosuhteisiin lastensuojelullisin toimenpitein: sijoittamalla lapsi lyhytaikaisesti kodin ulkopuolelle, sijoittamalla lapsi kiireellisesti kodin ulkopuolelle tai huostaanottamalla lapsi. Näiden lisäksi lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös yksityisesti. Lapsen kodin ulkopuoliseksi sijoitukseksi kutsutaan siis tilannetta, jossa lastensuojelu tahollaan järjestää tarvittaessa lapsen hoidon sekä huolenpidon lapsen oman kodin ulkopuolella. Lapsen kodin ulkopuoliseen sijoitukseen vaikuttavat monet eri tekijät, kuten lapsen kodin haitalliset olosuhteet, yhteiskunnalliset ja lapsen itseensä kohdistamat vaaratekijät. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos 2018a, 2018x, 2018y, 2018hh & 2018jj; Lastensuojelu.info 2018a & 2018b.)

Sijaisvanhemmuus on usein samaan aikaan erilaista ja samanlaista vanhemmuutta kuin normaaleissa perheissä esiintyvä biologinen vanhemmuuskin. Sijaisvanhemmuudessa vanhemmuus ei kuitenkaan vaadi biologista yhteyttä perheen aikuisten ja lasten välille. Sijaisvanhemmuudessa on kyse sijaislapselle annettavasta kodin ulkopuolisesta ja ympärivuorokautisesta kasvatuksesta, hoidosta ja muusta huolenpidosta. Lisäksi sijaisvanhemmuuden tavoitteena on tuottaa lapselle tai nuorelle mahdollisuus läheisiin ihmisiin ja perheomaiseen hoitoon. Sijaisvanhemmuuden tulee myös edistää sijoitetun lapsen tai nuoren perusturvallisuutta ja sosiaalista kehitystä. Sijaisvanhemmuuden tärkein tavoite onkin taata sijoitetulle lapselle tai nuorelle turvallinen, kodinomainen ja rajat sisältävä kasvuympäristö, jossa perheen arkielämä on pääsääntöisesti tasaista, ennakoitavissa sekä sijaislasta ja koko perhettä eheyttävää toimintaa. (Perhehoitoliitto, 2018a, 2018b, 2018c & 2018f; Pirskanen 2007, 16-18.)

Sukulaissijoitus on hyvin pitkälti nimensä mukainen sijoitustapa, jolloin perheeseen sijoitettava sukulaislapsi sijoitetaan kodin ulkopuolisena sijoituksena sukulaisperheen huollettavaksi joko lyhytaikaisena sijoituksena, kiireellisenä sijoituksena tai huostaanotettuna. Lasten sijoittamisvaiheessa pyritään aina

sijoituksen yhteydessä tarkastelemaan ja kartoittamaan lapsen lähiverkostoa mahdollisen sijoituspaikan löytämiseksi. Tällöin ajatellaan usein sukulaissijoituksen olevan ensisijainen sijoitusmuoto sijoitettavan lapsen kohdalla. Lapsen sijoittaminen sukulaisperheeseen ei kuitenkaan ole automaatio, sillä sukulaisperhettä ei voida pitää automaattisesti hyvänä tai parempana vaihtoehtona kuin sijoittamista esimerkiksi muuhun sijaisperheeseen, joka ei ole sijoitettavan lapsen lähiverkostosta paikannettu ja lapselle tällä tavoin myös hyväksi todettu. Sukulaissijoitusta suositaan kuitenkin vierassijoitukseen verrattaessa enemmän. Sukulaissijoituksen nähdään tukevan muun muassa perheen jälleenyhdistämisen periaatetta vierassijoitusta paremmin. Lapsen sijoitusvaiheessa tulisikin viranomaisten taholta arvioida sukulaissijoituksen edut ja haitat sekä niiden välinen suhde. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018v, 2018x, 2018å & 2018cc; Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26.)

Sukulaissijaisvanhemmuus on käytännössä tavallista sijaisvanhemmuutta. Sukulaissijaisvanhemmuudesta puhutaan kuitenkin vasta silloin, kun sijaisperheeseen on sijoitettuna kodin ulkopuolisena sijoituksena sijaislapsi, joka on jollain tapaa myös sukua sijaisperheelle. Tällöin sukulaissijaisvanhemmuus on nimensä mukaista sijaisvanhemmuutta eli ollaan sijaisvanhempi sukulaislapselle. Sukulaissijaisvanhemmiksi tulee ryhtyttyä usein tilanteissa, joissa koetaan, että sukulaislapsi on avun tarpeessa ja että sukulaislapsen avun tarpeeseen tahdotaan vastata ja vaikuttaa tarjoamalla sukulaislapsen tilanteeseen helpotusta ja apua. Sukulaissijaisvanhemmaksi tulo ja ryhtyminen poikkeaa myös usein tavallisesta sijaisvanhemmuuteen ryhtymisestä - sukulaissijaisvanhemmuus kun ei aina ole etukäteen harkittua ja suunniteltua tai edes toivottua sijaisvanhemmuutta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018v & 2018x; Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26.)

PRIDE-ennakkovalmennus on sijaisvanhemmuuteen liittyvä valmennuskurssi, joka suoritetaan usein ennen sijaisvanhemmaksi ryhtymistä. PRIDE -ennakkovalmennus on ryhmämuotoinen valmennus, johon sisältyvät yksilökohtaiset tehtävät, kokemukselliset harjoitukset sekä pienryhmätyöskentelyä. PRIDE-ennakkovalmennuksen aikana valmennukseen osallistuvat henkilöt kykenevät omakohtaisesti arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämistarpeitaan sijais- sekä adoptiovanhemmuuteen liittyen yhdessä valmentajien kanssa. Sukulaissijoituksissa PRIDE-ennakkovalmennus voidaan ja käydäänkin usein räätälöitynä sijoituksen yhteydessä sekä sen aikana. Sukulaissijoituksissa PRIDE-ennakkovalmennus voidaan suorittaa myös kotikäynnin perheen omiin aikatauluihin soviteltuna, eikä sitä näin ollen tarvitse nimensä mukaisesti suorittaa ennakkovalmennuksena ennen sijoituksen aloittamista. (Koisti-Auer 2008, 92; Pesäpuu ry 2018a & 2018b.)

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA.....	3
3 NUORTEN YSTÄVÄT -JÄRJESTÖ.....	5
4 SUKULAISSIJAISVANHEMMUUTEEN JOHTAVA LASTENSUOJELUN TYÖPROSESSI 7	7
4.1 Lastensuojeluilmoitus	7
4.2 Kiireellisen sijoituksen tarve ja kiireellinen sijoitus	8
4.3 Palvelutarpeen ja lastensuojelutarpeen arviointi.....	10
4.4 Lasten, nuorten ja perheiden sosiaaliasiakkuus ja sosiaalipalvelut	11
4.5 Lastensuojelun asiakkuus.....	12
4.6 Avohuollon asiakkuus	13
4.7 Huostaanotto.....	15
4.8 Jälkihuolto	18
5 LASTENSUOJELUN TUKI LAPSEN HYVINVOINNIN TURVAAMISEEN ENNEN SUKULAISSIJAISVANHEMMUUTTA.....	19
6 SIJAISHUOLTO POHJANA SIJAISVANHEMMUDELLE JA SUKULAISSIJAISVANHEMMUDELLE	21
6.1 Perhehoitoon liittyvät käsitteet	23
6.2 Perhehoito	23
6.3 Huoltajan oikeudet lapsen sijaishuollon aikana.....	25
6.4 Lapsen oikeudet ja velvollisuudet sijaishuollossa	25
7 SIJAISVANHEMMUUS JA SUKULAISSIJAISVANHEMMUUS	27
7.1 Sijaisvanhemmuus	27
7.1.1 Sijaisvanhemmuuden aloittaminen ja vaatimukset	29
7.1.2 Sijaisvanhemmuuteen liittyvä perhe-elämä.....	30
7.1.3 Sijaisvanhemmuuden päättyminen	36
7.2 Sukulaissijaisvanhemmuus.....	39
7.2.1 Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili	40
7.2.2 Sukulaissijaisvanhemmuus ja läheisverkosto -käsite	41
7.2.3 Sukulaissijaisvanhemmuus ja räätälöity PRIDE-ennakkovalmennus.....	42
7.2.4 Sukulaissijaisvanhemmuus sijaishuoltomuotona	43
7.2.5 Sukulaissijaisvanhemmuuden tuomat edut ja haasteet.....	45
7.2.6 Sukulaissijaisvanhemmuus perinteenä	46
8 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA.....	48
9 OPINNÄYTETYÖTEHTÄVÄ	51
10 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	52
10.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	52

10.2	Narratiivinen orientaatio	53
10.3	Opinnäytetyön tutkimuskysymys	54
10.4	Opinnäytetyön aineisto ja aineiston keruumenetelmät	54
10.5	Opinnäytetyön aineiston käsittely ja analysointi.....	56
10.6	Opinnäytetyön eettisyys, luotettavuus ja siirrettävyys	61
11	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	64
11.1	Sukulaissijaisvanhemmuuden demografiset tekijät.....	64
11.2	Sukulaissijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit	66
11.3	Sukulaissijaisvanhempien vaikutukset sijoitettuihin lapsiin.....	67
11.3.1	Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle..	68
11.3.2	Biologisten vanhempien tuomat haittavaikutukset sijoitettavan lapsen elämään	68
11.3.3	Sijoitettujen lasten turvallisuuden tunne arjessa	69
11.3.4	Sijoitettujen lasten elinympäristön muuttuminen.....	70
11.3.5	Sijoitettujen lasten yhteenkuuluvuuden turvaaminen.....	71
11.4	Minkälaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään	71
11.4.1	Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä.....	72
11.4.2	Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen	74
11.4.3	Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen....	75
11.4.4	Sukulaisuus tuo epävarmuutta sijoitetun lapsen elämään	77
11.4.5	Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet	78
11.4.6	Perheen uudelleen muodostumisen haasteet.....	79
11.4.7	Yhteistyöhaasteet viranomaisen kanssa	80
12	JOHTOPÄÄTÖKSET	81
12.1	Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili	81
12.2	Sukulaissijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit	82
12.3	Sukulaissijaisvanhemmuuden vaikutus sijoitettuihin lapsiin	82
12.4	Sukulaissijaisvanhemmuuden edut ja haasteet	84
13	POHDINTA	89
13.1	Oman opinnäytetyöprosessin eteneminen ja arviointi.....	89
13.2	Ammatillinen kasvuprosessini opinnäytetyöni aikana	93
13.3	Kiitokset	95
	LÄHTEET	97
	LIITTEET	
	TAULUKOT	
	TAULUKKO 1. Esimerkki aineistoa koskevasta tiedonkeruusta.....	54
	TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston pelkistämisestä	56
	TAULUKKO 3. Esimerkki pelkistysten kokoamisesta alaluokkiin	57
	TAULUKKO 4. Esimerkki pelkistysten kokoamisesta alaluokkiin	58

1 JOHDANTO

Sijaisvanhemmuus nähdään usein ”erityisenä vanhemmuutena”. Todellisuudessa sijaisvanhemmuus on kuitenkin kuin mitä tahansa vanhemmuutta, joka sisältää toiminnoissaan omat, tärkeät erityispiirteensä: kyvyn vastata lapsen tai nuoren vaatimiin erityistarpeisiin. Näin ollen sijaisvanhemmuuden voidaan katsoa olevan käytännössä lähes samanlaista ja samaan aikaan myös kovin erilaista vanhemmuutta biologiseen vanhemmuuteen verrattaessa. (Perhehoitoliitto, 2018a, 2018c & 2018e; Pirskanen 2007, 16-18.)

Sijaisvanhemmuutta ja biologista vanhemmuutta yhdistävät vahvasti aito välittäminen, aito kiinnostus sekä lasta ja nuorta suojaavat terveelliset rajat, jotka myös korostuvat entisestään sukulaissijoituksen kaltaisissa sijoitusmuodoissa. Sukulaissijoituksissa kiintymyssuhteen luominen koetaan usein luonnollisempaan. Sijoitettavaa lasta on helpompi lähestyä, koska häneen on olemassa jo tietynlainen sukulaisuussuhde ja sitä kautta myös eräänlainen olemassa oleva kiintymyssuhde. (Perhehoitoliitto, 2018b, 2018c, 2018f & 2018g; Pirskanen 2007, 16-18.)

Sukulaissijaisvanhemmuudessa kuten muissakin sijaisvanhemmuustilanteissa sijaisvanhemmilta edellytetään lapsen tai nuoren täysipainotteista tukemista, joka pitää sisällään lapsen tai nuoren aikaisempien kielteisten kokemusten korjaamista sekä korvaamista uusilla ja myönteisillä elämyksillä ja tunteilla. Sijaisvanhempien tulee sijaisvanhemmuutta ja sukulaissijaisvanhemmuutta koskettavissa sijoitustilanteissa rohkaista lasta tai nuorta itsenäiseen ja itsensä hyväksyvään käytökseen sekä kasvattaa lasta tai nuorta oikeudenmukaisuuteen ja suvaitsevaisuuteen. Sijaisvanhemmuutta ajatellen sijaisvanhempien on oltava valmiita sitoutumaan vanhemmuuteen ja vanhemmuuden tuomiin tehtäviin. (Perhehoitoliitto, 2018g; Pirskanen 2007, 16-18.)

Sukulaissijoituksissa esiintyvät sijaisvanhemmuuteen liittyvät haasteet voivat olla moninaisempia kuin muissa lapsen tai nuoren sijoitustilanteissa, joissa sijoitettava lapsi on sijaisperheelle entuudestaan vieras ja tuntematon. Sukulaissijoituksissa esiintyvät haasteet voivat näin ollen olla huomattavasti henkilökohtaisempia sukulaissijaisperheelle ja eritoten sukulaissijaisperheessä toimiville sijaisvanhemmille. Myös onnistumisen kokemukset kuuluvat sukulaissijaisvanhemmuuteen ja ovat iso osa myös yleisesti sijaisperheiden näkyvää arkea. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2018v.)

Opinnäytetyössäni tarkastelen sukulaissijaisvanhemmuutta aikaisempien kotimaisten tutkimusten valossa selvittäen samalla, mitä sukulaissijaisvanhemmuudesta todella tiedetään. Tutkimuskysymykseni käsittelee, mitä tutkimustietoa sukulaissijaisvanhemmuudesta on jo esitetty. Tutkimusongelmaksi opinnäytetyölleni on määrytynyt sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyvät edut ja haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa. Lisäksi opinnäytetyössäni kartoitetaan sukulaissijaisvanhemmuuden profiilia, sukulaissijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiiveja ja sukulaissijaisvanhemmuuden vaikutuksia sijoitettuihin lapsiin sekä sukulaissijaisvanhempiin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää tutkimusten avulla, mitä sukulaissijaisvanhemmuus on sekä mitä etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään. Lisäksi tarkoitukseni on tuoda lisätietoa sukulaissijaisvanhemmuudesta kiinnostuneille ja sukulaissijaisvanhemmuutta harkitseville henkilöille sekä hyödyntää opinnäytetyötäni erilaisissa valmennuksissa, kuten Nuorten Ystävät ry:n suositussa PRIDE-ennakkovalmennuksessa.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Jokainen lapsi tarvitsee osakseen rakkautta, hyväksyntää, pysyviä ihmissuhteita ja rauhaa kehittyä omaksi itsekseen. Jokainen lapsi kaipaa rinnalleen ja lähelleen turvallista ja välittävää aikuista sekä aikuisen tuomaa huolenpitoa ja hoitoa. Mutta miten voidaan auttaa ja tukea lasta, joka ei ole saanut syntymäperheeltään tarpeeksi eväitä hyvään ja kehittävään kasvuun? Voivatko tällöin huostaanottoon liittyvät menetykset muuttua onnistuneen sijoituksen, perhehoidon ja oikeanlaisen yhteistyön ansiosta lapselle mahdollisuuksiksi ja uudeksi aluksi? Perhehoidolla voidaan katsoa olevan lasten ja nuorten kehityksen tukemisessa merkittävä rooli. Perhehoidolla voidaan esimerkiksi paikata varhaislapsuuden puutteita ja kolhuja. Tällöin sijaisvanhemmuuden roolin merkitys perhehoidon ja sijaislapsen suhteen korostuvat. Sijaisperheen avulla sijaislapsi voi kasvaa sijaisperheessä terveeksi, tasapainoiseksi ja itsensä hyväksyväksi, vaikka sijaisperhe, jossa hän asuu, ei kuitenkaan olisi biologisesti hänen omansa. (Ketola 2008, 11.)

Sosionomiopiskelijana olen suuntautumassa sosiaaliohjaajaksi, jonka vuoksi opinnäytetyöni sisältämän tutkimuksellisen osuuden lähtökohtana oli ensisijaisesti halu tehdä opinnäytetyö jollakin tasolla lastensuojeluun liittyen. Opinnäytetyöni aihe muotoutui heti opinnäytetyöprosessini suunnittelun alkuvaiheessa. Koin tärkeänä syventää tietouttani sijaisvanhemmuudesta ja sukulaissijaisvanhemmuudesta. Luulen, että syy kiinnostukseeni sijaisvanhemmuudesta sai alkunsa siitä, että omassa henkilökohtaisessa elämässäni olen toiminut jo ennen sosionomiopiskeluni alkamista sijaisvanhempana kahdelle sijaislapselle, jolloin syntyi myös haave PRIDE-valmentajan työnkuvasta. Tällä hetkellä sijaisvanhemmuuteni on kestänyt yli kuusi vuotta.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää tutkimusten avulla, mitä sukulaissijaisvanhemmuus on sekä mitä etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään. Koin tärkeäksi tuoda lisätietoa sukulaissijaisvanhemmuudesta kiinnostuneille ja sukulaissijaisvanhemmuutta harkitseville henkilöille sekä hyödyntää opinnäytetyötäni erilaisissa valmennuksissa, joihin kuului esimerkiksi Nuorten Ystävät ry:n suosima PRIDE-ennakkovalmennus. Koin myös hyvin tärkeänä ajatuksena sekä lastensuojelussa että sijaisvanhemmuuteenkin liittyvässä työssä tai sijaisvanhempana toimimisessa, ettei siinä työssä voi koskaan tulla täysin valmiiksi - tietoa aiheesta ei voi saada milloinkaan liikaa.

Rajasin opinnäytetyöni aiheen koskettamaan ainoastaan sukulaissijaisvanhemmuutta koskettavaksi tutkimukseksi. Tähän ratkaisuun päädyin yhdessä Nuorten Ystävät -perhepalveluiden henkilökunnan kanssa. Päätöstäni rajauksen suhteen edesauttoi, että koin sukulaissijaisvanhemmuuden olevan tärkeä osa tulevaa ammattiani ajatellen. Opinnäytetyöni kautta olen saanut arvokasta ja kattavaa tietoa sukulaissijaisvanhemmuudesta.

3 NUORTEN YSTÄVÄT -JÄRJESTÖ

Nuorten Ystävät on vuonna 1907 perustettu sosiaali- ja terveystalouden asiantuntija- ja vaikuttajajärjestö, jonka omistama liiketoimintakonserni tuottaa ympäri Suomen valtakunnallisia sosiaali- ja terveystalouden erityispalveluita. Näitä erinäisiä Nuorten Ystävien tuottamia erityispalveluita kansalaisille ovat muun muassa lastensuojelupalvelut, erityisasumispalvelut, sosiaalinen kuntoutus ja työllistymispalvelut sekä kouluihin liittyvät erinäiset palvelumuodot. (Nuorten ystävät 2018.)

Nuorten Ystävien lastensuojelupalvelut pitävät sisällään muun muassa perhehoitopalveluita, sijaishuoltoon liittyviä palveluita, perhekuntoutuspalveluita, jälkihuoltopalveluita, sosiaalityön asiantuntijapalveluita sekä ammatillisia tukihenkilöpalveluita. Nuorten Ystävien erityisasumispalveluita puolestaan ovat muun muassa tuetut ja ohjatut asumispalvelut, asumisvalmennuspalvelut, ikäihmisten perhehoitopalvelut ja erityisryhmien tukiasuntopalvelut. Nuorten Ystävien sosiaalisten kuntoutus- ja työllistymispalveluiden toimintaan luetaan esimerkiksi työhön valmennuspalvelut, päihde- ja mielenterveyspalvelut, toimintaterapiaa koskevat palvelut, neuropsykiatriset valmennuspalvelut, työ- ja päivätoimintapalvelut sekä erilaiset valmennuspaja palvelut. Nuorten Ystävät tarjoavat myös koulutoimintaan liittyviä palveluita kuten päihde- ja mielenterveyspalveluita, erilaisia sosiaalipalveluita, päivätoimintapalveluita sekä perhepalveluita. (Nuorten ystävät 2018.)

Nuorten Ystävät järjestö on siis suomalainen, yli 100 vuotta vanha sosiaalipalveluja tuottava ja yhteiskunnallista hyvää tekevä kansalaisjärjestö, jolla on virallisesti yli 40 yksikköä/toimipistettä 18 eri paikkakunnalla ja eri puolilla Suomea. Keskustoimisto Nuorten Ystäville on sijoittunut ja muotoutunut Oulun keskustaan. Nuorten Ystävät järjestönä on perustamisesta lähtien panostanut työhön, jonka tarkoituksena on toimia muun muassa heikommassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden hyväksi. Lasten, nuorten ja tukea tarvitsevien perheiden elämässä ei ole Nuorten Ystävien perhepalveluiden henkilökunnan mukaan sellaista ongelmaa, jota he eivät uskaltaisi kohdata eikä sellaista haastetta, johon he eivät voisi tarttua. Nuorten Ystävien toiminnan piirissä on yhteensä 3200 lasta, nuorta ja aikuista. (Nuorten ystävät 2018.)

Nuorten Ystävät on järjestönä mukana lukuisissa valtakunnallisissa sekä paikallisissa työryhmissä, etujärjestöissä ja toimikunnissa antamassa lausuntoja ja kannanottoja sekä toimimassa aktiivisesti lasten ja nuorten, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien, vammaisten sekä heidän läheistensä hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Nuorten Ystävät tekee tiivistä ja ammattimaista yhteistyötä päättäjien,

viranomaisten ja alan muiden toimijoiden kanssa saavuttaakseen tavoitteita omalla vaikuttamistoiminnallaan uusia ideoita ja ajatuksia jatkuvasti kehittäen. Nuorten Ystävät- järjestön vaikutustoiminnan tarkoituksena on tuoda erityisryhmien ja heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden äänet kuuluviin lisäämällä yleisiä vaikutusmahdollisuuksia ja yleistä tietoutta lasten, nuorten ja erityisryhmien asemasta yhteiskunnassa. (Nuorten ystävät 2018.)

Nuorten Ystävät tarjoaa toimintansa tueksi myös vapaaehtoistyötä, kannattajajäsenmahdollisuutta sekä sijaisperhemahdollisuutta. Vapaaehtoistyönä Nuorten Ystävät toteuttavat erilaisia vanhempien vertaistukiryhmiä ja eroneuvontaa kokemusasiantuntijoiden kera. Kannattajajäseneksi Nuorten Ystävät- järjestöön voi liittyä kuka tahansa. Nuorten Ystävillä onkin yli 200 kannattajajäsentä erilaisina asiantuntijoina ympäri Suomen ideoimassa uusia toimintatapoja sekä toimintamalleja erityisryhmien tarpeiden ja toiveiden mukaisesti sekä auttamassa heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä ja tukemassa apua tarvitsevia lapsia, nuoria ja heidän perheitään. (Nuorten ystävät 2018.)

Nuorten Ystävät hakevat toimintaansa mukaan myös jatkuvasti sijaisvanhempia, jotka ovat halukkaita ja kiinnostuneita omalla toiminnallaan auttamaan sekä tarjoamaan omaa ja henkilökohtaista kotiaan sekä voimavarojaan sijoitettaville lapsille sitoutumalla samalla tavallisen arjen lisäksi vaativaan, mutta silti tuettuun työskentelyyn vieraan lapsen kanssa - tarvittaessa sijoitettavan lapsen aikuisuuteen saakka. Nuorten Ystävät odottavat sijaisvanhemmilta aiempaa ammatillista tai omakohtaista kokemusta lastenhoidosta sekä lasten kasvattamisesta eri ikävaiheissa. Vastavuoroisesti Nuorten Ystävät ry:llä on mahdollisuus tarjota sijaisperheille monipuolista ammatillista tukea, joka sisältää sosiaalityöntekijän säännölliset käynnit, ohjauksen, puhelinneuvonnan, vertaistuen, työnohjauksen, asiantuntijakonsultaatiot ja koulutuksen. Uusien sijaisperheiden rekrytoinnissa Nuorten Ystävien apuvälineenä toimii PRIDE -valmennus. (Nuorten ystävät 2018.)

Sosiaalialan eri toimintojen jatkuva kehittäminen kuuluu olennaisena osana Nuorten Ystävien toimintaan. Nuorten Ystävien toiminnan tavoitteena onkin edistää kohderyhmien elämänhallintaa ja hyvinvointia. Nuorten Ystävien toiminnassa korostuvat myös sosiaalisen ja yhteiskuntavastuun periaatteet sekä asiakaskeskeisyys. Nuorten Ystävien tuottamat palvelut tuotetaan usein ostopalveluina. (Nuorten ystävät 2018.)

4 SUKULAISSIJAJISVANHEMMUUTEEN JOHTAVA LASTENSUOJELUN TYÖPROSESSI

Sukulaissijaisvanhemmuuteen johtava lastensuojelutyö on moninainen. Sen voidaan ajatella jakaantuvan erilaisiin prosesseihin. Nämä prosessit voidaan katsoa käsittävän kaiken toiminnan aina lastensuojeluasian vireille tulosta lapsen jälkihuoltoon saakka. Kaikki lastensuojelun ydinprosessit on pyritty kuvaamaan lastensuojelun työprosesseissa erillisinä kokonaisuuksina.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään lastensuojelun työprosessia siten, että se nähdään toimivan eräänlaisena ”polkuna” sukulaissijaisvanhemmuuden aloittamiselle. Opinnäytetyön tässä osiossa lastensuojeluprosessin eri vaiheet ovat kuvattuna yksityiskohtaisesti aina lastensuojeluilmoituksesta jälkihuoltoon saakka. Näitä lastensuojelun työprosessin eri vaihteita ovat lastensuojeluilmoitus, kiireellisen sijoituksen tarve ja kiireellinen sijoitus, palvelutarpeen ja lastensuojelutarpeen arviointi, lasten, nuorten ja perheiden sosiaaliasiakkuus ja sosiaalipalvelut, lastensuojelun asiakkuus, avohuollon asiakkuus, huostaanotto ja jälkihuolto.

4.1 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa kirjallisesti, puhelimitse tai virastossa paikan päällä. Ilmoitus on tehtävä viipymättä ja aina ensisijaisesti lapsen asuinkunnan sosiaalitoimistoon. Erityisen nopeasti tieto lastensuojelun tarpeesta tulee välittää viranomaistaholle, jos tapaukseen liittyy rikos. Laki ja yhteiskunnan vastuu velvoittaa muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuntaa, lasten päivähoidon henkilökuntaa, opetustoimen henkilökuntaa, nuorisotoimen henkilökuntaa, poliisitoimen henkilökuntaa, rikosseuraamuslaitoksen henkilökuntaa ja palo- sekä pelastustoimen henkilökuntaa tekemään lastensuojeluilmoituksen aina salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Ilmoitus on tehtävä, mikäli edellä mainitut viranomaistyössä työskentelevät henkilöt ovat saaneet työtehtävissään tietää lapsesta, jonka kehitystä, huolenpitoa ja hoidon tarvetta vaarantavat lapsen kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2018o, 2018p & 2018t; Lastensuojelulaki 25§.)

Laki ja yhteiskunnan vastuu velvoittaa myös sosiaalipalveluiden ja lasten päivähoidon henkilökuntaa sekä terveydenhuollon palvelujen tuottajia tekemään lastensuojeluilmoituksen aina salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Ilmoitus on tehtävä, jos edellä mainitut viranomaistyössä työskentelevät henkilöt ovat saaneet työtehtävissään tietää lapsesta, jonka kehitystä, huolenpitoa ja hoidon tarvetta vaarantavat lapsen kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen. Lisäksi laki ja yhteiskunnan vastuu velvoittaa opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, seurakunnan henkilökuntaa, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilökuntaa, tullin henkilöstöä, rajavartiolaitoksen henkilökuntaa, Kansaneläkelaitoksen henkilökuntaa ja ulosottoviranomaisen henkilökuntaa tekemään lastensuojeluilmoituksen aina salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Ilmoitus tulee tehdä silloin kun edellä mainitut viranomaistyössä työskentelevät henkilöt ovat saaneet työtehtävissään tietää lapsesta, jonka kehitystä, huolenpitoa ja hoidon tarvetta vaarantavat lapsen kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018o, 2018p & 2018t; Lastensuojelulaki, 25§.)

Lastensuojeluilmoitus tulee merkitä lasta koskeviin asiakirjoihin. Lastensuojeluilmoitus astuu voimaan välittömästi ja se kirjataan lastensuojeluviranomaisten järjestelmiin aina kirjallisessa muodossa. Ilmoituksen tekijän ollessa viranomainen tulee sen ilmoittajan henkilöllisyys tuoda ilmi ilmoitusta koskevan lapsen perheelle perheen niin halutessa. Viranomainen ei voi tehdä lastensuojeluilmoitusta nimettömänä, mutta yksityishenkilö voi jättää henkilöllisyytensä ilmoittamatta. Tieto lastensuojeluilmoituksen tekijästä voidaan toimittaa lastensuojeluilmoitusta koskevalle lapselle ja hänen perheelleen, mikäli se nähdään tarpeellisenä ja lapsen edun mukaisena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018o, 2018p & 2018t; Lastensuojelulaki 27§.)

4.2 Kiireellisen sijoituksen tarve ja kiireellinen sijoitus

Kun lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus, tulee sosiaalityöntekijän välittömästi arvioida lasta koskeva kiireellisen avun tarve. Jos lapsen todetaan olevan välittömässä vaarassa, on lapsi sijoitettava kiireellisesti perhehoitoon, lastensuojelulaitokseen, ammatilliseen perhekotiin, terveydenhuollon laitokseen tai lapsen sukulaisten luo. Samalla aloitetaan viranomaisten taholta lastensuojelun asiakkuus. Lapsen sijoituspaikka valitaan kiireelliseen sijoitukseen johtaneiden syiden perusteella ja aina lapsen edun mukaisuutta silmällä pitäen. Kiireellisestä sijoittamisesta ja sen päättämisestä voi päättää ainoastaan sosiaaliviranomainen, ei yksityinen palveluntuottaja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018a & 2018j; Saastamoinen 2010, 39-40.)

Kiireellisen sijoituksen tarve voi syntyä esimerkiksi silloin, kun kodin olosuhteet tai puutteet lapsen huolenpidossa vaarantavat välittömästi lapsen terveyttä tai lapsen kehitystä. Kiireellinen sijoitus mahdollistuu myös silloin, kun lapsen huoltajat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä hoitamaan lastaan tai lapsen vanhempien toimesta lapsen terveys ja kehitys vaarantuu välittömästi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018j.)

Kiireellinen sijoitus on viimesijainen ja vakava puuttuminen ihmisten elämään ja yksityisyyteen. Kiireellinen sijoitus tulee kyseeseen vasta silloin, kun ei ole muita mahdollisuuksia turvata lapsen elämäntilannetta. Kiireellinen sijoitus on myös väliaikainen toimenpide ja voimassa enintään 30 päivää. Kiireellistä sijoittamista voidaan jatkaa uudella sosiaalitoimen päätöksellä, jos se katsotaan lapsen tilanteen kannalta aiheelliseksi. Päätöksen lapsen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta tekee aina viranhaltija. Sama viranomais ei voi tehdä päätöstä sekä kiireellisestä sijoituksesta, että sen mahdollisesta jatkamisesta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018j; Lastensuojelulaki 38§, 38 a§.)

Lapsen kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa enintään 30 päivällä. Kiireellinen sijoitus voidaan päättää myös huostaanottoon tai lakkautettavaksi. Jos vanhemmat tai lapsi vastustavat huostaanottoa, lähetetään hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle. Kiireellinen sijoitus ja sen jatkuminen voivat kuitenkin kestää ilman sosiaalitoimen erillistä päätöstä yli 30 päivää, jos johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä sosiaaliviranomainen on tehnyt huostaanottohakemuksen 30 päivän kuluessa sijoituksen alkamisesta tai jos lapsen huostaanottoa koskeva asia on ollut jo vireillä ennen kiireellisen sijoituspäätöksen tekemistä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018j; Lastensuojelulaki 38§, 38 a§.)

Kiireellistä sijoitusta tehtäessä on selvítettävä lapsen ja lapsen vanhemman, huoltajan tai muun lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavan henkilön käsitys ja mielipide lapsen kiireellisestä sijoituksesta ja siihen johtaneista syistä. Lapsen vanhempien ja huoltajien mielipiteen selvittäminen voidaan jättää suorittamatta, jos lapsen tilanne on niin kiireellinen, ettei selvitystä lapsen tilanteesta kyetä tekemään sijoittamistarpeen hetkellä. Lapsen vanhempien ja huoltajien mielipiteet on kuultava kuitenkin mahdollisimman pian tilanteen rauhoituttua. Näin ollen lapsen ollessa vaarassa voidaan kiireellinen sijoitus tehdä ilman lapsen huoltajien suostumusta. Kiireellisen sijoituksen perusteena on aina oltava lasta koskeva ja välittömästi uhkaava vaara. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018j; Saastamoinen 2010, 41-42.)

Lapsen kiireellinen sijoittaminen päättyy, kun perusteita sen jatkamiselle ei enää ole. Sijoituksen päättyessä sosiaalityöntekijä tekee välittömästi päätöksen sijoituksen lopettamisesta. (Taskinen 2010, 82) Lisäksi lasta koskeva kiireellisen sijoituksen raukeaminen edellyttää sosiaalitoimelta erillistä päätöstä. Lapsen kiireellinen sijoitus katsotaan rauenneeksi, jos lapsen kiireellistä sijoitusta ei ole 30 päivässä jatkettu tai päätöstä lapsen huostaanotosta tai huostaanottohakemuksesta ei ole hallinto-oikeudelle tehty. (Lastensuojelulaki 39§; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018j.)

Lastensuojelun työntekijöillä on laajat oikeudet päättää lapsen asioista lapsen kiireellisen sijoituksen aikana, vaikka kiireellisesti sijoitetun lapsen huoltajuus säilyykin edelleen lapsen huoltajilla tai vanhemmillä. Lastensuojelu pyrkii tekemään lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa yhteistyötä selvittäen perheen tilannetta sekä tuen että avun tarvetta neuvotellen huoltajien ja vanhempien kanssa lasta koskevista asioista. Lastensuojelun tavoitteena kiireellisen sijoituksen suhteen on lapsen kotiuttaminen. Lastensuojelu tavoittelee siis kiireellisen sijoituksen avulla ensisijaisesti tilannetta, jossa lapsi voisi palata takaisin kotiinsa, turvallisiin olosuhteisiin ja biologisten vanhempiensa luokse. Sosiaalityöntekijä arvioi, voiko sijoitus päättyä ja tekee sijoituksen lakkaamispäätöksen. Jos arvioidaan, että lapsen palaaminen kotiin ei ole turvallista, aletaan valmistella huostaanottoa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c & 2018j; Saastamoinen 2010, 138, 140-142, 145.)

4.3 Palvelutarpeen ja lastensuojelutarpeen arviointi

Jos lapsi ei ole kiireellisen avun tarpeessa, tulee sosiaalityöntekijän tehdä päätös seitsemän vuorokauden kuluessa palvelutarpeen arvioinnin tarpeellisuudesta tai sen tarpeettomuudesta. Jos sosiaalityöntekijä katsoo, ettei tarkempia selvitystyitä tarvita, selvitystyöt jätetään tekemättä. Jos sosiaalityöntekijä päätyy palvelutarpeen arviointiin ja sen toteuttamiseen, tulee sosiaalityöntekijän ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin kolmen kuukauden sisällä. Palvelutarpeen arviointi tulee aina aloittaa viipymättä, viimeistään seitsemän päivän kuluessa asian vireille tulosta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018l, 2018o, 2018p, 2018z, 2018ä & 2018ö; lastensuojelulaki, 26§.)

Lastensuojelutarpeen selvittäminen tapahtuu palvelutarpeen yhteydessä, mikäli se katsotaan tilanteen kannalta aiheelliseksi. Sosiaalityöntekijä tekee arvion lastensuojelulain mukaisten palveluiden ja tukitoimien tarpeesta arvioiden lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksista huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Sosiaalityöntekijä voi arviointia tehdessään olla yhteydessä lapselle läheisiin ihmisiin, eri asiantuntijoihin ja

yhteistyötahoihin. Palvelut ja lastensuojelutarpeen arviointi tehdään lapsen elämäntilanteen mukaan ja lapsilähtöisesti yhteistyössä lapsen ja hänen läheistensä sekä omaistensa kanssa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018l, 2018o, 2018p, 2018z, 2018ä & 2018ö; lastensuojelulaki, 26§.)

Palvelutarpeen arviointi voi johtaa sosiaalihuollon asiakkuuteen lastensuojelun asiakkuuteen tai tilanteeseen, jossa asiakkuuden aloittamisesta lapsen kohdalla luovutaan. Tilanteissa, joissa ei aloiteta sosiaalihuollon asiakkuutta eikä lastensuojelun asiakkuutta, on todettu selvitysten perusteella, etteivät lapsi ja perhe tarvitse sosiaalihuollon tai lastensuojelun tarjoamia tukimuotoja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018l, 2018o, 2018p, 2018z, 2018ä & 2018ö; lastensuojelulaki, 26§.)

4.4 Lasten, nuorten ja perheiden sosiaaliasiakkuus ja sosiaalipalvelut

Sosiaalihuollon asiakkuuden alkaessa tulee lapselle tehdä asiakassuunnitelma, vaikka lapsen vanhemmat tai lapsi itse vastustaisivat asiakassuunnitelman laatimista. Asiakassuunnitelmaan merkitään muun muassa arvio lapsen tuen tarpeesta, arvio lapsen vahvuuksista ja voimavaroista, arvio lapsen tarvitsemista palveluista ja toimenpiteistä, kielelliset ja kulttuurilliset taustat sekä lapsen ja perheen kanssa yhdessä asetetut tavoitteet, joihin sosiaalihuollon avulla on tarkoitus pyrkiä. Lisäksi asiakassuunnitelmassa tulee olla myös työntekijän arvio asiakkaan kannalta välttämättömistä sosiaalipalveluista, niiden alkamisesta ja kestosta, tietoa tapaamiskerroista ja yhteistyötahoista. Asiakassuunnitelma tulee laatia asiakkaan kielellistä, kulttuurista ja uskonnollista taustaa kunnioittaen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018l, 2018m, 2018z & 2018mm; Rätty 2015, 33-34.)

Sosiaalipalveluiden pääasiallisena tavoitteena on ylläpitää ja edistää lasten, nuorten sekä heidän perheidensä toimintakykyä, turvallisuutta, sosiaalista hyvinvointia ja osallisuutta. Perheille kohdennetuilla varhaisen tuen palveluilla on tarkoitus tukea lasten vanhempia tai lasten muita huoltajia lasten hyvinvoinnissa, vanhemmuudessa sekä lasten kasvatuksessa. Kunnilla on lainmukainen velvollisuus tiedottaa asukkaille tarvittavista sosiaalipalveluista ja ilmoittaa, mistä ja kuinka niitä asiakas voi itselleen hakea. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018l, 2018m, 2018z & 2018mm; Sosiaalihuoltolaki 31§.)

Jokaisella kunnan asukkaalla on oikeus saada maksuttomia sosiaalipalveluja, jos hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon on vaarantunut. Asiakas voi myös itse olla yhteydessä sosiaalihuoltoon. Sosiaalipalveluiden tarjoama tuki voi olla tilanteista riippuen muodoiltaan tilapäistä, toistuvaa, jatkuvaa tai jopa pysyvää sekä pitkäaikaista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018l, 2018m, 2018z & 2018mm.)

Jos asiakkaan tarpeisiin ei kyetä vastaamaan sosiaalipalveluilla asiakkaan tarvitsemin tavoin, tulee asiakkaan suostumuksella olla yhteydessä muihin tarvittaviin ja tarpeenmukaisiin palveluihin, jotka muodostavat asiakkaan kannalta edunmukaisen ja yhtenäisen kokonaisuuden. Sosiaalihuollon asiakkuus katsotaan päättyneeksi, kun sosiaalihuollon järjestämiselle ei ole enää olemassa olevia perusteita. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018l, 2018m, 2018z & 2018mm.)

4.5 Lastensuojelun asiakkuus

Lastensuojeluasiakkuus katsotaan alkaneeksi silloin, kun sosiaalityöntekijä on palvelutarpeen arvioinnin perusteella todennut, että lapsi tarvitsee osakseen lastensuojelulain mukaisia tukitoimia ja palveluita sekä lapsen palveluntarve johtuu siitä, että lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa oman terveytensä ja kehityksensä tai lapsen kasvuolosuhteet eivät turvaa ja vaarantavat lapsen terveyttä sekä kehitystä. Lastensuojeluasiakkuus voi alkaa myös silloin, kun perhe saa tai perheelle tarjotaan lastensuojelulaissa tarkoitettuja palveluita ennen varsinaisen palvelutarpeen arvioinnin lainmukaista valmistumista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018o, 2018p & 2018z.)

Lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta on tiedotettava lapsen huoltajia ja lasta itseään. Poikkeustapauksista on säädetty erikseen. Lisäksi lastensuojeluasiakkuus on aina merkittävä asianmukaisella tavalla lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018o, 2018p & 2018z.)

4.6 Avohuollon asiakkuus

Avohuollon asiakkuus alkaa, jos lastensuojeluasiakkuus palvelutarpeen arvioinnin jälkeen katsotaan tarpeelliseksi. Tällöin avohuollon tukitoimia on järjestettävä lapselle ja lapsen perheelle viipymättä. Avohuollon asiakkuudessa olevalle lapselle nimetään vastuusosiaalityöntekijä. Nimetty vastuusosiaalityöntekijä työskentelee taholtaan lapsen ja perheiden hyväksi. Lastensuojelussa työskentelee sosiaalityöntekijän lisäksi muun muassa perhetyöntekijöitä, sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia ja sijaishuollonohjaajia. Lastensuojelun avohuolto on aina moniammatillista yhteistyötä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018r, 2018s & 2018ll; Lastensuojelulaki 34§.)

Lastensuojelun avohuollon asiakkuuden alkaessa tulee lapselle laatia asiakassuunnitelma yhdessä lapsen ja lapsen vanhempien kanssa. Laadittavaan asiakassuunnitelmaan kirjataan muun muassa lapsen kasvuolosuhteet, lapsen ja perheen tuen tarve, käyttöön otetut tukitoimet, kielelliset ja kulttuurilliset asiat, sosiaalitoimen kanssa toteutetut tapaamiset sekä niiden sisältö ja avohuollon tukitoimien toteuttamiseen liittyvät aikataulut. Asiakassuunnitelma tulee laatia kirjallisesti, ja se tehdään aina yhdessä lapsen sekä lapsen perheen kanssa. Laadittua asiakassuunnitelmaa tulee päivittää tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Avohuollon tukitoimien tulee olla suunnitelmallisia ja tarpeellisia ja niiden on vastattava lapsen ja lapsen perheen yksilökohtaisiin sekä tilannekohtaisiin tarpeisiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018r, 2018s, 2018ll & 2018gg; Lastensuojelulaki 30§.)

Perheelle ja lapselle asiakassuunnitelmanneuvottelussa sovituista ja myönnettyistä palveluista tehdään erilliset päätökset, joka voivat olla myönteisiä päätöksiä tai kielteisiä päätöksiä. Kielteinen päätös tehdään usein silloin, jos asiakkaan pyytämää palvelua ei pystytä avohuollon tukitoimin toteuttamaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018r, 2018s, 2018ll & 2018gg.)

Avohuollon tukitoimien tulee edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä. Lisäksi avohuollon tukitoimien tulee tukea ja vahvistaa lapsen vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta sekä kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. Lastensuojelun keskeinen periaate on, että lapsen vanhempia ja huoltajia tuetaan mahdollisuuksien mukaan lapsen kasvatuksessa, huollossa ja hoivapidossa. Avohuollon tukitoimet ovat näin ollen ensisijaisia toimenpiteitä sijaishuoltoon ja huostaanottoon nähden. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018r, 2018s, 2018ll & 2018gg.)

Avohuollon asiakkuus voi tapauskohtaisesti olla niin lyhyt- kuin pitkäkestoistakin ja sen toteuttama työskentely on usein muutostyötä: työskennellään kohti yhteisesti sovittuja tavoitteita yhdessä perheen ja tukea tarvitsevan lapsen kanssa. Avohuollon tukitoimia ovat muun muassa sosiaalityöntekijän antama tuki perheelle, avohuollon ohjaajatyöskentely, ulkopuolinen tuki perheen ongelmatilanteen selvittämiseen ja taloudellinen tuki. Avohuollon tukitoimia ovat myös tukihenkilötoiminta, tukiperhetyö, tehostettu perhetyö, perhekuntoutus ja vertaistukiryhmätoiminta. Lisäksi avohuollon tukitoimia ovat lapsen kuntoutumista tukeva hoito- ja terapiapalvelut, loma- ja virkistystoiminta, sijaishuolto avohuollon tukitoimenpitein ja mahdolliset muut perhettä tukevat toiminnot. Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää vain vapaaehtoisesti. (Lastensuojelulaki 36§; Saastamoinen 2010, 57-58.)

Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä ja lapsilähtöisesti yhdessä lapsen ja lapsen vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Lähtökohtaisesti kuitenkin siten, että molemmat huoltajat hyväksyvät avohuollon tukitoimien käyttöönoton ja niiden katsotaan olevan myös lapselle edunmukaisia. Jos toinen lapsen vanhemmista vastustaa avohuollon tukitoimia, riittää kuitenkin tarvittaessa 12 vuotta täyttäneen lapsen ja hänen huoltajansa, jonka luona lapsi asuu, suostumus avohuollon tukitoimiin. Päätös avohuollon tukitoimien myöntämisestä tulee toimittaa molemmille huoltajille. Avohuollon tukitoimet ovat perheille vapaaehtoisia palveluita. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018r, 2018s, 2018ll & 2018gg; Saastamoinen 2010, 59.)

Jos avohuollon tukitoimet osoittautuvat riittämättömiksi, arvioidaan asiakassuunnitelmaa uudelleen ja sovitaan jatkotoimista. Avohuollon tukitoimien arviointi tapahtuu aina asiakassuunnitelmanneuvottelun yhteydessä, jossa päätetään asiakkuuden jatkumisesta tai päättymisestä. Lastensuojelun avohuollon asiakkuuden päättämisestä tekee päätöksen lapsen oma vastuusosiaalityöntekijä. Jos lapsen avohuollon tukitoimet katsotaan tarpeettomiksi, päätetään lapsen avohuollon asiakkuus. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018r, 2018s, 2018ll & 2018gg; Saastamoinen 2010, Rätty 2015, 332.)

Jos avohuollon tukitoimet eivät kuitenkaan ole lapsen edun kannalta toimivia, tarkoituksenmukaisia, riittäviä, mahdollisia ja eteneviä sekä mikäli huostaanoton kriteerit tuolloin täyttyvät, ryhdytään pikimmiten huostaanoton valmisteluun. Tällöin myös lapsen asiakkuus siirtyy sijaishuollon pariin. Jos avohuollon tukitoimien aikana lapsi nähdään olevan välittömässä vaarassa tai muulla tavoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, voi sosiaalityöntekijä päätöksellään sijoittaa lapsen myös kiireellisesti laitoshoitoon tai perhehoitoon, kuten esimerkiksi sijaisvanhempien tai sukulaissijaisvanhempien luo. Lapsen sijoituksen aikana lapsen huoltajuus säilyy edelleen vanhemmilla, mutta tietyin ja määritellyin rajoituksin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b, 2018c, 2018l, 2018r, 2018s, 2018y, 2018gg & 2018ii; Lastensuojelulaki 38§.)

4.7 Huostaanotto

Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan, jos lapsi vakavasti vaarantaa omaa terveystään ja kehitystään tai lapsen kasvuolosuhteet ja puutteet lapsen huolenpidossa tai muut lapsen kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa vakavasti lapsen kehitystä sekä terveyttä. Huostaanoton jälkeen sosiaalitoimen on järjestettävä lapselle hänen tarpeisiinsa vastaava sijaishuolto ja valvottava, että sijaishuollossa toimitaan sosiaalitoimen odotusten mukaisesti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h & 2018ee; Saastamoinen 2010, 22-23.)

Sijaishuollossa sijoitetusta lapsesta huolehditaan lapsen oman kodin ulkopuolella yleensä joko perhehoidossa tai lastensuojelulaitoksessa. Sijaishuollon ja huostaanoton järjestäminen edellyttää, että sijaishuollon on arvioitu olevan lapsen edun mukaista. Lisäksi niiden järjestäminen edellyttää, etteivät avohuollon tukitoimet ole lapsen ja lapsen vanhempien tai huoltajien kohdalla riittäviä, lapsen edun mukaisia ja mahdollisia lapsen tarvitseman huolenpidon toteuttamiseksi. Huostaanoton perusteiden lisäksi huostanottotilanteessa on myös täyttyvä lain asettamat edellytykset ennen varsinaiseen huostaanotto-tilanteeseen ryhtymistä. Huostaanottopäätös voidaan tehdä vain, mikäli kaikki edellä mainitut edellytykset ovat samanaikaisesti olemassa. Mikään yksittäinen lapsen oire ei ole ratkaiseva huostaanoton edellytys arvioitaessa lapsen ja perheen tilannetta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h & 2018ee; Saastamoinen 2010, 22-24.)

Huostaanotto on lastensuojelutyön viimesijaisin keino, jolla turvataan lapsen kasvu ja kehitys. Huostaanotto on lastensuojelutyön toimenpide, jossa puututaan voimakkaasti lapsen perustuslaissa säädettyihin oikeuksiin ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamaan perhe-elämän suojaan. Huostaanoton

sijasta pyritäänkin usein ensisijaisesti siihen, että lapsella olisi mahdollisuus asua omien biologisten vanhempiensa luona ja kotona. Sijaishuoltoon ja huostaanottoon turvaudutaan siis vain, jos sijaishuollon ja kaikki huostaanoton kriteerit lapsen kohdalla täyttyvät sekä huostaanotto katsotaan olevan lapsen edunmukaista. Huostaanottoa suunniteltaessa on otettava huomioon lapsen huollon kokonaisvaltainen tarve. Lisäksi sijaishuollon ja huostaanoton on tarkoitus tukea lapsen nykytilannetta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h & 2018ee.)

Lapsen sijaishuollon ja huostaanoton tarpeen arvioimisen sekä niihin liittyvän toiminnan tulee aina olla lapsilähtöistä: arvioinnin on tapahduttava lapsen näkökulmasta. Lapsen kannalta on varmistuttava siitä, että huostaanotto on juuri se vaihtoehto, joka parhaiten turvaa lapsen kehityksen. Tällöin lapsen huostaanottotilanteissa neuvotellaan asiasta lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa tiiviisti ja rakentavasti sekä kartoittaen perheen tilannetta monipuolisesti. Lapsen vanhempien kannalta tulee myös varmistua, että kaikki tarpeellinen ja mahdollinen lapsen ja perheen tukemiseksi on lastensuojelun puolelta tehty. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h & 2018ee.)

Jos lastensuojelu näkee lapsen huostaanoton ja sijoittamisen lapsen kannalta parhaimmaksi vaihtoehdoksi sekä ratkaisuksi, ryhdytään lapsen huostaanottoon ja lapsen kodin ulkopuoliseen sijoittamiseen pikimmiten. Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle tulee kuitenkin lastensuojelun taholta kartoittaa lapsen sukulaisia ja mahdollisuuksia siitä, pystyisikö joku lapsen lähipiiristä huolehtimaan lapsesta huostaanoton sekä sijoituksen keston ajan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h, 2018v & 2018ee; Lastensuojelulaki 32§.)

Huostaanotto on vaikea, monimutkainen ja pitkä prosessi, joka on perusteltava aina kirjallisesti. Huostaanoton tarkoituksena on auttaa lasta ja lapsen perhettä ongelmatilanteiden ratkaisussa. Huostaanotossa ei katkaista lapsen yhteyttä omiin biologisiin vanhempiinsa, sillä lapsella on edelleen oikeus pitää yhteyttä itselleen läheisiin ihmisiin sekä myös tarpeen mukaisesti tavata heitä. Vanhempien yhteydenpitoa lapseen voidaan kuitenkin lain puitteissa rajata, jos yhteydenpidosta katsotaan olevan haittaa lapsen terveydelle ja hyvinvoinnille. 12 vuotta täyttäneellä lapsella, on oikeus myös halutessaan kieltäytyä tapaamasta vanhempaansa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c, 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h, 2018ee & 2018ff.)

Lapsella ja vanhemmilla on oikeus tutustua huostaanoton perusteisiin ja huostaanotosta laadittuihin asiakirjoihin. Huostaanottotarpeen arvioimisessa voidaan käyttää hyödyksi lausuntoja, jotka ovat peräisin lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoilta. Näitä asiantuntijoita voivat olla henkilöt päivähoitosta,

koulusta, perheneuvolasta tai terveydenhuollosta. Lapsen sijaishuoltoa ja huostaanottoa koskevia asioita valmistelevat lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelutyöntekijän kanssa. Huostaanotot tulee lain mukaisesti valmistella aina parityöskentelynä. Lisäksi sijoitus- ja huostaanottovaiheissa on tärkeä säilyttää yhteistyö lapsen perheen sekä lapsen itsensä kanssa. Laadullisesti toteutetussa huostaanotossa on otettu huomioon oikeudenmukaisin perustein lapsen ja lapsen vanhempien toivomukset, mielipiteet, kulttuuri- ja uskontotaustat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c, 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h & 2018ee; Saastamoinen 2010, 24-25.)

Mikäli lapsen huostaanotto tapahtuu lapsen ja perheen suostumuksella, tekee huostaanottopäätöksen sosiaalitoimen johtava viranhaltija. Jos taas 12 vuotta täyttänyt lapsi sekä hänen vanhempansa tai huoltajansa vastustavat lapsen huostaanottoa, päättää tuomioistuin asiasta. Myös kuulematta jättäminen voi aiheuttaa tapauskohtaisesti sen, että lopullisen huostaanottopäätöksen tekee hallinto-oikeus. Hallinto-oikeus käsittelee ja ratkaisee asian lapsen edun mukaisesti. Hallinto-oikeuden antamasta ja langettamasta huostaanottopäätöksestä on mahdollisuus valittaa korkeimpaan oikeuteen. Hallinto-oikeuden huostaanottopäätös tulee sosiaalitoimen puolesta ilmoittaa vanhemmille. Vanhemmille tulee kertoa myös valitusoikeudesta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c, 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h & 2018ee 2018: Lastensuojelulaki 43§.)

Jos hallinto-oikeus päättää, että lapsen kohdalla huostaanotto ei ole tarpeellinen, jolloin sitä ei voida myöskään tehdä, palaa lapsi takaisin vanhempiensa tai muiden lapsen huoltajien luo. Jos taas hallinto-oikeus määrää lapsen sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaanotettavaksi, muuttaa lapsi pitkäaikaisesti lastensuojeluyksikköön tai perhekotiin. Lapsi voidaan sijoittaa myös perheeseen, jolloin sijoitusvaihtoehtoina lapselle ovat sijaisperhe tai sukulaissijaisperhe. Sijaisperheenä voivat toimia sijaisvanhemmat. Sukulaissijaisperheenä voivat toimia lapselle sukua olevat sukulaissijaisvanhemmat. Vanhemmat ja sukulaiset voivat saada lapsen huostaanoton ja sijoituksen aikana lapseen tapaamisoikeuden. Lisäksi lapsen huoltajuus säilyy lapsen vanhemmilla rajoitetuin ehdoin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c, 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h & 2018ee; Saastamoinen 2010, 30.)

4.8 Jälkihuolto

Jos lapsi on ollut huostaanotettuna ja sijoitettuna kodin ulkopuolelle tai lapsi on ollut yksin sijoitettuna avohuollon tukitoimena yhtäjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta, on lapsella oikeus jälkihuoltoon sekä jälkihuollon tuomaan etuuksiin. Lisäksi kunta voi käyttää omaa harkintaansa ja myöntää jälkihuolto-oikeudet myös lastensuojeluasiakkaana olleelle nuorelle, jonka kohdalla edellä mainitut edellytykset eivät täyty. Tilanteita katsotaan usein tapauskohtaisesti. Jälkihuolto pyritään toteuttamaan siten, että se tukee niin sijaishuollossa ollutta lasta ja nuorta kuin myös sijaishuollossa olleen lapsen vanhempia sekä huoltajia (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018i; Saastamoinen 2010, 62.)

Myös jälkihuollossa oleville asiakkaille laaditaan asiakassuunnitelma eli jälkihuoltosuunnitelma, josta vastuussa on lapsen oma vastuusosiaalityöntekijä. Jälkihuollon asiakassuunnitelmaan kirjataan asiakkaan tarvitsemat tukipalvelut ja yleisesti asiakkaan tarvitsema tuen tarve, kielelliset ja kulttuurilliset taustat tarpeen mukaan huomioiden. Vastuusosiaalityöntekijä tekee jälkihuollon asiakkaan tarvitsemista jälkihuollon tukitoimista päätökset. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018i; Rätty 2015, 154-155, 279-280.)

Jälkihuollon asiakassuunnitelmat laaditaan suunnitelmallisesti ja yksilöllisesti asiakkaan omien tarpeiden mukaisesti. Sosiaalityöntekijä kirjaa jälkihuollon asiakassuunnitelmaan muun muassa jälkihuollon tavoitteet ja tarkoituksen. Jälkihuoltosuunnitelma on tärkeä laatia yhdessä nuoren kanssa neuvotellen nuoren sekä nuoren vanhempien kanssa yhteisistä tuen tarpeista. Jälkihuollon tarkoituksena on helpottaa lapsen tai nuoren kotiutumista sijaishuollosta tai helpottaa nuoren itsenäistymistä. Jälkihuollon palvelut järjestetään nuorelle jälkihuoltotarpeiden perusteella. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018i; Saastamoinen 2010, 62-63, 279-280.)

Jälkihuolto on nuorille vapaaehtoista ja siitä on mahdollista nuorten myös kieltäytyä. Nuoren kieltäytyessä jälkihuollon palveluista tulee hänet ohjata sosiaalityöntekijän toimesta tarvittaessa käyttämään muita nuoren tarvitsemia kunnan järjestämiä etuusjärjestelmiä, tukitoimia ja palveluita. Itsenäistyvän nuoren kannalta olisi kuitenkin toivottavaa ottaa jälkihuoltoapu vastaan. Kaikille jälkihuollossa oleville nuorille on avattu itsenäistymisvaroja varten pankkitili. Pankkitilille kerrytetään nuoren itsenäistymisvaroja lastensuojelulain mukaisesti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018i: Lastensuojelulaki 77§.)

5 LASTENSUOJELUN TUKI LAPSEN HYVINVOINNIN TURVAAMISEEN ENNEN SUKULAISIJAVISVANHEMMUUTTA

Lain mukaan jokainen lapsi on oikeutettu erityiseen suojeluun ja turvalliseen kasvuympäristöön. Lain mukaan jokainen lapsi on myös oikeutettu monipuoliseen, tasapainoiseen kehitykseen ja hyvään kohteluun, jonka kautta lapsi kokee itsensä hyväksi ja hyväksytyksi. Lähtökohtana on, että lapsen kasvatusta, hoito ja huolenpito ovat vanhempien vastuulla. Yhteiskunnan tehtävänä on kuitenkin taata ja turvata, että lapsen vanhempia ja muita lapsen hoidosta sekä kasvatuksesta vastaavia henkilöitä tuetaan tarpeellisen ja riittävän varhain tarkoituksenmukaisin tukitoimin. (Räty 2015, 1-3.)

Lapsen hyvä ja toimivaksi havaittu hoito, huolto ja kasvatusta ovat määriteltäviä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain ensimmäisessä pykälässä seuraavasti:

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361, § 1).

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361, § 1).

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361, § 1).

Kun lapsi ei saa oman hyvinvointinsa ja terveytensä kannalta tarvitsemaansa hoitoa ja kasvatusta tai kun lapsen olosuhteet ovat turvattomat tai lapsen käyttäytyminen vaarantaa lapsen omaa tai muiden terveyttä ja hyvinvointia, on lastensuojelun puututtava asiaan erinäisin toimenpitein: avohuollon tukitoimin, kiireellisin sijoituksin tai huostaanotoin. Lastensuojelun avun ja tuen tarve voi tulla ilmi monin tavoin: vanhemmat voivat itse kääntyä kunnan lastensuojeluviranomaisten puoleen ja pyytää osakseen apua ja tukea. Myös lapsi itse voi hakea omaan tilanteeseensa apua. Usein lastensuojelun tarpeesta ilmoittavat kuitenkin muut viranomaiset: päiväkodin-, koulun- tai terveydenhuollon edustajat, joilla on laissa säädetty velvollisuus ilmoittaa havaitsemistaan lastensuojelun tarpeista lasten kohdalla. Ilmoituksen voi myös tehdä yksityishenkilö, eli kuka tahansa, joka on huolestunut lapsen sen hetkisestä tilanteesta.

Yksityishenkilöitä voivat olla muun muassa toinen lapsen vanhemmista, lapsen isovanhemmat, lapsen muut sukulaiset, tuttavat tai naapurit. (Räty 2015, 3, 224-225, 226, 236; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018d, 2018f, 2018g, 2018h, 2018i, 2018l, 2018p, 2018r & 2018t.)

Kun perhe tulee lastensuojelun asiakkaaksi, on lastensuojelun viranomaisilla ensisijaisena tehtävänä tukea lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen vanhempia ja muita lasta hoitavia henkilöitä ja tahoja lapsen hoidossa sekä kasvatuksessa. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen ja lapsen vanhempien ja muiden lapsen huollosta vastaavien henkilöiden tukeminen tapahtuvat usein aluksi erinäisten avohuollon tukitoimenpiteiden avulla. Näitä avohuollon tukitoimenpiteitä ovat muun muassa taloudellinen tuki, ohjaus- ja neuvontapalvelut, päivähoidon järjestäminen, tukihenkilön tai tukiperheen järjestäminen. Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimenpitein perhe- tai laitoshoitoon yksin tai vanhempiensa kanssa. Avohuollon tukitoimenpiteiden tarkoituksena on vahvistaa lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen ja lapsen vanhempien sekä perheen yhteisiä voimavaroja. (Lastensuojelulaki 2§, 34§, 36§, 37§; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018l, 2018r, 2018s, 2018z, 2018ä & 2018ö.)

Avohuollon tukitoimet eivät aina riitä turvaamaan lapsen hyvää hoitoa ja kasvatusta. Joidenkin lastensuojelun asiakkaana olevien lasten vanhempien tuen tarve saattaa olla niin suuri, ettei siihen pystytä sosiaalitoimen tuottamien avohuollon tukitoimenpiteiden avulla täysin vastaamaan. Esimerkiksi vanhempien pitkäaikaiset ja vaikeat päihde- ja mielenterveysongelmat ovat tilanteita, joihin on vaikea löytää nopeita ratkaisuja. On myös mahdollista, että lastensuojelun asiakkaana olevien lasten vanhemmat saattavat kieltäytyä sosiaalitoimen tarjoamasta avusta sekä tuesta. Avohuollon tukitoimenpiteet kun perustuvat aina vapaaehtoisuuteen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018l, 2018r, 2018s, 2018z, 2018ä & 2018ö; Räty 2015, 313, 332.)

Kun avohuollon tukitoimet eivät riitä turvaamaan lapsen tarpeenmukaista hoitoa ja huolenpitoa, on kunnan sosiaalilautakunnan, sosiaali- ja terveyslautakunnan tai jonkin muun vastaavan toimen otettava lapsi huostaan sekä järjestettävä huostaanotettavalle lapselle lastensuojelulain mukainen ja lapsen edun mukainen sijaishuolto ja sijaishuoltopaikka. Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun lapsen hoidon, huollon ja kasvatuksen järjestämistä lapsen oman kodin ulkopuolella. Vaihtoehtoina kodin ulkopuoliselle sijoitukselle ovat sijoitettavan lapsen kohdalla perhehoito tai laitoshuolto. Perhehoidon muodot jakautuvat sijaiskoteihin, joissa toimivat sijaisvanhemmat ja sukulaissijaiskoteihin, joissa toimivat puolestaan sukulaissijaisvanhemmat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018d, 2018f, 2018g, 2018h, 2018n, 2018r, 2018s & 2018ä; Lastensuojelu.info 2018a & 2018b.)

6 SIIJAISHUOLTO POHJANA SIIJAISVANHEMMUDELLE JA SUKULAISSIIJAISVANHEMMUDELLE

Sijaishuollon tarkoitus on turvata lapsen riittävä huolenpito, hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys lapsen yksilöllisten toiveiden ja tarpeiden mukaan. Lisäksi lapselle on selvitettävä huostaanottoon johtavat syyt sekä sijaishuollon tavoitteet. Lapsen sijaishuolto järjestetään esimerkiksi laitoshoidona ja perhehoitona. Sijaishuolto on pohjana sijoitettavan lapsen laitoshuollolle ja perhehoidolle. Perhehoitoa tarjoavat sijaisvanhemmat ja sukulaissijaisvanhemmat. Sijaishuollossa on huomioitava lapsen koko sijoituksen ajan lastensuojelun periaatteita: vanhempien vastuu, yhteiskunnan vastuu, lapsen etu, lapsilähtöisyys, varhainen tukeminen, avohuollon ensisijaisuus, perheen jälleenyhdistäminen, kulttuuritaustan tunnistaminen ja säilyttäminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018n, 2018q, 2018u, 2018y, 2018å, 2018aa & 2018kk; Rätty 2015, 461-462.)

Lapsen sijoittava kunnan katsotaan olevan vastuussa lapsen sijoituspaikan tarpeellisuudesta ja sen tarpeenmukaisuudesta. Näin ollen lapselle on nimetty sosiaalityöntekijä, joka valmistelee ja valitsee lapsen sijoittamisen ja sijaishuoltopaikan. Sijaishuoltopaikka tulee valita lapsen edun näkökulmasta ja sen on oltava lapsen tarpeita vastaava, jolloin huomioidaan perhehoidon ensisijaisuus. Lapsen sijaishuollon kaikista kustannuksista vastaa lapsen sijoituskunta. Ennen lapsen sijoittamista tulee lapsen kohdalla tehdä terveystarkastus tilanteen katsomalla ja tarpeellisella laajuudella. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018q, 2018v, 2018y, 2018bb & 2018kk; Rätty 2015, 141, 461-462.)

Huostaanotetulle lapselle laaditaan asiakassuunnitelma vähintään kerran vuodessa. Myös sijaishuollossa olevan lapsen vanhemmille tehdään oma asiakassuunnitelma. Lapsen asiakassuunnitelmaan tulee olla merkittynä muun muassa yhteydenpitosuunnitelma, suunnitelma perheen jälleenyhdistämisestä, perheen olosuhteet, palveluiden määräajat, eriävät näkemykset, suunnitelma lapselle maksettavista käyttövaroista, lastensuojelutyöntekijöiden henkilökohtaiset tapaamiset, perheen tuen tarve, palvelut sekä muut tukitoimet, joilla pyritään vaikuttamaan huostaanoton aikana lapsen ja perheen tilanteeseen. Lisäksi asiakassuunnitelmaan liitetään muun muassa tiedot sijaishuollon tarkoituksesta ja tavoitteista, erityisen tuen tarpeesta ja järjestämisestä lapselle sekä vanhemmille. Asiakassuunnitelmaa tehtäessä on merkittävää ja tärkeää, että lapsi itse sekä lapsen vanhemmat ja huoltajat osallistuvat aktiivisesti lapsen asiakassuunnitelman laadintaan, jolloin jokaisen ääni tulee kuuluville ja mielipiteet saadaan kirjattua ylös. Lapsen ja vanhempien yhteydenpitoa pyritään ylläpitämään ja tukemaan koko lapsen sijaishuollon ajan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b & 2018kk; Lastensuojelulaki 30§, 54§.)

Asiakassuunnitelma lapsen sijaishuoltoa ajatellen laaditaan myös silloin, kun asianosaiset eivät itse ole suostuvaisia asiakassuunnitelman laatimiseen. Asiakassuunnitelmaa voidaan myös täydentää tarpeen mukaan lapsen erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma konkretisoi asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet arkipäivän tavoitteiksi kuvaten yksityiskohtaisesti, kuinka lapsen tarpeisiin tulisi pyrkiä sijaishuollon avuin ja aikana vastaamaan. Lapsen sijaishuollon hoito- ja kasvatussuunnitelmaa seurataan, tarkistetaan ja päivitetään usein asiakassuunnitelman päivityksen yhteydessä. Kasvatussuunnitelmasta on hyvä myös näkyä mahdollisten ja käytettyjen rajoitustoimenpiteiden tuomat vaikutukset lapsessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b & 2018kk; Lastensuojelulaki 30§.)

Lapsen vastuusosiaalityöntekijä arvioi lapsen ja lapsen perheen sijaishuoltopaikan sijaishuollon aikana toteutettavat ja tarvittavat tukitoimet sekä palvelut. Lisäksi vastuusosiaalityöntekijä tekee tarvittavista tukitoimista ja palveluista päätökset. Tarvittaessa vastuusosiaalityöntekijä valmistelee ja päättää myös lapseen kohdistettavista rajoitustoimenpiteistä. Rajoitustoimenpiteiden käyttö sijaishuollon aikana tulee olla perusteltua sekä kirjattuna lapsen asiakassuunnitelmaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018f, 2018k, 2018l, 2018 & 2018kky; Saastamoinen 2010, 74.)

Huostaanotetun lapsen vastuusosiaalityöntekijä arvioi jatkuvasti lapsen sijaishuollon tarvetta sekä lapsen sijaishuoltopaikan sopivuutta verraten niitä lapsen tarpeisiin ja toiveisiin. Lapsen sijaishuoltopäätös, huostaanotto ja sijaishuoltopaikka ovat voimassa toistaiseksi eli niin kauan kuin se katsotaan lapsen kohdalla tarpeelliseksi. Tarvittaessa vastuusosiaalityöntekijä voi aloittaa valmistelemaan sijaishuollon muutospäätöstä tai huostaanoton lopettamispäätöstä. Lapsen huostaanoton aikana lastensuojelu järjestää lapselle ja lapsen perheelle heidän tarvitsemiaan tukia, jotta perheen jälleenyhdistämisen tavoite pysyisi realistisena ja lapsi kykenisi sijaishuollon jälkeen palaamaan takaisin kotiinsa omien biologisten vanhempiensa luo. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018e, 2018f, 2018g, 2018aa & 2018kk; Saastamoinen 2010, 74-75, 76-77, 78-80.)

Sijaishuollossa olevan lapsen huostaanotto päättyy viimeistään lapsen ollessa täysi-ikäinen eli lapsen täyttäessä 18 vuotta. Lapsen huostaanotto voi päättyä myös ennen lapsen täysi-ikäisyyttä, jos lapsen huostassa pidon edellytyksiä ei katsota enää sijoitetun lapsen kohdalla täytyviksi ja lapsen sijaishuolto ei ole enää lapsen edun mukaista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018i & 2018ii; Lastensuojelulaki 47§.)

6.1 Perhehoitoon liittyvät käsitteet

Aikaisemmin lapsille perhehoitoa antaneista toimeksianto- tai perhehoitosopimuksen tehneistä kodeista käytettiin nimitystä kasvatuskoti, sittemmin ilmaisua sijaiskoti. Vastaavasti toimeksiantosopimuksella toimivista perhekodin vanhemmista käytettiin nimitystä kasvatusvanhemmat ja sijaisvanhemmat. Lain-säädäntö, joka on uusittu, on korvannut edellä mainitut nimikkeet sanoilla perhehoitaja ja perhekoti (Ahto & Mikkola 2000, 12). Koska lastensuojelun alla toimivassa perhehoidossa korostetaan ja korostuu vanhemmuus, käytän tässä opinnäytetyössäni toimeksiantosuhteisesta perhehoidosta vanhoja ja vakiin-tuneita käsitteitä, kuten sijaiskoti ja sijaisvanhemmat. Sijaiskoti ja sijaisvanhemmuus ovat arkisempia nimikkeitä virallisille perhekodeille ja perhehoitajille.

Myös perhehoitoon sijoitetuista lapsista on käytetty useita nimikkeitä kasvattilapsi, sijoitettu lapsi, per-hehoitolapsi ja sijaislapsi. Tässä opinnäytetyössäni käytän perhehoitoon sijoitetuista lapsista nimitystä sijaislapsi, koska sijaislapsi terminä tukee opinnäytetyöni kerronnan yhdenmukaisuutta ja koko opin-näytetyöni kokonaisuutta.

6.2 Perhehoito

Perhehoito nähdään lapsen hoidon ja huolenpidon ympärivuorokautisena järjestämisenä. Perhehoito ta-pahtuu yleisimmin perhehoitajan yksityiskodissa, mutta joissain tapauksissa perhehoitoa voidaan järjes-tää hoidettavan lapsen kotonakin. Perhehoidon antaminen voi perustua toimeksiantosopimussuhteeseen tai työsuhteeseen. Perhehoitoa voidaan antaa myös yhdistyksen tai yrityksen puitteissa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018v, 2018x & 2018cc; Perhehoitolaki 3§.) Tässä tilaustyössä käsittelen lähinnä perhehoitajan yksityiskodissa toteutettavaa perhehoitoa, jota ohjailevat osaltaan kunnan kanssa yhteis-työssä tehdyt ja toteutetut lainmukaiset toimeksiantosopimukset ja niihin liittyvät muut mahdolliset etuu-det.

Perhehoito on lastensuojelun laitoshoidoja ajatellen ensisijainen lapsen sijaishuollon muoto ja sen soveltuvuutta arvioidessa otetaan huomioon perhehoidon kokonaisuuden antama hoito yhdessä lapsen ja perheen tarvitsemien tukitoimien kanssa. Päätös perhehoidon sopivuudesta tulee perustua yksilökohtaiseen lapsen edun harkintaan. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsen kohdalla huostaanoton perusteisiin, tarpeisiin, hoidon jatkuvuuteen, kielelliseen taustaan, kulttuuriseen taustaan, uskonnolliseen taustaan sekä perheenjäsenten vuorovaikutussuhteiden ylläpitämiseen. Perhehoidon tulee tukea lapsen läheisiä ihmissuhteita, kuten suhteita vanhempiin ja lapsen muihin läheisiin ihmisiin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x, 2018å, 2018aa, 2018bb, 2018cc & 2018kk; Rätty 2015, 474-475.)

Perhehoidon laki, joka tuli voimaan 1.4.2015, antaa valtuudet hoitaa perhehoidon statuksella samanaikaisesti enintään neljää lasta samassa perheessä. Laskuissa on huomioitu perhehoitajan omat alle kouluikäiset lapset. Myös muut erityistä huolenpitoa vaativat ja tarvitsevat lapset on otettu laskuissa huomioon. Perhehoidon on myös palveltava rakenteeltaan, varustetasoltaan ja tiloiltaan perhehoitoon sijoitettavalle lapselle tarjottavaa ja annettavaa oikeanlaista hoitoa sekä huolenpitoa. Perhehoidossa on otettava myös huomioon, että jokaisella perhehoitoon tulevalla lapsella tulisi olla myös mahdollisuus omaan yksityiseen ja henkilökohtaiseen elämään ystävine ja muine tarvittavine ihmissuhteineen. Näin ollen perhehoidon tulisi tukea sijoitetun lapsen sosiaalisia suhteita ja mahdollistaa lapselle kuuluva oma henkilökohtainen tila. (Hänninen 2016, 54; Rätty 2015, 474-476.)

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle lapselle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin ja edistää lapsen perusturvallisuutta sekä sosiaalista kehitystä. Lisäksi perhehoidon tavoitteena on taata lapselle lapsen ikätasoon ja kehitykseen nähden tarpeellinen valvonta, tarjota virikkeellinen arkielämä sekä edistää lapsen ja nuoren kasvamista vastuulliseen aikuisuuteen sekä turvallista ja vakaata itsenäistymistä omaan elämään. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x, 2018å, 2018aa, 2018bb, 2018cc & 2018kk; Rätty 2015, 475.)

Perhehoidossa lapsella tulee olla mahdollisuus saada osakseen turvaa, hellyyttä ja ymmärrystä. Lasta tulee myös ohjata perhehoidossa lapsen yksilöllisten toivomusten ja tarpeiden mukaisesti. Perhehoitoa käytetään järjestettäessä muun muassa huostaanotettujen ja kiireellisesti sijoitettujen lasten huolenpidon ja hoidon takaamiseksi. Sijaishuoltona perhehoitoon sijoitettuihin lapsiin ei voida kohdistaa lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä, poikkeuksena kuitenkin yhteydenpidon rajoittaminen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x, 2018å, 2018aa, 2018bb, 2018cc & 2018kk; Rätty 2015 474-476, 525.)

6.3 Huoltajan oikeudet lapsen sijaishuollon aikana

Sijaishuollossa olevan lapsen huolto säilyy lapsen huoltajilla lapsen sijoituksen aikana, mutta tietyin rajoituksin. Sosiaalitoimelle siirtyy päätösvalta sijoitettua lasta ajatellen vain siltä osin, kuin se on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellista. Näin ollen sosiaalihuollosta vastaava toimielin kykenee päättämään muun muassa sijoitetun lapsen terveyden huollosta, sijoitetun lapsen opetuksesta, sijoitetun lapsen kasvatuksesta, sijoitetun lapsen valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja sijoitetun lapsen hoidosta sekä olinpaikasta. Sosiaalihuolto kykenee myös käyttämään puhevaltaansa lapsen passia koskevassa asiassa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c; Lastensuojelu.info 2018a & 2018b.)

Vanhemmat nähdään sosiaalitoimen oikeuksista huolimatta kuitenkin sijaishuollon aikana lapsen edustajina. Huoltaja edustaa lasta oikeuskysymyksissä ja lapsen edunvalvojana toimivalla huoltajalla on oikeus käyttää (lapsen puolesta) puhevaltaa kaikissa lasta koskevissa asioissa, kuten omaisuus- ja talousasioissa. Huoltajien lisäksi myös sosiaalilautakunnalla on mahdollisuus ja oikeus käyttää itsenäistä puhevaltaa ja tulla osaltaan kuulluksi huostaanotetun lapsen asioissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c & 2018dd.)

Lapsen huoltajilla on oikeus päättää lapsen sijaishuollon aikana lapsen kansallisuudesta, nimestä ja uskonnosta. Lisäksi huoltajilla on oikeus hakea lapsen huostaanoton lopettamista ja saada myös sijoituksen aikana tietoa lasta koskevista asioista. Huoltajat voivat myös sijaishuollon aikana pitää lapseen yhteyttä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c; Lastensuojelu.info 2018a & 2018b.)

Lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi lastensuojelun työntekijöiden tulee olla yhteistyössä huoltajien kanssa. Päättäessä esimerkiksi lapselle tehtävistä terveydenhuollon toimenpiteistä tai opetuksen järjestämisestä on kaikissa tilanteissa sosiaalitoimen puolelta pyrittävä hyvään yhteistoimintaan lapsen, huoltajien ja vanhempien kanssa. Sosiaalitoimen on pyrittävä hyvään ja hedelmälliseen yhteistyöhön lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa, jotta perheen jälleenyhdistäminen kyetään pitämään realistisena tavoitteena läpi koko lapsen sijaishuollon ajan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c; Lastensuojelu.info 2018a & 2018b.)

6.4 Lapsen oikeudet ja velvollisuudet sijaishuollossa

Lapsella on sijaishuollon aikana erityisiä oikeuksia, joita ovat muun muassa lapsen oikeus lapsen tarpeita vastaavaan sijaishuoltopaikkaan ja laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon, oikeus saada tarvittavia palveluja, oikeus tulla hyvin kohdelluksi, oikeus tavata omaa sosiaalityöntekijää kahden sekä oikeus tavata

lapselle läheisiä ihmisiä. Lisäksi lapsella on oikeus saada käyttövaroja sekä reaaliaikaista tietoa omasta tilanteestaan. Lapsen oikeuksien toteutumisesta vastuussa ovat lapsen vanhemmat, sijaishuoltopaikka ja sijoittajakunnan sosiaaliviranomaiset. Kaikki edellä mainitut osapuolet on velvoitettu toimimaan siten, että lapsen oikeudet toteutuvat läpi lapsen sijaishuollon keston. Lapsella on sijaishuollossa myös velvollisuuksia. Lapsi on esimerkiksi velvollinen toimimaan siten, että hänen oikeutensa sijaishuollossa mahdollistuu. Lisäksi lapsen velvollisuuksia sijaishuollossa ovat muun muassa vahingonkorvausvelvollisuus, oppimisvelvollisuus sekä sitoutuminen sijaishuollon laatimiin sääntöihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018k; Saastamoinen 2010, 122-124, 125-127, 128.)

7 SIJAISVANHEMMUUS JA SUKULAISSIJAISVANHEMMUUS

Tässä osiossa selvennän sijaisvanhemmuuteen ja sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyviä käsitteitä. Lisäksi käyn läpi sijaisvanhemmuuden aloittamiseen, perhe-elämään ja sijaisvanhemmuuden päättymiseen liittyviä asioita. Sukulaissijaisvanhemmuuden kohdalla käsittelen sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyviä aiheita, kuten sukulaissijaisvanhemmuuden profiili, sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyvä läheisverkosto-käsite, sukulaissijaisvanhemmuuteen räätälöity PRIDE-ennakkovalmennus, sukulaissijaisvanhemmuus sijaishuoltomuotona, sukulaissijaisvanhemmuuden tuomat edut ja haasteet sekä sukulaissijaisvanhemmuus perinteenä

7.1 Sijaisvanhemmuus

Sijaisvanhemmuus on yhdistelmä ammatillisuutta ja vanhemmuutta: siinä käytetään vanhempana omia voimavaroja omassa kodissa toisten vanhempien ja heidän lastensa auttamiseen, sitoudutaan lisäämään omaa ymmärrystä lastensuojelusta ja lasten kasvatuksesta sekä hankitaan osakseen sijaisvanhemmuutta koskettavaa lisäkoulutusta. Ammatillisuus sijaisvanhemmuudessa korostuu, kun pyritään tukemaan sijoitetun lapsen arkea ja luomaan perheen ja kodin arki sijaisperheessä sijoitettavalle lapselle mahdollisimman vakaaksi. Sijaisvanhemmilta odotetaan ja edellytetään samaan aikaan normaalia vanhemmuutta ja sijoitettavan lapsen erityistarpeisiin vastaamista: korjataan ja korvataan perheeseen sijoitetun lapsen aikaisempia kokemuksia uusilla, myönteisemmällä elämän kokemuksilla ja tuntemuksilla. Monille sijoitettaville lapsille ja nuorille kokemus sijaisperheestä voi olla heidän ensimmäinen positiivinen kokemuksensa toimivasta perhe-elämästä. (Perhehoitoliitto 2018b, 2018c & 2018f; Pirskanen 2007, 16-18; The Fostering Network 2016.)

Sijaisvanhemmuus on lyhyesti ilmaistuna omassa kodissa tehtävää ihmissuhdetyötä, joka on kestoltaan aina ympärivuorokautista. Sijaisvanhemmuus on luonteeltaan haastavaa sekä samaan aikaan myös voimaannuttavaa vanhemmuutta. Sijaisvanhemmuuden arkeen kuuluvat kaikki normaaleissa perheissä tapahtuvat arkiset arkipäivän toimet: lapsen kasvattaminen ja opettaminen, lapsen hygieniasta ja hyvinvoinnista huolehtiminen sekä lapsesta välittäminen siihen kuuluvine hellyydenosoituksineen. Lisäksi sijaisvanhemmuuden arjessa korostuvat ymmärrys, rakkaus ja lasta koskettavat turvalliset rajat. (Perhehoitoliitto 2018b, 2018c & 2018f; Hänninen 2016, 61-62; The Fostering Network 2016.)

Sijaisvanhemprien vastuulla ovat sijaislapsen rohkaisu, kannustaminen ja sijaislapselle annettava yleinen rakentava palaute positiivisine ja negatiivisine vivahteineen. Sijaisvanhemprien tehtävänä on edellä mainittujen lisäksi olla myös sijaislapselle luotettava, turvallinen ja vakaa kasvattaja sekä aikuinen, joka tuo osaltaan toivoa ja tarkoitusta sijoitettavan lapsen elämään: huomiseen ja tulevaisuuteen yleensä. Toimivassa ja tarkoituksenmukaisessa sijaisvanhemmuudessa sijoitettu lapsi hyväksytään aina niine voimavaroineen ja puutteineen, joita sijaislapsella itsellään on. (Perhehoitoliitto 2018b & 2018f; Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Sijaisvanhemmuus on sitoutumista lapseen ja vastuunottoa lapsesta. Se on siis tavallista vanhemmuutta lapsille, jotka eivät ole sijaisvanhemprien biologisia tai adoptoimalla saatuja sekä hankittuja lapsia. Sijaisvanhemmuuteen voidaan suhtautua niin palkkatyönä kuin elämäntapanakin, ja joillekin sijaisvanhemmuus voi olla jopa kutsumustyötä. (Hänninen 2016, 61; Perhehoitoliitto 2018a, 2018b, 2018d & 2018f).

Sijaisvanhemmalle maksetaan sijaisvanhemmuutta koskevan tehtävän hoitamisesta hoitopalkkio. Lisäksi sijaisvanhemmat saavat sosiaalitoimelta taloudellista tukea sijaisvanhemmuudesta suoriutumiseen: hoidettavan lapsen kustannukset katetaan lapsen päivittäisiin menoihin suunnatulla kulukorvauksella sekä erityisiä kustannuksia korvaamalla, kuten lääkäri-, lääke-, harrastus- ja opiskelukustannukset. Perhehoidon käynnistämisestä johtuviin ja aiheutuviin kustannuksiin sosiaalitoimi myöntää käynnistämiskorvausta. Yksityisistä sijoituksista ja niihin liittyvistä korvauksista vastaa yksityisiä perhehoidon palveluja tuottavat toimijat, joiden kanssa kunta on laatinut yhdessä sijoituksia koskevat sopimukset. (Perhehoitoliitto 2018d.)

Sijaisvanhemmuus kasvatuseriaatteineen merkitsee lapsen kasvun tukemisen lisäksi myös sijaisvanhemprien omaa kasvua niin ihmisenä kuin vanhempanakin: syntyy ymmärrys, ettei kaikkea tarvitse osata tai ratkaista yksin. Sijaisvanhemmat voivat joutua kohtaamaan tilanteita ja asioita, joita tavallinen vanhempi ei välttämättä koskaan biologisen lapsensa kanssa kohtaa: lapsen erityishoidon tai terapian tarve, lapsen koulunkäynnin lykkääminen, kouluavustajantarve tai erityiskoulun ajankohtaisuus. Sijoitettu lapsi voi myös etsiä omaa identiteettiään ja vastauksia omiin kysymyksiinsä ”kuka minä olen ja miksi minä olen?” ja voi näin ollen joutua kosketuksiin omien vaikeiden lapsuuden kokemustensa kanssa. Sijoitettavan lapsen kohdatessa ongelmia ja murheita, vaikeita lapsuuden kokemuksia ja niihin liittyviä erilaisia tunteita tulee sijaisvanhemprien olla sijoitettavan lapsen rinnalla vankkoja, tukevia ja luotettavia aikuisia. Sijaisvanhemmuus on ymmärtämistä ja hyväksymistä: aitoa kohtaamista perheeseen sijoitettavien sijaislasten kanssa. (Perhehoitoliitto, 2018c & 2018f; Pirskanen 2007, 16-18.)

Sijaisvanhempien on mahdollista ja myös oikeus saada osakseen apua, ohjausta sekä tukea kasvatustehävissään. Tukea sijaisvanhempien on mahdollisuus saada monilta eri tahoilta, mutta ennen kaikkea sijoitetun lapsen asioita hoitavalta sosiaalityöntekijältä. Muita sijaisvanhemmuutta koskevia ja tukevia ammattiauttajia ovat esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolat sekä sijaisvanhempien omat pienryhmät. Sijaisvanhemmuus on täynnä yhteistyötä eri tahojen kanssa, mutta ennen kaikkea kanssakäymistä sijoitettavan lapsen suvun kanssa. Onnistuneessa sijaisvanhemmuudessa ammatillisuus ja vanhemmuus tukevat rakentavasti toisiaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x & 2018å; Joensuu & Sutinen 2016, 40-43.)

7.1.1 Sijaisvanhemmuuden aloittaminen ja vaatimukset

Sijaisvanhemmaksi voidaan lain mukaan hyväksyä henkilö, joka kokemuksensa, koulutuksensa ja henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa sijoitettavalle lapselle. Sijaisvanhemmuuteen ei ole olemassa pohjakouluvaatimusta. Sijaisvanhempia rekrytoivat tahot antavat kuitenkin erityistä arvoa ja huomiota sijaisvanhemmuudesta kiinnostuneille henkilöille, joilla on jo ennestään hoito- tai sosiaalialan ammattikoulutus. (Hänninen 2016, 53-54; Perhehoitolaki 263/2015, § 6.)

Monesti sijaisperheen vanhemmiksi ryhtyvät ennestään perheelliset ja avioliitossa keskenään olevat henkilöt: mies ja nainen. Perhehoitajiksi voivat kuitenkin ryhtyä myös yksin asuvat, yksihuoltajat, rekisteröidyssä parisuhteessa elävät sekä uus- tai sateenkaariperheen vanhemmat. Sijaisperheiden vanhemmilla ei tarvitse olla omia biologisia lapsia, mutta sijaisvanhempien odotetaan kuitenkin ikänsä puolesta olevan sopivia sijoitettavan lapsen biologisiksi vanhemmiksi. (Hänninen 2016, 55-56)

Sijaisperheiden rekrytoinnissa peruskriteerit ovat kaikille samat: rikostaustat sijaisvanhemmiksi ryhtyvillä on oltava selvitettyinä, sijaisvanhempien terveydentilanteiden ja elintapojen on oltava kunnossa ja sijaisperheen elämäntilanteen ja ajatusten sijaisvanhemmuudesta sekä siihen vaikuttavista tekijöistä on oltava vakaita. Lisäksi sijaisvanhempien parisuhteen odotetaan kestäneen useamman vuoden, sijaisvanhemmilla on oltava tarpeeksi aikaa sijoitettavalle tai sijoitettaville lapsille, sijaisperheeksi ryhtyvän perheen talous on oltava kunnossa eikä sijaisperheessä saa olla häiriötekijänä akuuttia sairautta. Sijaisvanhemmiksi ryhtyvillä on oltava myös riittävästi tietoutta ja ympäristön tukea saatavana osakseen sekä sijaisperheessä asuvan perheen nuorimmaisen lapsen on syytä olla jo yli 2-vuotias. (Hänninen 2016, 56)

Sijaisperheiksi haluavien ja toivovien perheiden sopivuus sijaisvanhemmuuteen arvioidaan aina tapauskohtaisesti: kaikkiin perheisiin suhtaudutaan vakavasti ja harkiten. Lapsen sijoittamista perheeseen kaavaillessa huomioidaan aina jokaisen perheen erityislaatuisuus, arvot ja toimintamallit, sillä jokainen perhehän on tunnetusti erilainen ja omanlaisensa. Ei ole olemassa siis ainoastaan yhdenlaisia ja oikeanlaisia sijaisperheitä. Lapsen kohdalla perhesijoitusta miettiessä onkin hyvä muistaa, että sijoitusta tarvitsevia lapsia tulee kaikenlaisista perheistä. Lasta koskevat sijoitukset on mietittävä lapsen tarpeita ja edunmukaisuutta ajatellen. (Hänninen 2016, 56.)

Sijaisvanhemmiksi päädytään yleisimmin neljästä eri syystä. Näitä eri syitä ovat sijaisvanhemmiksi ryhtyvän pariskunnan lapsettomuus, perheenäidin halu hoitaa täysaikaisesti kotona omia sekä muiden perheiden lapsia, vanhemman pariskunnan halu täyttää tyhjäksi jäänyt kotipesä, kun omat biologiset lapset perheessä ovat jo aikuistuneet sekä sukulaisten halu kantaa vastuuta sukulaislapsesta, joka tarvitsee apua ja tarpeenmukaisen kodin kasvaakseen täysipainoiseksi ja terveeksi nuoreksi sekä lopulta myös aikuiseksi. (Hänninen 2016, 59.)

Perhehoidon ajatuksena on, että sijoitettavalle lapselle etsitään sopiva perhe. Sosiaalityöntekijät eivät siis koskaan etsi sijaisperheelle sijaisperheen toivomaa lasta. Sijoitustilanteissa lapsen etu on aina tärkein eli mikä lapselle on parasta. Jos sijaisperheeksi ryhtyvillä vanhemmilla on tavoitteena löytää itselleen tietynlainen lapsi, on tilanne usein todellisuudessa se, että sijaisvanhemmiksi haluavalle perheelle on kerrottava adoption tuomasta vaihtoehdosta vanhemmuuteen. Sijoitusta ajatellen tietynlaisia mittatilauslapsia ei ole olemassa, vaikka mahdollisten sijaisvanhempien toiveita sijoitusta ajatellen pyritäänkin kaikilta osin kuuntelemaan. (Hänninen 2016, 58, 59.)

Ennen sijaisvanhemmaksi ryhtymistä ja toimeksiantosopimuksen tekemistä on sijaisvanhemmaksi ryhtyjien suoritettava perhehoitajan tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus ja läpäistävä sijaisperheen rekrytointia ohjaavat peruskriteerit. Sijaisvanhempien ennakkovalmennuksen järjestämisestä vastaa sijaisvanhemmaksi ryhtyvän henkilön kotikunta. (Perhehoitoliitto 2018e; Hänninen 2016, 56.)

7.1.2 Sijaisvanhemmuuteen liittyvä perhe-elämä

Sijoituksen alkuvaihe voidaan nähdä usein haastavana prosessina, sillä sijaisvanhemmat voivat usein joutua kohtaamaan sijoitetun lapsen tunnemyrskyt, biologisten vanhempien kanssa syntyvät ristiriitatilanteet ja sijaisvanhemmuuteen liittyvät vaikeat valinnat. Sijoitus alkaa tyypillisesti sijoituksia

koordinoivan tahon eli kunnan sosiaalityöntekijän soitolla, jonka jälkeen lapsesta kerrotaan mm. esitiedot varsin oire- ja ongelmakeskeisesti. Sukulaissijoituksissa asiat kulkevat hieman eri tavoin: sijoitettava lapsi on sukulaisperheelle tuttu, joten esitietoja ei välttämättä koeta sijoitettavan lapsen kohdalla kovin merkittäviksi. Sijoitettavaa lasta koskevilla esitiedoilla on tarkoituksena kuvailla lasta koskettavia haasteita, huolia ja tarvittavia hoitotoimenpiteitä. Sijaislasta koskettavilla esitiedoilla halutaan antaa sijaisperheelle ja sen vanhemmille realistinen kuva siitä, millaisesta lapsesta on todellisuudessa kyse. (Joensuu & Sutinen 2016, 27-28; Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 148.)

Sijaisvanhemmuuden alkaessa perhe tekee tiiviisti työtä perheeseen nimetyn vastuusosiaalityöntekijän kanssa, jolloin virallisia tapaamisia perheen sisäisiä asioita koskien järjestetään useasti eri kokoonpanoilla lapsen biologisten vanhempien kanssa, eri hoitotahojen kanssa ja mahdollisesti myös viranomaisien kanssa. Tapaamisilla pyritään varmistamaan sijaislapselle lapsen edun mukaiset ja lapsen tarvitsemat sijaisvanhemmat, joilta ominaisuuksina löytyvät muun muassa sijoitettavaa lasta ajatellen tärkeät kyvyt, kuten lapsen arvostus ja voimavarat, joilla kohdata sijoitettavan lapsen haasteet pitkällä tähtäimellä ja aikavälillä. Tapaamisten alussa sovitaan myös sijaislasta ja sijaisvanhempia koskettavista tärkeistä ja tähdellisistä sopimuksista: toimeksiantosopimuksesta ja asiakassuunnitelmasta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018l, 2018y, 2018gg & 2018jj; Joensuu & Sutinen 2016, 28.)

Sijaisvanhemmuuden ja sijoitetun lapsen sijaishuollon alkuun liittyvät tapaamiset ovat merkittävä osa pehmentävää ja lapsen sijoitusta helpottavaa sekä lapsen sijoitukseen liittyvää prosessia. Sijoituksen alussa käydyt viralliset tapaamiset ja sitä kautta myös sijaisperheen ja sijaislapsen asioista käydyt yhteiset keskustelut koetaan usein merkittäväksi monestakin eri näkökulmasta katsottuna: biologisten vanhempien näkökulmasta, sijaislapsen näkökulmasta ja sijaisvanhempien näkökulmasta. Yhteiset tapaamiset vahvistavat niin sijaisvanhemmuutta kuin sijaislapsenkin osuutta sijaisperheessä. Myös sijoitetun lapsen biologisten vanhempien on usein yhteisten ja rakentavien keskustelujen myötä helpompi hyväksyä osansa ja asemansa oman lapsensa sijoitusta koskien. (Joensuu & Sutinen 2016, 28; Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 148, 154.)

Onnistuneiden sijoitusten kannalta on tärkeää, että sijoitettavan lapsen sijoitusprosessissa avainasemassa olevat henkilöt ja tahot, kuten sijoitettavan lapsen biologiset vanhemmat, sijaisvanhemmat, sosiaalihuolto ja sijoitettava lapsi itse, muodostavat keskenään aukottoman ja toimivan yhteistyön. Tämän edellä mainitun aukottoman ja toimivan yhteistyön tulisi kestää koko sijaislapsen sijoitusproessin ajan. Sijaislapsen sijoitusprosessi edellyttää kaikilta osapuolilta sopeutumista, suvaitsevaisuutta ja sitoutumista. Etenkin sijoituksesta vastaavalta sosiaalityöntekijältä moninaista osaamista ja asiantuntemusta

perheen tukemisessa ja auttamisessa. Myös sijaislapsen biologisten vanhempien antamaa sisäistä lupaa oman lapsensa asettumiseen, kiinnittymiseen ja kiintymiseen sijaisperheessä pidetään merkittävänä sijoitusprosessin kestävyuden, toimivuuden sekä onnistumisen kannalta. Lisäksi sijoituspaikan aikuisten eli sijaisvanhempien valmiudet ja asennoituminen ottaa sijoitettava lapsi vastaan ja hoitaa sijoitettavaa lasta omine haasteineen ja erilaisine vaatimuksineen ovat keskeisen tärkeässä roolissa sijoitusprosessin kulkua ja sen onnistumista silmällä pitäen. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 148, 152, 154-155, 157.)

Sijaislapsi, joka on saanut biologisilta vanhemmiltaan suostumuksen sijaisperheen antamaan hoivaan ja huolenpitoon, kiinnittyy ja sopeutuu usein sijaisperheensä arjen kulkuun, rutiineihin ja toimintoihin suhteellisen moitteettomasti. Aina ei kuitenkaan näin ole, sillä sijoitettavat lapset reagoivat tapahtumiin ja tilanteisiin hyvin yksilöllisesti ja eri tavoin. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 148, 154-155.)

Sijoituksen, sijaisperheen ja sijaislapsen kannalta vahingollista on, jos sijoitettavan lapsen biologiset vanhemmilla ei ole voimia tai halua parantaa oman lapsensa kotiloja, mutta samalla kuitenkin pyrkivät estämään biologisen lapsensa kiinnittymisen sijaishuoltoipaikkaan arvostelemalla sijaisperheen sijaisvanhempia tai antamalla oman biologisen lapsensa ymmärtää, ettei lapsi kuulu sijaissijaisperheeseen. Tällöin sijoitettavan lapsen sopeutuminen sijaisperheen oloihin voi häiriintyä ja mutkistua. Ihanteellista olisi, jos sijoitettavan lapsen biologiset vanhemmat sallisivat oman lapsensa kiinnittyä ja kiintyä sijaishuoltoapaikan aikuisiin tukien samalla oman lapsensa sijoitukseen liittyvää prosessia ja sen toimintoja hyväksyen, ymmärtäen, auttaen ja tilannetta kaikilta osilta helpottaen. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 148, 152, 154-155.)

Lapsen muutettua sijaisperheeseen alkaa sijaisperheen arki kaikkine arjen erinäisine toimintoineen. Sijaisperheen prosessin ja sen onnistumisen kannalta nähdään usein, että ensimmäinen vuosi on kriittisin. Sijaisperheessä voi aluksi esiintyä mahdollisia sopeutumisvaikeuksia niin sijoitettavalla lapsella kuin sijaisperheen muillakin perheenjäsenillä. Lisäksi sijaislapsen muutosvastaisuus voi tuoda sijaisperheeseen haastetta, sillä sijoitettu lapsi ei välttämättä heti omaksu paikkakuntaan, kouluun ja arkeen liittyviä muutoksia kohdallaan. Myös ensimmäiset yhteiset haasteet voivat olla raskaita. (Joensuu & Sutinen 2016, 28-29.)

Ensimmäinen vuosi usein määrittää melko pysyvästi sijaisperheen roolit, luo pohjan kiintymykselle sijaisvanhempien ja sijaislapsen välillä sekä sanelee yhteistyön biologisten vanhempien kanssa. Myös perhedynamiikka sijaisperheessä muuttuu ja sopeutuu ensimmäisen sijaisvuoden aikana, jos on

sopeutuakseen. Uuden lapsen tulo perheeseen vaikuttaa aina perheen kokonaisuuteen ja kaikkiin perheenjäseniin valmisteluista ja valmentautumisesta huolimatta. Jokainen perheenjäsen joutuu etsimään uuden, oman paikkansa perheessä ja varmistamaan uuden sekä ennestään vieraan asemansa itselleen. (Joensuu & Sutinen 2016, 28-29)

Sijaisvanhempana toimiminen ei ole koskaan helppoa: pitää kasvattaa toisten vanhempien lapsia valvotusti, mahdollisimman hyvin, tasa-arvoisesti ja tulevaisuuden näkökulmaa ylläpitäen. Sijaisvanhemmuuden aikana sijaislasta on kannustettava, kunnioitettava ja arvostettava. Sijaislapsen on luotava sijaisvanhempien taholta uskoa, toivoa sekä luottamusta eheyttävin ja rehellisin keinoin. Lisäksi sijaisvanhempien on kyettävä takaamaan sijoitettavalle lapselle turvallinen koti ja ympäristö, jossa sijoitetun lapsen arki on pääsääntöisesti ennakoitavissa ja tasapainoista. Käytännössähän nämä edellä mainitut asiat ovat toteutettavissa arkisin toimenpitein esimerkiksi sijaislasta neuvomalla ja sijaislapselle puhumalla. Lähinnä olemalla mukana sijaislapsen elämässä aidosti välittäen ja sijaislapsen asioista kiinnostuen. Tärkeää on myös, että sijaisvanhempien taholta on välitettävissä oikeanlaiset ja oikeudenmukaiset arvot: oikean ja väärän ymmärtäminen sekä niiden soveltaminen käytännön arkisiin tilanteisiin ja askareisiin. Sijaisperheessä lapsi on yhdenvertainen sijaisperheen jäsen, joka saa osakseen rakkautta, hyväksyntää ja tukea omien tarpeidensa ja voimavarojensa säätelemänä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x, 2018å, 2018bb & 2018cc; Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 148, 156.)

Rutiinit, rakkaus, rajat, arjen kasvatus sekä turvallinen ympäristö luovat vankan kasvupohjan sijaislapsen ja sijaisvanhempien yhteiselolle arkielämässä. Sijaisvanhempana on muistettava, ettei sijaisvanhemmuus ja siihen liittyvä arki ole aina täynnä iloja ja etuja, vaan sijaisvanhemmuuden arkeen kuuluvat myös vastuu ja velvollisuudet. Jokainen sijoitus on aina omanlaisensa sijoitus, johon kuuluvat arjen erilaiset haasteet, edut ja ilot omanlaisina ilmiöinä. Sijoitukset ovat yksilötapauksia ja niitä on tarkasteltava aina sijoituskohtaisesti. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x, 2018å, 2018bb & 2018cc; Pirskanen 2007, 16-18.)

Jokainen lastaan rakastava vanhempi, niin biologinen- kuin sijaisvanhempi, haluaa kasvattaa lapsestaan tai sijaislapsestaan yhteiskuntakelpoisen kansalaisen, joka on sosiaalisesti reipas, kouluttautunut ja työelämässä vankasti kiinni. Jokainen lastaan rakastava vanhempi, niin biologinen- kuin sijaisvanhempikin, toivoo lapsestaan itsenäistä, pärjäävää, kohteliasta ja itsestään huolehtivaa nuorukaista, joka pärjäisi ja olisi onnellinen niin nuorena kuin aikuisenakin. Hyvällä, arkisella, järkevällä ja rakkauden täyteisellä hoivalla tämä tasapaino lapsen kohdalla on saavutettavissa. Aina se ei ole kuitenkaan helppoa, sillä vieraan lapsen kasvattaminen vaatii osaltaan sijaisvanhemmilta, sosiaalihuollolta ja lapsen biologisilta

vanhemmilta kovaa työtä: lapsuus ja nuoruus ovat aikaa, jolloin lapsi tai nuori itsenäistyy ja kokeilee omia sekä aikuisten rajoja, peilaa itseä muiden kautta ja kokee, etteivät aikuiset ymmärrä. Siksi on hyvä, että lapsen elämässä on haasteista huolimatta aikuinen, joka on läsnä, välittävä, järkevä ja kyvykäs autamaan tilanteissa niiden vaatimin tavoin. (Pirskanen 2007, 16-18; Ketola 2008, 27.)

Lapsia ja nuoria, etenkin sijaislapsia käsitellessä tarvitaankin usein maalaisjärkeä, ei niinkään liiallista ehdottomuutta” tai ”silkkihansikkain” kohtelua. Toiset sijaislapset ja sijaisnuoret vaativat hieman jämsämpiä ja jämerämpiä otteita, toisille sijaislapsille ja sijaisnuorille asiat sekä säännöt sijaisperheissä ovat huomattavasti helpommin sisäistettävissä. Sijaisvanhemmuudessa ja sijaisvanhemmuuden hetkellä onkin erityisen tärkeää, että sijaisvanhempana yrittää parhaansa, huomioi perheeseen sijoitetun lapsen erityispiirteet ja tarpeet sekä hyväksyy, että oma panostus sijaisvanhemmuutta ajatellen riittää ja se on myös riittävä sellaisenaan. Sijaisvanhempana on hyvä muistaa ja tiedostaa se tosiasia, ettei kukaan voi odottaa tai odota sijaisvanhemmilta ihmeitä. Omaa jaksamista, hyvinvointia ja tunnetiloja tulee sijaisvanhempana kukin tahoillaan rehellisesti miettiä ja tutkia itseään reflektoiden ja omaa sydäntä ja ajatuksia kuunnellen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x, 2018å, 2018bb & 2018cc; Pirskanen 2007, 16-18.)

Koko sijoituksen ajan seurataan säännöllisesti sijaisperheeseen sijoitetun sijaislapsen huostaanoton kriteereiden täyttymistä sekä sijoitettavan lapsen sijaishuollon sujumista sijaisperheessä: sijoitetun lapsen näkökulmasta, sosiaalihuollon näkökulmasta sekä sijaisvanhempien näkökulmasta. Sijaislapsen sijaishuollon sujumista seurataan muun muassa asiakasneuvotteluin, jolloin yhteisissä ja virallisissa tapaamisissa asiakassuunnitelmiin tehdään sijaislapsen ja sijaisperheen kannalta tarvittavat ja tarpeelliset muutokset. Asianomaiset, kuten sijaisvanhemmat ja sijaislapsi sekä tarvittaessa myös sijoitetun lapsen biologiset vanhemmat, tavataan sosiaalihuollon toimesta säännöllisin ja mahdollisesti myös ennalta määrättyin väliajoin. Tyypillisesti neuvotteluita perhesijoituksissa on harvakseltaan, muutamia kertoja vuodessa, mikäli erityistä syytä neuvotteluille ei ole. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 30, § 47, § 52; Joensuu & Sutinen 2016, 29.)

Sijaisperheen arkea voidaan kutsua pääosin aivan tavalliseksi perheen arjeksi, kun kaikki asiat sijaisperheessä sujuvat lähes hyvin ja moitteettomasti. Välillä sijaisvanhemmuus vaatii kuitenkin osakseen niin kutsuttua ”erityisvanhemmuutta”, jolloin sijaisvanhemmuuden toiminnan kannalta avainasemaan nousevat tuki, välittäminen, ymmärrys ja rajat. Arjen tilanteissa sijaislapsia voidaan tarkastella monesta eri katselukulmasta, mutta sijaisvanhemmille sijaislapset näyttävät usein pääosin ihanina, suloisina ja mainioina ”lainalapsina”, jotka elämän tuottamien kolhujen vuoksi saattavat välillä osittain ja osaltaan

tarvita osakseen erilaista tukea, apua sekä moniammatillista kuntoutusta eri ammatti tahojen osalta. (Pirskanen 2007, 16-18; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x, 2018å, 2018bb & 2018cc.)

Aina sijaisvanhemmuudessa tavallinen arki ja vanhemmuus eivät kuitenkaan täysin riitä takaamaan sijoitettavalle lapselle sitä turvaa ja hoivaa, jota sijoitettava lapsi kehittyäkseen elämänsä aikana tarvitsee ja vaatii. Tällöin esille nousevat tärkeät kysymykset: ”Onko sijaislapsen paikka laitoshoidossa vai perhehoidossa? Sosiaalityöntekijän vastuulla on tehdä päätös siitä, mikä sijaishuollon muoto palvelee sijoitettavaa lasta parhaiten. Lisäksi sosiaalityöntekijän tulee etsiä sijoitettavalle lapselle tarpeenmukaisin ja sijoitettavaa lasta parhaiten palvelevin sijaishuoltopaikka arvioiden sijoitettavan lapsen ja sijaishuoltopaikan yhteensopivuutta ja toimivuutta realistisesti. (Saastamoinen 2010, 79, 102-104, 105-106; Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 152.)

Sijaisvanhemmuutta ja sijaisvanhemmuuden arkea mietittäessä olisikin erinomaisen tärkeää, että sijaisvanhemmuuteen liittyvät haasteet, kuten sijoitettavien lasten avun tarve, sijaisvanhempien edessä hämmöittävä työ ja sen vaativuus sekä sijaisvanhempien välitön sitoutuminen sijaisvanhemmuuteen ja sen sisältämiin velvollisuuksiin olisivat kaikkien sijaisvanhemmuutta tavoittelevien ja koskettavien henkilöiden tiedossa. Sosiaalityöntekijän tehtävänä onkin sopivan sijaisperheen löydyttyä kertoa tulevalle sijaisperheelle sijoitettavan lapsen tilanteesta ja mahdollisista ennakoitavista haasteista sijaislapsen kohdalla. Myös terveydenhuollon ja sosiaalityön mahdollisuudet sijaisvanhemmuutta ajatellen tulisivat olla enemmän tapetilla, jotta sijaisvanhempien apu ja tuki olisivat paremmin saatavilla. Sijaisvanhempien tukeminen arjen toiminnoissa koetaan olevaksi erittäin tärkeää sijaisvanhempien jaksamisen, tukemisen sekä pärjäämisen kannalta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018w, 2018x, 2018å, 2018bb & 2018cc; Perhehoitoliitto 2018b, 2018c & 2018f.)

7.1.3 Sijaisvanhemmuuden päättyminen

Sijaisperheisiin sijoitettavat lapset tulevat usein lastensuojelulaitoksista, toisesta sijaisperheestä tai kriisi- ja vastaanottoperheistä. Sukulaissijaisvanhemmille sijoitettavat lapset tulevat lähinnä suoraa heidän omista kodeistaan. Kun lapsi palaa sijaisperheestä omien biologisten vanhempiensa luokse, tulee täysi-ikäiseksi ja osallistuu jälkihuollon palveluihin, sijoitus todetaan päättyneeksi. Pysyväluonteiseksi suunnitellut sijaishuollot päättyvät yleisimmin nuoren normaaliin itsenäistymiseen, täysi-ikäisyyteen ja nuoren siirtyessä jälkihuoltoon. Nuori voi halutessaan kieltäytyä jälkihuollon palveluista ja samalla jatkaa omaa itsenäistä elämäänsä omillaan tai muiden nuorelle paremmin sopivien palveluiden parissa. (Joensuu & Sutinen 2016, 89, 92; Hänninen 2016, 124-125.)

Onnistunut perhesijoitus katsotaan katkeavaksi tai päättyneeksi sijoitetun lapsen kotiutumiseen tai sijoitetun lapsen täysi-ikäisyyteen, joskus jopa laitossijoitukseen. Laitossijoitusta ei tule ajatella aina epäonnistumisena, vaan oikean hoitomuodon etsimisenä. Lapsen kodin ulkopuolinen sijoitus katkeaa myös, jos sijaisvanhempi irtisanoo oman toimeksiantosopimuksensa tai kunnan sosiaalilautakunnan osalta toimeksiantosopimus päätetään syystä tai toisesta lakkauttaa ja lapsi siirretään toiseen sijaisperheeseen. Sijoitetun lapsen huostassapito lakkaa lisäksi aina, kun sijoitettu lapsi solmii kohdallaan avioliiton aloittaen sitä kautta oman itsenäisen elämänsä. (Joensuu & Sutinen 2016, 89, 92; Hänninen 2016, 92, 124-125.)

Lastensuojelulain 47. pykälän mukaan sijoitetun lapsen huostassapito tulee lopettaa, jos sijoitetun lapsen huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei sijoitettavan lapsen kohdalla enää ole. Sijoitettavan lapsen huostassapitoa on tarvittaessa myös jatkettava, jos sijoitetun lapsen huostassapidon lopettaminen ei palvele sijoitetun lapsen hyvinvointia ja etua. Lapsen hyvinvointia ja etua pohtiessa otetaan huomioon muun muassa sijoitetun lapsen ja sijaisvanhemman välillä vallitseva suhteen laatu, sijaishuollon kesto-aika, sijaislapsen ja hänen biologisten vanhempiensa välinen yhteydenpito, tunneside ja kanssakäyminen sekä sijoitettavan lapsen ikä ja parisuhdestatus. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 47; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.ii)

Sijoitettavan lapsen kotiutuksella on aina paremmat mahdollisuudet onnistua, jos sekä sijoitettuna ollut lapsi sekä sijoitettuna olleen lapsen biologiset että sijaisvanhemmat saavat osakseen riittävästi tukea ja ammatillista apua. Lapsen kotiutukset koetaan usein kuitenkin haastaviksi, mutta ei mahdottomiksi. Sijoitettavan lapsen sijaishuollon aikana onkin hyvin tärkeää tukea lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, auttaa lapsen biologisia vanhempia ymmärtämään lapsen tilannetta sekä tukea sijaisvanhempien asemaa

vaikeuksien ja kriisitilanteiden keskellä. Heikko vanhemmuus, taloudellinen ahdinko, päihteiden käyttö, sairastaminen ja epäsuotuisa kasvuympäristö ovat yleisimmät uhkatekijät sijoitetun lapsen onnistuneelle kotiuttamiselle. Samaan aikaan sijaisvanhempia voi mietityttää oma kiintymys sijaislapsen. Muutokset sijoitetun lapsen kotiuttamisen suhteen tapahtuvat kuitenkin aina maltillisesti. Lisäksi työskentely ja toiminta lapsen sijaishuollon päättymiseksi tapahtuu aina hallitusti ja järkevästi, antaen aikaa kaikille osapuolille käsitellä edessä olevia muutoksia pieniä ja suuria. (Hänninen 2016, 125; Saastamoinen 2010, 139-140.)

Silloin kun on aiheellista ja tarpeen, otetaan sijoitetun lapsen mahdollinen paluu omien biologisten vanhempien luokse huomioon jo sijoitetun lapsen hoitosuunnitelmaa laadittaessa. Sijoitetun lapsen kotiuttamismahdollisuuden huomioiminen hoitosuunnitelmassa merkitsee usein sitä, että sijaishuollon kesto rajataan jo etukäteen ja sekä sijaislapselle että sijaislapsen vanhemmille laaditaan kotiutuksen suhteen omat tavoitesuunnitelmat. Tavoitesuunnitelmat ja niiden toteutuminen sijoitetun lapsen biologisilla vanhemmilla ja sijoitettavalla lapsella on edellytyksenä sijoitetun lapsen kotiin palaamiselle. Tavoitesuunnitelmat laaditaan yhteisymmärryksessä kaikkien osapuolten kanssa. Tavoitesuunnitelman laatimiseen osallistuu sijoitettu lapsi, sijoitetun lapsen biologiset vanhemmat, sijaisvanhemmat ja sosiaalitoimen työntekijä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018i, 2018aa & 2018ii; Rätty 2015, 271-272, 276, 278)

Sijoitettavan lapsen kotiuttaminen koskee myös sijaisvanhempia, jolloin edessä olevat muutokset koetellavat ja puhuttelevat myös sijaisvanhempien tunteja ja tapoja ajatella asioita, jolloin puhutaan sijaisvanhempien ammatillisesta kasvusta. Sijaisvanhempia kouluttaessa käydäänkin läpi huostaanottoa koskettavat tärkeät asiat aivan käytännönkin tasolla. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi ja lapsen tulee palata vanhemmilleen, kun huostassa pidon kriteerit lakkaavat olemasta voimassa. Tämä tehdään koulutuksen aikana selväksi sijaisvanhemmaksi pyrkiville. Samalla sijaisvanhempia myös ohjeistetaan, ettei sijoitus pääty koskaan äkillisesti vaan maltillisesti ja huolella suunnitellusti. (Hänninen 2016, 124-125.)

Ennen sijaishuollon muutospäätöksen valmistelua sosiaaliviranomaisten tulee kuulla välittömästi 12 vuotta täyttäneitä sijaishuollossa ollutta ja elänyttä lasta. Ennen sijaishuollon muutospäätöksen valmistelua sosiaaliviranomaisten on myös selvitettävä alle 12 vuotiaan sijoitetun lapsen mielipide. Sosiaaliviranomaisten tulee myös ennen sijaishuollon muutospäätöksen valmistelua kuulla lapsen huoltajaa ja henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa sijaishuollossa elänyt lapsi on ollut. (Hänninen 2016, 125). Kuulemisella pyritään sosiaalitoimen puolesta selvittämään lapsen sen hetkinen ja mahdollisimman todellisuutta vastaava elämäntilanne kaikkine murheineen ja iloineen. Kuulemisen avulla myös sijaisvanhemmat saavat mahdollisuuden purkaa aitoja tunteitaan ja tuoda ne ilmi: pettymyksen, surun ja menettämisen pelon. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 20, § 42; Hänninen 2016, 124-125, 129-130.)

Sijaishuollon perhehoitoon on valitettavasti sisäänrakennettu se paradoksi, että kun toisessa perheessä iloitaan, toisessa itketään. Kun lapsi sijoitetaan, hänen syntymävanhempansa jäävät kaipaamaan ja kantamaan huolta lapsestaan. Kun sijoitus päättyy, jäävät sijaisvanhemmat puolestaan kaipaamaan lasta ja kantamaan huolta hänestä. (Hänninen 2016, 126)

Sijaisvanhemmuus voi joskus päättyä myös perhehoidon toimeksiantosopimuksen irtisanomiseen tai purkamiseen, joko sijaisvanhempien tai sosiaalilautakunnan aloitteesta ja toimesta. Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole muuta päätetty, se voidaan irtisanoa päättymään irtisanomisen ajankohdasta lähtien seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos perhehoidon toimeksiantosopimus purkautuu sijaisvanhempien aloitteesta, voi syynä olla sijaisvanhempien liian raskas kokemus sijaisvanhemmuudesta. Tällöin sijaisvanhemmuuden katkaiseminen voi näyttäytyä realistisena ja toimivana ratkaisuna: ainoana ja oikeana. Sijaisvanhemmuuden katkaisu ratkaisuna ei kuitenkaan tulisi johtaa sijaisvanhempien ja sijaislapsen täydelliseen yhteydenpidon menetykseen. Jos sijaisvanhemmuus päättyy sijaiskodissa annettavan hoidon sopimattomuuden tai puutteellisen hoidon vuoksi, on hoidon järjestämisestä vastuussa olevan sosiaalilautakunnan aloitettava tilanteen mukaiset toimenpiteet: valmisteltava lasta perhesijoituksen päättymiseen ja etsittävä sijoitettavan lapsen tarpeita vastaava uusi, mahdollisimman pysyvä ja sijoitettavan lapsen kannalta toimiva sijaishuolto- paikka. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018w, 2018x, 2018å, 2018bb & 2018cc; Perhehoitolaki 263/2015, § 10, § 12, § 22.)

Nykyhaasteina nähdään perhehoidossa vaikeaoireiset lapset ja yhteistyötilanteissa haastavat syntymävanhemmat. Tällöin on ymmärrettävää, että lapsen kehityksellisiin haasteisiin ja tarpeisiin vastaaminen voi haastaa sijaisvanhemmat rajuinkin ottein: sijaisvanhemmat joutuvat elämään sijoitetun lapsen rinnalla kaikki sijoitetun lapsen tunneskaalat- surut, häpeät, pelot, vihat, hylkäämiset ja kaikki muut tunteet. Jos yhtälö on liian raskas, sijoitus katkeaa. Sijoitusten katkeamiseen johtavina syinä olevan esimerkiksi

sijoitettujen lasten raju oireilu sijaisperheessä, sijaisvanhempien ja sijoitettujen lasten biologisten vanhempien väliset yhteistyöongelmat ja sijaisvanhempien väsyminen. Sijoitettavan lapsen sijoitusta koskevien haasteiden ratkaisuisissa on huomioitava aina kolme puolta: sijoitettavan lapsen asema, biologisten vanhempien asema sekä sijaisvanhempien asema. (Hänninen 2016, 126.)

Sijaisvanhemmat joutuvat perhehoitajan työssä usein kohtaamaan voimakkaina omat ja muiden tunteet: sijaislapsesta välittämisen, omistamisen, mustasukkaisuuden, rakastamisen ja luopumisen. Myös sosiaalihuollon määräysvalta ja siihen kohdistuvat toiveet ja niiden tuomat pettymykset sijaisvanhemmissa voivat mietityttää sijaisvanhempia suuresti. Tämä voi sijaisvanhemmista tuntua sijaisvanhemmuuden kannalta väärältä, koska sijaisvanhempien opeteltua ensin rakastamaan vierasta ja toisen lasta, joutuvat he myös jossain vaiheessaluopua sijaislapsestaan ja opettelemaan elämää ilman sijaislapsensa samantilaista läsnäoloa. Lapsesta luopuminen voi tarkoittaa sijaisperheessä sitä, että lapsi palaa syntymäperheeseensä. Joskus se voi tarkoittaa myös sijaisperheen kannalta sitä, että täysi-ikäinen nuori muuttaa omilleen. Tätä jokaisen sijaisvanhemman kohtaamaa rakastamisen ja luopumisen prosessia on hyvä kutsua kaikkien sijaisvanhempien ammatilliseksi kasvuksi, joka samalla pitää sisällään niin onnen ja ilon hetkiä kuin myös työn tuomia varjopuoliakin. (Hänninen 2016, 130.)

7.2 Sukulaissijaisvanhemmuus

Sukulaissijaisvanhemmuus on normaalin sijaisvanhemmuuteen rinnastettavaa sijaisvanhemmuutta. Sukulaissijaisvanhemmuudesta puhutaan kuitenkin vasta, kun sijoitettava lapsi on lain määrittelemien ehtojen sijoitettuna lapsen sukulaisiksi tulkittavien ja lapsen sukulaisina toimivien sijaisvanhempien ”hoiteisiin”. Sijoitettavan lapsen sukulaisiksi luokitellaan yleisesti ja pääpiirteittäin sukulaissijoituksiin liittyvissä tapauksissa muun muassa sijoitettavan lapsen isovanhemmat, sijoitettavan lapsen tädit ja sedät, sijoitettavan lapsen sisarukset sekä sijoitettavan lapsen sisar-, veli-, äiti- ja isäpuolet. Suvun määrittelyyn liittyvää lastensuojelullista pohdintaa tai erityistä määritelmää sukulaissijoituksista tai sukulaissijaisvanhemmuudesta ei kuitenkaan ole löydettävissä suomenkielisestä lastensuojelukirjallisuudesta. (Koisti-Auer 2008, 18, 20; Fosterline 2019.)

Sukulaissijaisvanhemmuus on käsite, jota Suomen lainsäädäntö ei virallisesti tunnista. Kirjallisuudessa ja tutkimuksissakin sukulaissijaisvanhemmuutta käsitellään suhteellisen suppeasti, melkein jopa myyтинomaisesti. Sukulaissijaisvanhemmuus on kuitenkin myyтинomaisista piirteistään huolimatta lastensuojelun näkökulmasta katsottuna merkittävä sekä tärkeä osa lastensuojelullista perhehoitoa käsittäen

lapsen hoidon, huolenpidon ja kasvatuksen järjestämistä perheessä, jonka sosiaalilautakunta on sijaisperheeksi toiminnallisesti osaltaan hyväksynyt ja vahvistanut. (Koisti-Auer 2008, 15, 17-18; Vuolukka 2015, 29.)

7.2.1 Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili

Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) liseniaatin tutkimuksessa on kuvailtu sukulaissijaisvanhemmuutta ja sitä, minkälainen suomalainen sukulaissijaisvanhemmuuden tyypillinen profiili suomalaista sukulaissijaisvanhemmuutta ajatellen on. Koisti Auerin liseniaatin tutkimuksesta käy esille muun muassa se, kuinka iäkkäitä suomalaiset sukulaissijaisvanhemmat ovat, millainen on suomalaisten sukulaissijaisvanhempien koulutus, ovatko suomalaiset sukulaissijaisvanhemmat työelämässä ja minkälainen perhemuoto, minkälaiset asuinoltavat sekä terveydentila sukulaissijaisvanhemmiksi ryhtyneillä yleisesti on. (Koisti-Auer 2008, 52–54, 56–62.)

Koisti-Auerin tekemän tutkimuksen valossa sukulaissijaisvanhemmat verrattuina muihin sijaisvanhempiin olivat sukulaissijaisvanhemmuuden vaativuutta ajatellen kohtalaisen iäkkäitä. Iäkkyyys kuitenkin selittyy hyvin isovanhempien osuudella: isovanhemmat ovat ottaneet hoitaakseen omia lapsenlapsiaan silloin, kun näiden omat biologiset vanhemmat eivät ole olleet siihen enää osaltaan kykeneväisiä. Vanhemmuus ei tällöin biologisten vanhempien kohdalla ole ollut riittävää. Suurin osa isovanhemmista kuitenkin koki oman sukulaissijaisvanhemmuutensa tuovan iloa, antavan voimia ja jossakin määrin jopa ”nuorentavan heitä.” (Koisti-Auer 2008, 52–54.)

Koisti-Auer oli listannut sukulaissijaisvanhemmuutta koskevassa liseniaattitutkimuksessaan, että sijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa oli suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen ja vain kolmasosalla koulutus oli enintään perusaste. (Koisti-Auer 2008, 56). Sukupuolten välillä ei ollut todettavissa koulutustasoisia eroavaisuuksia. Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan suomalaisia sijaisvanhempia ei voida yleisesti kuvailla heikosti koulutetuiksi, mutta Koisti-Auerin liseniaattitutkimuksen tutkimustuloksiin tulisi Koisti-Auerin itsensä mukaan kuitenkin suhtautua varauksella. Koisti-Auer koki, että saatuihin tutkimustuloksiin on saattanut vaikuttaa se, että koulutetummat sijaisvanhemmat ovat saattaneet olla muita sukulaissijaisvanhempia tottuneempia ilmaisemaan itseään kirjallisesti. Tällöin Koisti-Auer näki, että sukulaissijaisvanhemmuutta koskevassa tutkimuksessaan vastaajien asemassa on saattanut enemmistönä olla juuri kouluttautuneemmat sukulaissijaisvanhemmat. Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso oli tutkimusten mukaan perhehoitajia heikompi. (Koisti-Auer 2008, 55-57, 58-62.)

Koisti-Auerin liseniaatin tutkimustyössä selvisi myös, että suurin osa sukulaissijaisvanhemmiksi ryhtyneistä henkilöistä oli ollut sukulaissijaisvanhemmuutensa aikana kiinni työelämässä. Pääasiallisiksi tulonlähteiksi tutkimukseen vastanneiden sukulaissijaisvanhempien kesken oli vastattu työ-, yrittäjä- ja/tai omaisuustulot. Taloudellinen tilanne tutkimuksen tiimoilta oli koettu lähes poikkeuksetta vähintään kohtalaiseksi, ja vain 10% vastanneista sukulaissijaisvanhemmista piti taloudellista tilannettaan heikkona. Koisti-Auerin tutkimuksesta kävi myös ilmi, että sijoitettujen lasten määrä sekä sukulaissijaisperheen biologisten lasten määrä yhdessä vaikuttivat merkittävästi sukulaissijaisvanhempien taloudellisen tilanteen kokemiseen. (Koisti-Auer 2008, 58-60.)

Lisäksi Koisti-Auerin liseniaatin tutkimustyö toi esille, että yleisimmäksi perhemuodoksi sukulaissijaisvanhemmilla oli todettu avioliitot ja yksinhuoltajuudet. Terveystilansa sukulaissijaisvanhemmat olivat tutkimusta varten arvioineet kohdallaan pääsääntöisesti vähintäänkin kohtalaiseksi. Koisti-Auerin saamia tutkimustuloksia mietittäessä, arvioitaessa ja pohtiessa on kuitenkin hyvä tiedostaa ja pitää mielessä, etteivät itse arvioidut terveystilat aina välttämättä vastanneet osaltaan tutkimukseen vastanneiden henkilöiden osalta täysin todellista terveystilaa. Terveystila sukulaissijaisvanhemmilla jäi Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan kuitenkin yleisesti alle perhehoitajien tason. Valtaosa tutkimukseen vastanneista sukulaissijaisvanhemmista asui omistusasunnossa. (Koisti-Auer 2008, 54-55, 60-62.)

7.2.2 Sukulaissijaisvanhemmuus ja läheisverkosto -käsite

Uusi lastensuojelulaki (417/2007) toi mukanaan läheisverkosto-käsitteen (32§) ja velvoittaa sosiaalitoimen henkilöstöä sijoitettavan lapsen lähiverkoston kartoittamiseen ennen sijoitettavan lapsen kohdalla tapahtuvaa ja toteutettavaa lainmukaista kodin ulkopuolista sijoittamista. Lasten sijoittamisvaiheessa pyritään tällöin lastensuojelulain mukaisesti tarkastelemaan ja kartoittamaan aina lapsen lähiverkostoa mahdollisten sijoituspaikkojen ja perheiden löytämiseksi sijoitettavana olevalle lapselle. Näin ollen sukulaissijoitusta sekä perhesijoitusta yleensä voidaan ajatella lapsen ensisijaisena sijoitusmuotona, mutta ei kuitenkaan ainoana lapsen sijoitusta koskevana ratkaisuna. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/ 417, § 32; Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26.)

Lain määrittelemän läheisverkostokäsitteen tarkoituksena on tarkentaa lapsen läheisverkon määritelmää. Lisäksi lain määrittelemällä läheisverkostokäsitteellä on tarkoituksena viitata vanhempaan, jonka luona lapsi ei asu, sukulaisiin tai muihin lapselle läheisiin henkilöihin, kuten esimerkiksi sijoitettavan lapsen kummeihin, perhetuttuihin, ystäviin tai muihin sijoitettavalle lapselle mahdollisesti tärkeänä pidettyihin ja sijoitettavan lapsen huolehtimisen kannalta potentiaalisina nähtyihin aikuisiin. (Koisti-Auer 2008, 18; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Sijoitettavan lapsen lähiverkoston kartoituksella tähdätään sosiaalihuollon puolelta usein sijoitettavan lapsen sukulaissiteiden sekä läheisten ihmissuhteiden ylläpitoon sijoittamalla lapsi tuttuun, välittävään ja turvalliseen kotiin, joko sukulaistensa tai läheistensä joukkoon. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018v; Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26.)

Lasten sijoittamista sukulaisperheisiin ei voida pitää automaattisesti parempana ratkaisuna verrattaessa sukulaissuhteiden ulkopuolisiin sijoituksiin. Lapsen sijoitusvaiheessa tulisikin lastensuojelun viranomaisten taholta arvioida, mikä kulloinkin on sukulaissijoituksella saavutettava etujen ja haittojen välinen suhde. Sijoitukset, kuten sukulaissijoituksetkin, on tehtävä lapsen etua ja tarpeita palvellen sekä kunnioittaen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018v; Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26.)

7.2.3 Sukulaissijaisvanhemmuus ja räätälöity PRIDE-ennakkovalmennus

Uudistetun perhehoitajalain (263/2015) 6§ mukaan sijaisvanhemmaksi alkavan, myös sukulaissijaisvanhemman, tulee suorittaa hyväksytyksi katsottu PRIDE-ennakkovalmennus. PRIDE-ennakkovalmennus koskettaa kaikkia sijaisvanhempia, ja se on oltava suoritettuna vuoden sisällä sijoituksen täytäntöönpanosta. PRIDE-ennakkovalmennuksen suorittamispakko on riippumaton siitä, mikä sijaisvanhemmiksi pyrkivien ja ryhtyvien henkilöiden aikaisempi koulutus tai työkokemus on tai on ollut. (Perhehoitolaki 6§; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018v.)

Sukulaissijoituksissa PRIDE-ennakkovalmennus on mahdollista suorittaa räätälöitynä ja perheen arkea palvellen. PRIDE-ennakkovalmennus voidaan suorittaa sukulaissijoituksia koskevissa tilanteissa muun muassa kotikäynnein, jolloin ennakkovalmennus on toteutettu sukulaissijaisperheen tarpeita huomioiden ja sukulaissijaisperheiden aikatauluihin asiallisesti sovittaen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018v; Perhehoitoliitto 2018a & 2018f.)

Pelkkä ennakkovalmennus ei kuitenkaan riitä takaamaan onnistunutta perhesijoitusta. Sijoituksissa, kuten muun muassa sukulaissijoituksissa on oleellisempaa, että sijaisvanhempina toimiville sijaisvanhemmille sekä sukulaissijaisvanhemmille pyritään sosiaalitoimen kautta luomaan ja rakentamaan kokonaisvaltainen ja toimiva koulutuspaketti, joka kattaa sijaisvanhemmuuteen liittyvät ohjaustuokiot sekä sijaisvanhemmuusprosessin aikana esiintyvien tunteiden, kokemusten ja tarpeiden käsittelyn. (Joensuu & Sutinen 2016, 38-39.)

7.2.4 Sukulaissijaisvanhemmuus sijaishuoltomuotona

Sukulaissijaisvanhemmuus voidaan nähdä sijaisvanhemmuuden alamuotona, ja se voidaan perinteisesti sekä epävirallisesti jakaa kahteen sijoitusmuotoon: epäviralliseen ja viralliseen. Epävirallisesta sukulaissijoituksesta puhutaan, kun sukulaiset ja sijoitettavan lapsen biologiset vanhemmat ovat sopineet keskenään sijoitettavan lapsen asumisjärjestelyistä sekä sijoitettavan lapsen hoidosta, huolenpidosta ja vastuusta. Virallisella sukulaissijoituksella tarkoitetaan sijoitustilanteita, joissa sosiaalitoimi on joutunut puuttumaan perheen tilanteeseen lastensuojelullisin keinoin sijoittaen perheessä asuvan lapsen sijoitettavan lapsen sukulaisten ”hoteisiin”. (Koisti-Auer 2008, 20; Lumpus 2015, 24; Fosterline 2019.)

Sukulaissijaisvanhemmaksi tulo on osaltaan erilainen prosessi kuin yleensä sijaisvanhemmaksi ryhtyminen, sillä se ei välttämättä aina ole etukäteen suunniteltua, tavoiteltua tai edes toivottua toimintaa sukulaissijaisvanhemmiksi ryhtyvien arkielämää ajatellen. Sukulaissijoitusta suositaan kuitenkin vierassijoitukseen verrattaessa enemmän, sillä sukulaissijoitus nähdään muun muassa tukevan perheen jälleenyhdistämisen periaatetta vierassijoitusta paremmin. Lisäksi sukulaissijaisvanhemmuuden taustalla on nähtävissä neljä ulottuvuutta, jotka osaltaan vaikuttavat merkittävästi siihen, otetaanko lapsi sukulaisperheiden luokse asumaan ja elämään vai luovutaanko sukulaissijaisvanhemmuutta koskevasta ajatuksesta kaikessa hiljaisuudessa ja eleettömyydessä. Nämä neljä nähtyä ulottuvuutta ovat lapsen biologisten vanhempien auttaminen, ulkopuoliset tekijät, kiintymys lapseen sekä suvun koossa pitäminen. (Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26; Koisti-Auer 2008, 7.)

Tavallisesti sijaisvanhemmaksi ryhdytään ajatuksella, että sijaisvanhemmuus koetaan ja nähdään kiinnostavana sekä houkuttelevana elämäntapana. Sukulaissijaisvanhemmuuteen johtaneet syyt ovat usein kuitenkin hieman erilaiset: sukulaissijaisvanhemmaksi ryhdytään, koska koetaan sukulaislapsen olevan avun tarpeessa ja halutaan sukulaisperheenä osaltaan tuoda sukulaislapsen tilanteeseen ja elämäntilanteeseen helpotusta ja tukea. Tavallisen sijaisvanhemmuuden ja sukulaissijaisvanhemmuuden

aloituksenvälisenä suurimpana erona voidaankin nähdä juuri sijaisvanhemmuuteen johtaneet syyt ja niiden moninaisuus: normaaleissa sijoitustilanteissa sijaisvanhemmat ovat usein ehtineet harkitsemaan ja punnitsemaan omaa sijaisvanhemmuuttaan ja sijaisvanhemmaksi ryhtymistään. Sukulaissijoituksissa näin ei välttämättä ole, sillä tilanteet tulevat usein yllättävinä ja odottamattomina. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018v; Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26.)

Lapset, jotka sijoitetaan usein sukulaissijaisperheisiin, tulevat lähinnä kodeista, joissa vanhemmat kärsivät päihdeongelmista. Sukulaissijoituksissa taustalla lapsilla on harvoin minkäänlaisia suurempia traumanaiheuttajia, kuten esimerkiksi fyysistä kaltoinkohtelua tai seksuaalista hyväksikäyttöä. Sijaiskotiin sijoitettavat lapset nähdään pieniongelmallisina, ja heidän tarpeisiinsa vastaamisensa lähtee yleensä välittämisestä ja ymmärtämisestä. Näin on myös sukulaissijaisvanhemmuudessa, jossa onnistumisen kannalta suurimmaksi ominaisuudeksi koetaan ja nähdään usein pysyvyys, ymmärrys ja läheisyys. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018v; Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26.)

Sukulaissijaisvanhemmuus voidaan nähdä osaltaan niin haastavana kuin arkipäiväisenä toimintanakin, jota ohjailevat hyvinkin pitkälti asianomaisten eri asenteet, sopeutuminen ja halu onnistua sukulaissijoitusta ajatellen. Sukulaissijoitus onkin hyvä nähdä toimivana mahdollisuutena lapsen terveille ja hyvinvoinnille kasvulle ja kehitykselle. Samalla on myös tärkeää ja merkittävää huomioida, kuinka sukulaissijoitus vaatii oikein toimiakseen sijaisvanhemmalta omien tunteiden työstämistä sekä oman tilansa ymmärtämistä. Mitä läheisemmästä sukulaisesta sijoitusmielessä on kyse, sitä tärkeämpää on sijaisvanhempien omien henkilökohtaisten tunteiden ja niiden sisältämien prosessien läpikäyminen arjessa ja arjen eri tilanteissa. Näiden sijaisvanhempien tunteiden käsittelyyn ja säätelyyn on mahdollista saada ulkopuolista tukea ja apua matalallakin kynnyksellä ilman pelkoa siitä, että sijaisvanhempi kokisi itsensä epäonnistuneeksi omassa sijaisvanhemmuudessaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2018v; Hietaharju & Kaikkonen 2012, 24-26.)

7.2.5 Sukulaissijaisvanhemmuuden tuomat edut ja haasteet

Anna-Liisa Koisti-Auer (2008) totesi liseniaatin tutkimustyössään ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili”, että sukulaisuus sijaisvanhemmuudessa näyttäisi tarjoavan kansainvälisten tutkimusten mukaan useita eri etuja sijoitettavaa lasta sekä sukulaissijaisvanhempia ajatellen. Lisäksi Koisti-Auer toi sukulaissijaisvanhemmuutta koskevat tutkimustyössään esille sen, että positiivisten tutkimustulosten ohella koskien sukulaissijaisvanhemmuutta oli tuotettu myös tietoa ja tutkimuksia kansainvälisesti siitä, millaisia haasteita ja huolenaiheita oli liitettävissä sukulaissijaisvanhemmuuteen. (Koisti-Auer 2008, 31-33, 34-36.)

Koisti-Auer (2008) listasi sijaisvanhemmuutta koskevat liseniaatin tutkimustyössään sukulaissijaisvanhemmuuden tuomien etujen olevan muun muassa sijoitetun lapsen sijoituksen pysyvyys ja jatkuvuus sukulaissijaisperheessä, sijoitetun sukulaislapsen identiteetin ja itsetunnon tukeminen sukulaissijaisperheessä sekä sijoitettavan lapsen mahdollinen tiivis yhteydenpito sisarustensa ja muiden perheenjäsentensä sekä sukulaistensa kanssa. Lisäksi Koisti-Auerin tutkimuksesta kävi ilmi, että tutut sijaisvanhemmat olivat sukulaissijaisvanhemmuudessa merkittävä etu sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin ja sopeutumisen kannalta. Sijaislapselle ennestään tuttujen sijaisvanhempien katsottiin Koisti-Auerin julki tuomien tutkimustuloksien valossa vähentävän sijoituksen aiheuttamaa traumaa sijoitettavassa lapsessa. (Koisti-Auer 2008, 31.)

Sukulaissijaisvanhemmuuden tuomat haasteet Koisti-Auer (2008) näki liseniaatin tutkimuksessaan kansainvälisesti moninaisina. Koisti-Auer koki, että sukulaissijaisvanhemmuuteen oli liitettävissä monia erilaisia huolenaiheita sekä haasteita. Esimerkiksi hyväksikäytettyjen ja laiminlyötyjen lasten kasvattaminen nähtiin esiintyvän Koisti-Auerin tuottaman kirjan sisältämien tutkimustulosten valossa muun muassa monimutkaisena, sukulaissijaisvanhemmille henkisesti ja fyysisesti raskaana tehtävänä. Muita Koisti-Auerin tutkimuksen avulla havaittuja sukulaissijaisvanhempien haasteita ja huolenaiheita sukulaissijaisvanhemmuuden kannalta olivat esimerkiksi lasten hoidon vaativuus yhdistettynä sukulaissijaisvanhempien iäkkyyteen, heikkoon taloudelliseen tilanteeseen, alhaiseen koulutustasoon, yksinhuoltajuuteen sekä vähäiseen sosiaalitoimelta saatavaan tukeen ja apuun. Nämä edellä mainitut syyt saattavat aiheuttaa tutkimustulosten mukaan sukulaissijaisvanhemmille stressiä, joka puolestaan voi voimistua johtaa sukulaissijaisvanhemmat ja sukulaissijaisperheen ahdingolliseen epätasapainoon. (Koisti-Auer 2008, 34-35.)

7.2.6 Sukulaissijaisvanhemmuus perinteenä

Sukulaissijaisvanhemmuutta käytettiin lastensuojelussa lasten tukena paljon vielä 1980-luvun alussa, jolloin isoäidit, tädit, sisar-, äiti- tai isäpuolet hoitivat sukulaislapsiaan tarpeen niin vaatiessa. Sukulaissijoitukset koettiin tuolloin lastensuojelun kannalta toimivaksi toimintatavaksi: lapset tuli hoidettua pääosin suvun keskuudessa, eikä vierassijoituksia tällöin juuri suosittu tai käytetty lastensuojelun parissa. Sukulaissijaisvanhemmuudesta puhuttaessa voidaan siis todeta, ettei kyse ole uudesta ilmiöstä. Sukulaissijoitusta voidaan lähinnä luonnehtia vähänpuhutuksi ja vähän julki tuoduksi perinteeksi. Tämä edellä mainittu perinne kuitenkin joutui väistymään toimintamuotona aikojen saatossa nyky maailmaa koskettavien muutosten mukana. (Koisti-Auer 2008, 13, 15; Lumpus 2015, 22-23.)

Sukulaissijaisperheiden käytön katsotaan vähentyneen 1980-luvun puolivälin paikkeilla. Sen seurauksena alettiin etsiä, valmentaa ja kouluttaa sijaisperheitä. Sijaisperheiden etsiminen, valmentaminen ja kouluttaminen katsottiinkin yhdeksi vaikuttavaksi osatekijäksi sukulaissijoitusten vähenemiseen. Lyhyesti sanottuna lastenhoidon ammatillistaminen 1980-luvun puolivälissä vaikutti sijaisperheiden valintaan ja sitä kautta sukulaissijaisvanhempien määrään: lastensuojelun kannalta haluttiin, että välittämisen ja ymmärtämisen lisäksi sijaisperheen sijaisvanhemmat olisivat kykeneväisiä toiminnallaan vastaamaan tarpeenmukaisesti myös sijoitettavien lasten erityistarpeisiin sekä vaatimuksiin. (Koisti-Auer 2008, 15; Lumpus 2015, 22-23.)

Nykypäivänä sukulaissijaisvanhemmuus on saanut enemmän ”jalansijaa” ihmisten tietoisuudessa ja puheenaiheissa: tietous sukulaissijoitusten mahdollisuudesta ja siihen liittyvästä sijaisvanhemmuuden kokemuksesta on lisääntynyt, mutta sinänsä sukulaissijoitus itsessään on kuitenkin vielä jollakin tapaa myytti ja eri syistä vaiettu teema. Koisti-Auerin (2008) mukaan kansainväliset tutkimukset osoittavat sukulaissijoitusten määrän nousseen eri puolilla läntistä maailmaa. Koisti-Auer (2008) toi esille, että erityisesti Uudessa Seelannissa, Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa sukulaissijoitusten määrä oli noussut. Suomessa ei ole samoin tavoin valtakunnallisia tilastotietoja sukulaissijoituksia koskien saatavissa tai selviteltävissä. Näin ollen Suomessa ei ole virallisten tilastojen valossa tiedossa, miten suuri osa sijoitetuista lapsista asuu sijoitettuna sukulaissijaisperheissä. (Koisti-Auer 2008, 15, 26.)

Koisti-Auer (2008) toteaa tutkimuksessaan ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili”, että suomalaisten tilastotietojen epämääräisyys lastensuojelussa koskien sukulaissijoituksia voidaan tulkita kuvastavan edelleen sukulaissijoitusten toissijaista asemaa suomalaisessa lastensuojelussa. Sukulaissijoitukset koetaan yhä edelleen normaaleihin sijoituksiin verrattuna niin kutsuttuina ”hiljaisina sijoituksina”. Vaikka

sukulaissijaisvanhemmuus ja sukulaissijoitukset ovat vanhemmuuden sekä sijoitusten muotona vanhoja, tiedostettuja ja niin sanotusti ”hiljaisia perinteitä”, ovat ne myös edelleen toimenkuvana ja toimintatapana suomalaisessa lastensuojelussa kovin epäselviä ja suhteellisen määrittelemättömiä käsitteitä. Aiheet, kuten ”sukulaissijoitus” ja ”sukulaissijaisvanhemmuus” on nähty kuitenkin aktivoituvan aikaisemmista vuosista: julkisissa keskusteluissa on nostettu yhä enemmän esiin sukulaissijoituksen merkityksellisyyttä ja tärkeyttä lapsen hyvinvoinnin kannalta. (Koisti-Auer 2008, 13, 15, 18, 26 ja 178.)

8 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Olen kartoittanut opinnäytetyöni vuoksi aiempia tutkimuksia koskien aihetta sukulaissijaisvanhemmuus. Etsin aiheesta tutkimuksia ja tietoa kirjallisuudesta ja verkkosivustoilta. Tietoa etsiessäni syntyi vaikutelma, että tietoa sukulaissijaisvanhemmuudesta on suomenkielellä melko rajallisesti. Anna-Liisa Koisti-Auer (2008) liseniaatin tutkimuksessaan ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili” toteaa, että suomalaisessa lastensuojelukeskustelussa on kohdattu ilmiö, jonka mukaan sukulaissijaisvanhemmuus koetaan vieraana käsitteenä eikä sukulaissijaisvanhemmuutta koskettavaa tutkimusta sen vuoksi juurikaan ole. Myös Kaisa Vuolukka (2015) toteaa omassa ammatillisessa liseniaatin työssään ”Sydäimestä syntynyt”, että kansainvälisesti sukulaissijaisvanhemmuutta on tutkittu hyvin, mutta Suomessa tutkimukset sukulaissijaisvanhemmuudesta ovat jääneet harmillisen vähäisiksi. Minua ei yllättänyt, että koin tiedonsaannin sukulaissijoituksia käsittelevien tutkimusten suhteen haasteelliseksi.

Tähän osioon olen kerännyt aikaisemmin toteutettuja tutkimuksia, jotka käsittelevät osaltaan aihetta sukulaissijaisvanhemmuus. Keräämäni tutkimukset kuvailevat kaikki osittain sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyviä asioita, mutta hieman eri näkökulmista. Seuraavissa kappaleissa esittelen Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) tuottaman liseniaattityön ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili” ja Kaisa Vuolukkan (2015) toteuttaman ammatillisen liseniaattityön ”Sydäimestä syntynyt”. Lisäksi tarkastelin Anu Lumpuksen (2015) tekemän pro gradututkielman. Kaikki edellä mainitsemani tutkimustyöt ovat mielestäni sukulaissijaisvanhemmuutta avaavia tutkimuksia.

Anna-Liisa Koisti-Auer (2008) on käsitellyt liseniaatin työssään ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili” suomalaisten sukulaissijaisvanhempien sukulaissijaisvanhemmuutta. Koisti-Auer on tarkastellut ja analysoinut tutkimuksessaan suomalaisten sukulaissijaisvanhemmuuden profiilia monien yhteiskunnallisten kysymysten avulla ja hakenut niihin myös vastauksia sekä uutta tietoa suomalaisesta sukulaissijaisvanhemmuudesta tuottaen. Koisti-Auer on liseniaatin työssään käsitellyt muun muassa aiheita sukulaissijaisvanhemmuus sekä perheiden ja sosiaalitoimen keskinäistä suhdetta sukulaissijaisvanhemmuutta koskettavissa tilanteissa. Lisäksi Koisti-Auer on tutkinut suomalaisten sukulaissijaisvanhemmuutta perheiden taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan liittyvien kysymysten kautta. (Koisti-Auer 17, 21)

Koisti-Auer (2008) on halunnut tutkimuksellaan selvittää, tukevatko suomalaisista sukulaissijaisvanhemmista tehdyt tutkimukset kansainvälisistä tutkimuksista saatua kuvaa sukulaissijaisvanhempien kokemasta vähäisestä sosiaalitoimen tuesta ja sukulaissijaisvanhempien heikosta sosioekonomisesta asemasta. Koisti-Auerin mukaan suomalaiset sukulaissijaisvanhemmat kokevat hyvinvointinsa monin tavoin kansainvälisiä sukulaissijaisvanhempia paremmaksi. Koisti-Auerin lisensiaatin tutkimustyö tuottaa merkittävää tietoa siitä, minkälaista on olla lapselle samanaikaisesti sijaisvanhempi ja sukulainen sekä mitä erityistä sukulaisuus yleensä sijaisvanhemmuuteen tuo. (Koisti-Auer 2008, 21, 114)

Kaisa Vuolukka (2015) käsitteli ammatillisessa lisensiaatin työssään ”Sydämeistä syntynyt” suomalaisten sukulaissijaisvanhempien kokemuksia sukulaissijaisvanhemmuudesta. Vuolukka tarkasteli sukulaissijaisvanhempien kertomuksia heidän omasta sukulaissijaisvanhemmuudestaan. Vuolukka halusi tutkimuksensa avulla tehdä sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyvät haasteet ja vahvuudet näkyviksi sekä tuoda ilmi, minkälaisiin lapsen tarpeisiin sukulaissijaisvanhemmat vastaisivat. (Vuolukka 2015, 3-4, 5-6.)

Vuolukan (2015) ammatillinen lisensiaatin tutkimustyön aineisto koostuu kymmenestä sijaisvanheman avoimesta haastattelusta. Hänen tutkimuksensa perusteella voidaan todeta, että sukulaissuhteilla oli merkitystä lapsen sijoituksessa. Vuolukan mukaan sukulaissijoitus mahdollistaa lapsen yhteydenpidon lapsen sukulaisen luo, jonne lapsi on sijoitettu, mutta se ei välttämättä tue aina lapsen yhteyksiä muuhun sukuun, ei edes lapsen biologisiin vanhempiin. Tutkimuksen keskeisimmiksi positioiksi sukulaissijaisvanhemmuudesta nousivat sijaisvanhemmuuteen ryhtyneet, yhteydenpidon rajaaja- ja lapsen arjen huolenpitäjä -positiot. Lisäksi Vuolukan tutkimustyö tuotti tietoa siitä, kuinka sukulaissijaisvanhemmat joutuvat työskentelemään tunnemaastossa, joka rakentuu pääosin omien, läheisten ja muiden sukulaisten odotuksista sekä tunteista. (Vuolukka 2015, 3-4, 5-6, 107-108, 109-110.)

Anu Lumpus (2015) on tehnyt Pro gradu -tutkielman ”Oon mä tyytyväinen, että saa omien sukulaisten kanssa olla”, joka käsittelee huostaanotettujen lasten ja nuorten ajatuksia sekä kokemuksia sukulaissijaisperheessä elämisestä. Pro gradu- tutkielmassaan Lumpus käsitteli huostaanotettujen lasten ja nuorten ajatuksia sekä kokemuksia sukulaissijaisperheestä. Lumpuksen Pro gradu-tutkielma sisälsi neljän sukulaisperheessä asuvan lapsen haastattelut, mutta tutkielmassa ei lähdetty tavoittelemaan universaaleja yleistyksiä. Lumpus halusi työssään tuoda esille haastateltujen lasten sen hetkisiä kokemuksia sukulaissijaisperheessä elämisestä. (Lumpus 2015, 1-2, 3-4, 28, 31.)

Lumpuksen (2015) tutkielma vahvisti sukulaissijaislasten tyytyväisyyttä sukulaissijaisperheessä. Sukulaissijaisperheessä asuminen merkitsi sukulaissijaislapsille oman suvun keskuudessa pysymistä ja yhteydenpitomahdollisuutta omiin biologisiin vanhempiin, sisaruksiin ja muihin lähisukulaisiin. Lumpuksen tutkielma käsitteli myös sukulaissijoituksen negatiivisia puolia, kuten esimerkiksi biologisten vanhempien häiriökäyttäytymisen rajoittamisvaikeutta. Lisäksi Lumpuksen tutkielmassa korostui sukulaissijoituksessa olevien lasten erilaiset perhekäsitykset. Tutkielmassa esiin tulleet perhekäsitykset olivat jaoteltavissa kolmeen eri perhekäsitystyyppiin: biologisen perheen ja sukulaissijaisvanhempien muodostama perhemalli, pelkän biologisen perheen muodostama perhemalli ja sukulaissijaisvanhempien ja biologisten sisarusten muodostama perhemalli. (Lumpus 2015, 49, 69-70, 71-72.)

Lumpuksen (2015) tutkielman tulokset osoittivat, että sukulaissijoitus näyttäisi tarjoavan sukulaisperheeseen sijoitetuille lapsille sellaista tukea ja turvaa, jonka avulla heillä olisi jatkossa hyvät mahdollisuudet selvitä helpommin huostaanotto-tilanteen tuomista vaikeuksista. Sitä kautta lapset pääsivät tutkielmassa saatujen tulosten perusteella nopeammin eteenpäin omassa elämässään. Lumpuksen mukaan haastateltavana olevat ja sukulaissijaisperheessä asuvat lapset olivat pääosin tyytyväisiä sen hetkiseen elämäänsä, koulumenestyksiinsä ja sosiaalisiin suhteisiinsa. Lisäksi sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset näkivät tulevaisuutensa sisältävän enemmän myönteisiä kuin negatiivisia asioita. He suhtautuivat luottavaisin mielin omaan tulevaisuutensa. (Lumpus 2015, 69-70, 71-72.)

9 OPINNÄYTETYÖTEHTÄVÄ

Opinnäytetyössä tutkitaan sukulaissijaisvanhemmuutta, joka koetaan aiheena mielenkiintoiseksi. Suomessa aihetta on tutkittu vähän, vaikka se ilmiönä on melko yleinen (Koisti-Auer 2008, 17). Opinnäytetyöhön on koottu yhteen tutkittua teorian tietoa sukulaissijaisvanhemmuudesta ja tarkasteltu sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyvää aikaisempaa tutkimustietoa, mitä sukulaissijaisvanhemmuudesta tutkimusten valossa tiedetään. Opinnäytetyössä kartoitetaan sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyviä kokemuksia, joita ovat onnistumisen tunteet ja sukulaissijaisvanhemmuudessa esiintyvät haasteet.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella sukulaissijaisvanhemmuutta aikaisempien tutkimusten ja teorian tiedon avulla. Saaduilla tiedoilla pystytään helpottamaan sukulaissijaisvanhempana toimivien, sukulaissijaisvanhemmuudesta kiinnostuneiden ja sitä harkitsevien ihmisten päätöksentekoa sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyen. Opinnäytetyötä pystytään hyödyntämään erilaisissa valmennustilanteissa, kuten Nuorten Ystävät ry:n suosimassa PRIDE -ennakkovalmennuksessa.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Nuorten Ystävät -perhepalvelujen osasto Oulusta. Opinnäytetyön tutkimustehtävän sisältöön on vaikuttanut merkittävästi Nuorten Ystävien perhepalveluiden henkilökunnan toiveet. Nuorten Ystävät -perhepalveluiden henkilökunta oli kiinnostunut siitä, mitä sukulaissijaisvanhemmuudesta tiedetään aikaisempien tutkimusten valossa. Aiheesta sukulaissijaisvanhemmuus on ollut myös Nuorten Ystävien perhepalveluiden henkilökunnan näkemyksen mukaan varsin vähän teorian tietoa ja kotimaisia tutkimustuloksia.

10 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Tässä osiossa esitellään opinnäytetyön toteuttamiseen oleellisesti liittyvät eri vaiheet. Työn toteuttamisen kannalta merkittäviä työvaiheita ovat olleet aikaisemmat tutkimukset, tutkimuskysymys ja tutkimusongelma, tutkimuksen aineisto ja aineiston keruumenetelmät, tutkimusaineiston käsittely ja analysointi sekä tutkimusaineiston eettisyys, luotettavuus ja siirrettävyys.

10.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan nähdä yleiskatsauksena tarkasteltavaan aiheeseen, joka ei sisällä tarkkoja tai tiukkoja sääntöjä. Luonteeltaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus on aineistolähtöistä. Aineiston pohjalta pyritään kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa ilmiön ymmärtämiseen ja tutkittavan asian tiivistämiseen. (Salminen 2011, 6-7; Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen 2013, 292–294.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa eri lähteistä peräisin olevien alkuperäistutkimusten johtopäätösten, aiheeseen liittyvien teorioiden ja tutkijan oman näkemyksen yhteen liittämistä yhdeksi yhtenäiseksi synteetiksi. Tämä voidaan nähdä ”sillan rakentamisena” lukijan ja tutkitun tiedon välille, jolloin on mahdollista saada avarampi ymmärrys käsiteltävästä ilmiöstä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on sovellettavissa hyvin aiheisiin, jotka ovat sirpaloituneet tai pirstaloituneet. Sen avulla kerätään tutkimustuloksia, joita voidaan käyttää perustana uusille tutkimustuloksille. (Kangasniemi ym. 2013, 292-294; Salminen 2011, 3-4.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vahvuutena voidaan nähdä se, että menetelmän avulla kyetään tutki-
maan ilmiöstä käytyjä keskusteluita, kehityssuuntia ja sitä, millaisia teorioita tiedosta on olemassa. Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta metodina kuitenkin myös kritisoidaan. Kritisoitavaksi metodi joutuu sen sattumavaraisuuden ja subjektiivisuuden vuoksi. (Kangasniemi ym. 2013, 292–293; Salminen 2011, 4.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus koostuu neljästä vaiheesta. Näitä kuvailevalle kirjallisuuskatsaukselle ominaisia vaiheita ovat 1) tutkimuskysymyksen muodostaminen, 2) aineiston keruu, 3) aineiston kuvailu ja 4) tulosten tarkastelu. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan aiheesta riittävän väljä tutkimuskysymys. Toisessa vaiheessa aineisto valitaan tutkimuskysymystä koko ajan ”silmällä pitäen”. Kolmannessa

vaiheessa tutkimuskysymykseen haetaan kuvailevaa vastausta ja samalla yhdistetään sisältöä, tehdään vertailua ja syntetisointia. Viimeisessä eli neljännessä vaiheessa tarkastellaan saatuja tuloksia suhteessa isompaan kontekstiin, unohtamatta eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Kuvailevalle kirjallisuuskatsaukselle on hyvin ominaista, että edellä mainitut neljä vaihetta etenevät ajoittain päällekkäisinä. (Kangasniemi ym. 2013, 292–294.)

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tulosten analysointivaiheessa on mahdollista hyödyntää kvalitatiivisen tutkimuksen analyysimenetelmää. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on myös metodina armollinen, jolloin se antaa tutkimustyön tekijälle mahdollisuuden valita, miten haluaa kiinnittää lukijan huomion tuloksia tarkasteltaessa. Kuvailevasta kirjallisuuskatsauksesta on myös eroteltavissa kaksi eri orientaatiota. Nämä kaksi erottuvaa orientaatiota ovat: narratiivinen ja integroiva. (Kangasniemi ym. 2013, 296–297; Salminen 2011, 6–7.) Tämän opinnäytetyön lähestymistapana toimii narratiivinen orientaatio.

10.2 Narratiivinen orientaatio

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on kevyin kirjallisuuskatsauksen muoto, jonka avulla voidaan antaa laaja kuva käsiteltävästä aiheesta. Narratiivinen kirjallisuuskatsauksen muoto mahdollistaa myös käsiteltävän aiheen historian ja kehityskulun kuvaamisen. Narratiivisen orientaation avulla järjestetään rikkonaista tietoa eheäksi, yhteneväiseksi tiedoksi ja saatetaan kirjallisuuskatsauksen lopputulos helppoluokiseksi. Salmisen mukaan (2011) narratiivisesta kirjallisuuskatsauksesta on eroteltavissa kolme eri toteuttamistapaa, joita ovat toimituksellinen, kommentoiva ja yleiskatsaus. (Salminen 2011, 7.) Edellä mainituista toimintatavoista on valittuna tähän opinnäytetyöhön yleiskatsaus.

Narratiivisella kirjallisuuskatsauksella viitataan usein nimenomaan narratiiviseen yleiskatsaukseen. Narratiivisessa yleiskatsauksessa on päämääränä koota yhteen tiivistettynä aikaisemmin tehdyt tutkimukset tutkittavasta aiheesta ytimekkäästi ja johdonmukaisesti. Narratiivinen katsaus kuvailevana tutkimustekniikkana ei tuo esille varsinaista analyttistä tulosta, mutta toimii apuna johdonmukaistamaan käsiteltävää tutkimustietoa. Narratiivista katsausta voi hyödyntää hyvin esimerkiksi opetuksen alalla, sillä se toimii ajankohtaisen tiedon tuottajana. Ajankohtaisen tiedon tuottoon ei aina muunlaisen tieteellisen kirjallisuuden avulla kyetä, jolloin narratiivinen kirjallisuuskatsaus ajankohtaisena tiedon tuottajana on usein toimiva valinta. (Salminen 2011, 7.)

10.3 Opinnäytetyön tutkimuskysymys

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymys on: ”Mitä sukulaissijaisvanhemmuudesta tiedetään tutkimusten valossa?”

Tällä tutkimuskysymyksellä halutaan selvittää sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyviä asioita, kuten esimerkiksi:

1. Millainen on sukulaissijaisvanhemmuuden profiili?
2. Mitkä ovat sijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit?
3. Kuinka sukulaissijaisvanhemmat näkevät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan sijoitettuihin lapsiin?
4. Minkälaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään?

Opinnäytetyön aiheen rajauksesta on käyty keskustelua Nuorten Ystävien perhepalveluiden henkilökunnan kanssa. Opinnäytetyö kartoittaa sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyvää tietoa suomalaisten tutkimusten valossa.

10.4 Opinnäytetyön aineisto ja aineiston keruumenetelmät

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston valintaa ohjaa tutkimuskysymys, jolloin tarkoituksena on löytää aineistoa, joka vastaa tutkimuskysymykseen. Kuvailevassa kirjallisuudessa aineistoa haetaan hakusanojen avulla, tarkastellaan niiden sisältöä ja valitaan aiheeseen sopivat aineistot. Aineiston valinta ja analyysi toteutuvat yhtä aikaa ja ne ovat myös samalla aineistolähtöisiä. Erityisesti huomio korostuu alkuperäistutkimuksiin ja kuinka ne jäsentävät, kritisoivat, täsmentävät ja avaavat osaltaan valittua tutkimuskysymystä. Tarkastelussa tulee jatkuvasti pohtia valitun aineiston suhdetta tutkimuskysymykseen tai tutkimuskysymyksiin. (Baumeister & Leary 1997, 314; Kangasniemi ym. 2013, 295-296.)

Toteutin opinnäytetyöhöni liittyvän sukulaissijaisvanhemmuutta koskevan tutkimuksellisen osuuden laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on ihminen, hänen elinpiirinsä sekä niihin liittyvät merkitykset. (Kylmä & Juvakka 2012, 16)

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä sopi opinnäytetyöni sisältämän tutkimuksellisen osuuden tutkimusmenetelmäksi hyvin, sillä kvalitatiivisuus tutkimusmenetelmänä tarjosi mahdollisuuden ymmärtää opinnäytetyöhöni kerättyjä erilaisia tutkimuksia niiden tarjoamien merkitysten mukaisesti.

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston hankinta ja valinta tapahtuu usein joko implisiittisesti eli epäsuorasti ilmaistuna tai eksplisiittisesti eli täsmällisesti ilmaistuna. Molemmissa aineisto haetaan aina asiasisältöä vastaavista ja tieteellisistä lähteistä. Implisiittinen ja eksplisiittinen tiedonhakumenetelminä eroavat toisistaan systemaattisuuden ja raportointitapojen vuoksi. Implisiittisessä raportoinnissa ei nähdä tarpeelliseksi raportoida erikseen ja täsmällisesti tietokantoja tai sisäänotto- ja arviointikriteerejä, joita aineiston valintaan on käytetty, sillä ne sisällytetään aineiston käsittelyyn esittelemällä valittuja lähteitä. Implisiittisessä raportoinnissa perustellaan myös aineiston valinta tutkimuskysymystä silmällä pitäen. (Kangasniemi ym. 2013, 295; Rother 2007.) Tämän opinnäytetyön aineisto valittiin implisiittisesti.

Kokosin tutkimustyöni aineiston tutkimustyöhöni pääosin kirjastoista ja verkkosivustoilta. Myös toimeksiantajani ehdotti minulle lähteitä, joita pystyin opinnäytetyössäni hyödyntämään. Toimeksiantajani lähde-ehdotukset olivat minulle korvaamaton apu teorian tiedon etsinnässä. Hain teorian tietoa tutkimukselliseen työhöni siten, että ne vastaisivat opinnäytetyöni tutkimuskysymykseen ja tutkimusongelmaan. Hyödynnettävän lähdekirjallisuuden etsimiseen, löytämiseen ja valitsemiseen kului paljon aikaa ja se vaati harkintakykyä. Sukulaissijaisvanhemmuus oli aihe, josta oli melko suppeasti suomenkielistä kirjallisuutta tarjolla.

Opinnäytetyöni kirjallisuuden valinnassa pyrin käyttämään alle kymmenen vuotta vanhoja lähteitä. Koska sukulaissijaisvanhemmuudesta aiheena oli vähän tietoa, tutkimustyöhöni päättyi myös yli kymmenen vuotta vanhoja tutkimuksia, kuten Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) lisensiaatin työ ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili”. Koisti-Auerin tekemä lisensiaatin työ on merkittävä tietopaketti sukulaissijaisvanhemmuutta käsittelevänä teoksena. Toimeksiantajani esitti Koisti-Auerin lisensiaatin työtä hyödynnettäväksi opinnäytetyössäni.

Onnistunut kuvaileva kirjallisuuskatsaus edellyttää tietoisesti punnittua, suunniteltua, perusteltua ja valittua painotusvalintaa (Kangasniemi ym. 2013, 295). Tämä opinnäytetyönä toteutettu kirjallisuuskatsaus painottuu sukulaissijaisvanhemmuudesta kertovan tiedon keräämiseen ja analysointiin, jolloin tätä voidaan käyttää erilaisissa valmennuksissa, muun muassa sijaisvanhemmuuteen ja sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyen.

Opinnäytetyöni teoriatiedon katsauksen kriteereiksi asetin ajatuksen, että valitsemani teoriatiedon tulee käsitellä sukulaissijaisvanhemmuutta sekä vastata samaan aikaan tutkimuskysymykseeni. Teoriatiedon poissulkukriteereiksi määräytyivät tutkimukset ja tietokirjallisuus, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymykseeni. Pehdyin lähteisiin otsikko- ja abstraktitasolla. Selvitin opinnäytetyöhöni valikoituneet tutkimukset ja tietokirjallisuudet lukemalla teokset useaan kertaan läpi. Varmistin, että niiden sisältämä tieto antaa vastaukset opinnäytetyöhöni. Kirjallisuuskatsaukseeni valitsin sukulaissijaisvanhemmuusosiota käsitteleviksi lähteiksi kaksi lähdettä.

10.5 Opinnäytetyön aineiston käsittely ja analysointi

Opinnäytetyön aineiston analyysissä toteutettiin systemaattisen aineiston analyysimenetelmää. Sisällysanalyysi perustui induktiiviseen päättelyyn, jota tutkimuksen tarkoitus ja kysymyksen asettelu ohjasivat. (Kylmä ja Juvakka 2012, 112-113.) Opinnäytetyön tutkimuksen analysointiprosessissa oli ajatuksena opinnäytetyön päätehtävä ja siihen sisältynyt tutkimuskysymys ”mitä sukulaissijaisvanhemmuudesta tiedetään tutkimusten valossa”. Analysointiprosessin alkuvaiheessa kerättiin kirjallisuuskatsaukseen liittyvät materiaalit, tutustuttiin aiheeseen ja pilkottiin tutkimuskysymys osiin. Tutkimuskysymys hajotettiin neljään pienempään kysymykseen, jotka olivat: millainen on sukulaissijaisvanhemmuuden profiili, mitkä ovat sijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit, kuinka sukulaissijaisvanhemmat näkevät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan sijoitettuihin lapsiin ja minkälaisia etuja sekä haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään.

Kaikille neljälle tutkimuskysymykseen liittyville tarkentavalle tutkimuskysymykselle laadittiin omat tiedonkeruutaulukot. Taulukot on esitetty liitteissä (LIITE 1, LIITE 2, LIITE 3 ja LIITE 4). Taulukoihin kirjattiin seuraavat tiedot: taulukon aihe, tutkimuksen tekijä, tutkimuksen vuosi ja maa, tutkimuksen tarkoitus, tutkimuksen aineisto ja tutkimusmenetelmä sekä tutkimuksen keskeiset tutkimustulokset taulukon aiheisiin liittyen. Taulukossa 1 on esimerkin omaisesti kuvattu tiedonkeruu taulukon prosessikuvausta.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineistoa koskevasta tiedonkeruusta

Tiedon keruu tutkimuksista: Millainen on suomalaisen sijaisvanhemmuuden profiili?			
Tekijä, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	Keskeiset tutkimustulokset
Anna-Liisa Koisti-Auer, 2008 Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida suomalaisen sukulaissijaisvanhemmuuden profiilia sijaisvanhemmuuteen, perheiden ja sosiaalitoimen suhteeseen sekä perheiden taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan liittyvien kysymysten kautta. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, tukeeko suomalaisista sukulaissijaisvanhemmista tehty tutkimus kansainvälisten tutkimusten luomaa kuvaa sukulaissijaisvanhempien heikosta sosioekonomisesta asemasta ja vähäisestä sosiaalitoimen tarjoamasta tuesta.	<p>Tutkimuskohteena olivat sukulaissijaisperheet, joiden hoidossa oli lastensuojelulain mukaisesti avohuollon tukitoimena, huostaanotettuna tai jälkihuoltona sijoitettu lapsi tai nuori. Sukulaissijaisperhe määriteltiin perheeksi, jossa sijaisvanhempi oli sijoitetun lapsen biologinen sukulinainen. Tutkimus oli kvantitatiivinen survey-tutkimus ja se toteutettiin kirjallisena kyselytutkimuksena 241 sukulaissijaisperheelle, joista 150 vastasi kyselyyn vastausprosentin ollessa 62.</p> <p>Tutkimusaineisto on analysoitu SPSS-ohjelman avulla ja tulosten kuvaamisessa on käytetty suoria jakaumia, keskiarvoja, ristiintaulukointia, summamuuttujia ja pääkomponenttianalyysiä. Avointen kysymysten vastaukset on analysoitu laadullisella sisällönanalyysillä.</p>	<p>”...tämä tutkimus vahvisti sukulaissijaisvanhempien kohtalaisen korkean iän. Isovanhempien suuri määrä selittää sukulaissijaisvanhempien korkeaa ikää.” (Koisti-Auer 2008, 53)</p> <p>Koisti-Auerin tutkimustulosten mukaan ”sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa oli suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen ja vain kolmasosalla koulutus oli enintään perusaste”. (Koisti-Auer 2008, 56.)</p> <p>”Koulutustasossa ei ollut sukupuolten välillä tilastollisesti merkitseviä eroja, vaikka sijaisissa olikin jonkin verran sijaisäitejä enemmän sekä keski- että korkea-asteen suorittaneita ja vähemmän enintään perusasteen suorittaneita.”. (Koisti-Auer 2008, 56)</p> <p>”Noin kolmasosa (32%) sukulaissijaisvanhemmista kuului ammattiryhmään työntekijät, neljäsosa oli toimihenkilöitä, noin viidennes (19%) eläkeläisiä, 14 prosenttia yrittäjiä ja loput muun muassa kotiäitejä tai perhehoitajia. Työttömyys oli harvinaista, sillä kymmenen sijaisvanhempaa oli työttömänä. (Koisti-Auer, 58.)</p> <p>Koisti-Auerin saamat tutkimustulokset toivat esille, että yleisimmäksi perhemuodoksi sukulaissijaisvanhemmilla oli todettu avioliitot ja yksinhuoltajuudet. ”Päinvastoin kuin kansainväliset tutkimukset osoittavat, yksinhuoltajuus ei ollut tutkimukseeni osallistuneiden sukulaissijaisvanhempien keskuudessa poikkeuksellisen yleistä, sillä vain noin viidesosa (19% oli yksinhuoltajaperheitä ja avioliitto oli selvästi yleisempää (67%) kuin avioliitto (13%). (Koisti-Auer 2008, 54)</p> <p>”Sekä sijaisäidit että -isät arvioivat terveydentilansa pääsääntöisesti vähintäänkin kohtalaiseksi. Sijaisäitien ja -</p>

Taulukoihin poimituista keskeisimmistä tutkimustuloksista (LIITE 1, LIITE 2, LIITE 3 ja LIITE 4), muodostettiin varsinaiset analysointiin liittyvät taulukot. Näitä taulukoita syntyi yhteensä kuusi. Taulukot käsittelevät varsinaiseen tutkimuskysymykseen liittyviä aiheita, kuten: millainen on suomalaisen sijaisvanhemmuuden profiili (LIITE 5), mitkä ovat sijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit (LIITE 6), kuinka sukulaissijaisvanhemmat näkevät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan sijoitettuihin lapsiin Koisti-Auerin tutkimuksessa (LIITE 7), kuinka sukulaissijaisvanhemmuus vaikuttaa sijoitettuihin lapsiin Lumpuksen tutkimuksessa (LIITE 8), millaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan (LIITE 9), millaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään Lumpuksen tutkimuksen mukaan. (LIITE 10). Taulukoissa käsiteltiin tutkimuskysymykseen liittyviä aiheita analysointimielessä.

Ensimmäinen käsiteltävä analysointitaulukko (LIITE 5) käsitteli kysymystä ”millainen on suomalaisen sijaisvanhemmuuden profiili?” Toinen taulukko (LIITE 6) käsitteli kysymystä ”mitkä ovat sijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit?”. Kolmas taulukko (LIITE 7) käsitteli kysymystä ”kuinka sukulaissijaisvanhemmat näkevät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan sijoitettuihin lapsiin Koisti-Auerin tutkimuksessa?”. Neljäs taulukko (LIITE 8) käsitteli kysymystä ”kuinka sukulaissijaisvanhemmuus vaikuttaa sijoitettuihin lapsiin Lumpuksen tutkimuksessa?”. Viides taulukko (LIITE 9) käsitteli kysymystä ”millaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan?”. Viimeinen taulukko (LIITE 10) käsitteli kysymystä ”millaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään Lumpuksen tutkimuksen mukaan?”.

Tiedonkeruutaulukoihin poimittiin alkuperäisilmaukset kirjallisuuskatsaukseen liittyvästä tutkimusmateriaalista eli Koisti-Auerin (2008) liseniaatintyöstä ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili” ja Lumpuksen (2015) pro gradu- tutkielmasta ”Oon mää tyytyväinen, että saa omien sukulaisten kanssa olla...”. Tiedonkeruutaulukoiden alkuperäisilmaukset liitettiin edellä mainituista tutkimuksista alkuperäisessä muodossaan tutkimuskysymystä käsitteleviin tiedonkeruutaulukoihin (LIITE 1, LIITE 2, LIITE 3 ja LIITE 4). Neljästä tiedonkeruutaulukosta kerättiin analysointiin liittyvät taulukot (LIITE 5, LIITE 6, LIITE 7, LIITE 8, LIITE 9 ja LIITE 10), joihin liitettiin teksteistä poimitut ja tiedonkeruutaulukoissa esiintyneet alkuperäisilmaukset analysointitaulukoiden kohtaan ”alkuperäinen ilmaisu”.

Tutkimusteksteistä kerätyt alkuperäisilmaukset jaoteltiin värikoodien avulla, jolloin tiedon erittely tiedonkeruutaulukoihin jäsenyi johdonmukaisesti. Ensimmäisen taulukon kysymys (LIITE 1) ja siihen liittyvä tutkimusaineiston materiaali merkittiin vihreällä, toisen (LIITE 2) punaisella, kolmannen (LIITE 3) sinisellä ja neljännen (LIITE 4) violetilla värikoodilla. Värikoodit toimivat materiaalin keräämisessä selkeyttävänä ja aikaa säästävänä tekijänä, jolloin eri kysymyksiä koskettavat alkuperäisilmaukset jäsenyivät omiin tiedonkeruutaulukoihinsa. Värikoodien avulla tiedonkeruutaulukoista pystyi johdonmukaisesti keräämään alkuperäisilmaukset analysointitaulukoihin kohtaan ”alkuperäinen ilmaisu” (LIITE 5, LIITE 6, LIITE 7, LIITE 8, LIITE 9 ja LIITE 10). Alkuperäisilmausten poiminnan jälkeen analysointitaulukot käsiteltiin tarkastelemalla aina yhden analysointitaulukon sisältöä kerrallaan lajitellen alkuperäisilmaukset pelkistykseen ja pelkistykset alaluokkiin. Alaluokista muodostettiin yläluokkia ja yläluokkien kautta saatiin tutkimuskysymykseen vastaukset.

Alla olevissa esimerkkitaulukkoissa (TAULUKOT 2-4) on esitetty eri analysointivaiheita: alkuperäisilmaukset, pelkistykset, alaluokat ja yläluokat. Alaluokkia ja pelkistyksiä kuvaavassa taulukossa on esimerkkejä haastattelumateriaalia koskettavista alkuperäisilmauksista ja niistä muokatuista pelkistyksistä

(TAULUKKO 2). Pelkistysten tarkoitus on noudattaa alkuperäisilmauksen ajatusta. Alaluokkien muodostumista kuvaavassa taulukossa on esimerkki siitä, kuinka pelkistyksistä on syntynyt analysointivaiheessa alaluokkia (TAULUKKO 3). Neljännessä taulukossa on kuvaus alaluokkien muodostumisesta yläluokiksi (TAULUKKO 4). Yläluokista saatiin tutkimusosioon pääotsikot, joista koostuivat lopulliset tutkimustulokset.

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston pelkistämisestä

Alkuperäinen teksti	Pelkistykset
<p>”...tämä tutkimus vahvisti sukulaissijaisvanhempien kohtalaisen korkean iän. Isovanhempien suuri määrä selittää sukulaissijaisvanhempien korkeaa ikää.” (Koisti-Auer 2008, 53)</p>	<p>Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmat ovat kohtalaisen iäkkäitä. (53)</p> <p>Pääsääntöisesti korkean iän selittää se, että sukulaissijaisvanhemmat ovat isovanhempia. (53)</p>
<p>Koisti-Auerin tutkimustulosten mukaan ”sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa oli suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen ja vain kolmasosalla koulutus oli enintään perusaste”. (Koisti-Auer 2008, 56.)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa on suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen. (56)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmista kolmasosalla koulutus on enintään perusaste. (56)</p>
<p>”Koulutustasossa ei ollut sukupuolten välillä tilastollisesti merkitseviä eroja, vaikka sijaisissä olikin jonkin verran sijaisäitejä enemmän sekä keski- että korkea-asteen suorittaneita ja vähemmän enintään perusasteen suorittaneita.” (Koisti-Auer 2008, 56)</p>	<p>Koulutustasossa ei ole sukupuolten välillä merkitseviä eroja. (56)</p> <p>Sukulaissijaisisät ovat jonkin verran kouluttautuneempia kuin sijaisäidit. (56)</p> <p>Sukulaissijaisisissä on sijaisäitejä enemmän keski- ja korkea-asteen suorittaneita. (56)</p>

Alkuperäisilmausten kokoamisen jälkeen alkuperäiset ilmaisut pelkistettiin, jolloin alkuperäisistä ilmaisuista poistettiin kaikki se ylimääräinen, joka ei tutkimuksen kannalta ollut oleellista. Pelkistystä muodostui alkuperäisistä ilmauksista LIITE 2:ssä 23 kappaletta, LIITE 3:ssä 10 kappaletta, LIITE 4:ssä 30 kappaletta ja LIITE 5:ssä 89 kappaletta ja LIITE 6:ssä 58 kappaletta.

TAULUKKO 3. Esimerkki pelkistysten kokoamisesta alaluokkiin

Pelkistykset	Alaluokka
Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmat ovat kohtalaisen iäkkäitä. (53)	Sukulaissijaisvanhemmuuden korkea ikä (53)
Pääsääntöisesti korkean iän selittää se, että sukulaissijaisvanhemmat ovat isovanhempia. (53)	Sukulaissijaisvanhemmuuden korkea ikä (53)
Sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa on suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen. (56)	Sukulaisijaisvanhempien koulutustaso (56)
Sukulaissijaisvanhemmista kolmasosalla koulutus on enintään perusaste. (56)	Sukulaisijaisvanhempien koulutustaso (56)
Koulutustasossa ei ole sukupuolten välillä merkitseviä eroja. (56)	Sukulaisijaisvanhempien koulutustaso (56)
Sukulaissijaisisät ovat jonkin verran kouluttautuneempia kuin sijaisäidit. (56)	Sukulaisijaisvanhempien koulutustaso (56)
Sukulaissijaisisissä on sijaisäitejä enemmän keski- ja korkea-asteen suorittaneita. (56)	Sukulaisijaisvanhempien koulutustaso (56)

Pelkistuksen jälkeen etsittiin pelkistyksistä keskenään samankaltaisia ilmaisuja. Samankaltaiset ilmaisut koottiin alaluokkiin. Jokaiselle alaluokalle annettiin sen sisältöä kuvaava nimi. Alaluokkia kertyi liitteessä 2 7 kappaletta, liitteessä 3 4 kappaletta, liitteessä 4 6 kappaletta, liitteessä 5 10 kappaletta ja liitteessä 6 12 kappaletta.

TAULUKKO 4. Esimerkki alaluokkien kokoamisesta yläluokiksi

Alaluokka	Yläluokka
Sukulaissijaisvanhemmuuden korkea ikä (53)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
Sukulaissijaisvanhemmuuden korkea ikä (53)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät

Kun alaluokille oli saatu sisältöään kuvaavat otsikot, koottiin yläluokat. Yläluokkanimet sijoitettiin niille kuuluvaan osioon ”Yläluokka”. Yläluokkia tuli liitteessä 2 1 kappaletta, liitteessä 3 1 kappaletta, liitteessä 4 3 kappaletta, liitteessä 5 4 kappaletta ja liitteessä 6 6 kappaletta.

Tutkimustulokset koostuivat alaluokkia ja niiden pelkistyksiä sekä alkuperäisiä ilmauksia tarkastele-
malla. Pelkistykseen liitettiin tutkimusten sivunumerot, jotta tarvittaessa pystyttiin palaamaan käsiteltyyn asiaan. Tutkimustuloksia muodostaessa käytettiin edellä mainittua värikooditapaa hyväksi.

10.6 Opinnäytetyön eettisyys, luotettavuus ja siirrettävyys

Tutkija sitoutuu koko tutkimusprosessin ajan eettiseen toimintaan ja hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen ideointivaiheesta tutkimustulosten tiedottamiseen saakka. Hyvä tieteellinen käytäntö mielletään sellaiseksi, että tutkija noudattaa tutkimusta tehdessään eettisesti kestäviä

tiedonhankintamenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä. Tutkimusetiikkaan ja sen noudattamiseen sisältyy yleisiä tieteellisen käytännön sääntöjä, jotka koskettavat kaikkia tutkimukseen liittyviä henkilöitä: tutkimuksen rahoittajia, tutkuskollegoja, tutkimuksen toimeksiantajia ja tutkimuksen kohdetta. (Vilka 2015, 41.)

Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan tutkimukselle luokiteltujen tavoitteiden kannalta tutkimuksen onnistuneisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta tutkimukselle asetettujen tavoitteiden kannalta (Vilka 2015, 196-197). Se näkyy uskottavuuden, vahvistettavuuden, reflektiivisyyden ja siirrettävyyden tarkastelussa. Uskottavuudessa pelkistykseen pystytään palaamaan. Vahvistettavuudella pystytään tarkistamaan asioita esimerkiksi muistiinpanoista tai tallentamalla tuloksia vaihe vaiheelta, jolloin pystytään palaamaan alkuperäisilmauksiin, pelkistykseen, ala- ja yläluokkiin. Reflektoidaan tuodaan esille omia tulkintoja, tietämystä, elämäkokemusta, mielentilaa, kiinnostuksenkohteita tai vaikkapa ennakkoluuloja. Tulosten siirrettävyys kuvaa, mistä tutkimuksesta tulokset on analysoitu ja pystytäänkö tutkimustuloksia tarkastelemaan eri konteksteissa. Tutkijan tekemät valinnat, teot ja ratkaisut ohjaavat aina merkittävin tavoin tutkimuksen kulkua tutkimuksen eri vaiheissa. (Kylmä & Juvakka 2012, 127-129; Vilka 2015, 196-197.)

Validiteetti edellyttää, että laadullisella tutkimusmenetelmällä tuotettujen tutkimustulosten suhteen tulisi lukijan ja tutkijan päätyä samoihin tutkimustuloksiin, jolloin tutkimustuloksiin liittyvän prosessin, siihen sisältyvien periaatteiden ja tutkimuksen sisältämän toiminnan kulku on oltava tarkkaan kuvattu. Aineistokatkelmien tarkoituksena tutkimuksessa on havainnollistaa tutkimukseen liittyvää vuoropuhelua ja tutkijan omaa päättelykykyä tutkittavan aiheen tiimoilta. (Vilka 2015, 198.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa huomioidaan myös puolueettomuusnäkökulma. Puolueettomuusnäkökulma tulee haasteeksi etenkin silloin, kun tutkimusryhmän jäsenet ovat itse osa tutkimaansa yhteisöä ja sen toimintakulttuuria. Luotettavuutta tarkastellessa on hyvä analysoida esimerkiksi tutkijan roolin merkitystä tutkittavan yhteisön jäsenenä tutkimuksessa tehtyyn tulkintaan. Tutkijan yhteiskunnallinen asema, ikä, sukupuoli, uskomukset, elämänarvot tai poliittiset arvot eivät saisi vaikuttaa tutkijan laatimisiin tutkimustuloksiin. Tutkimusten tulee yleisesti ottaen olla arvovapaita. Tutkijan arvot kuitenkin vaikuttavat aina jollain tapaa tutkimuksen eri vaiheissa tehtyihin valintoihin. Tutkimus voidaan tulkita arvovapaaksi silloin, kun tutkija paljastaa tutkimuksessaan siihen vaikuttaneet arvonsa. Tutkijan arvojen paljastaminen tekee tutkimuksen ”läpinäkyväksi”, joka vuorostaan kytkeytyy eri tavoin tutkimuksen tekemisen etiikkaan. (Vilka 2015, 198.)

Vilkan mukaan hyvä tieteellinen käytäntö tutkimusta koskevassa tiedonhankinnassa tarkoittaa sitä, että tutkijan tiedonhankinta perustuu tutkijan omaa tutkimusta ”silmällä pitäen” muun muassa asianmukaisiin tietolähteisiin, tutkijan havaintoihin, tutkimuksen oikeaoppiseen analysointiin sekä tutkijan tieteellisen kirjallisuuden tuntemukseen yleensä. Tutkijan tulee hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaessaan panostaa lähdeviitteiden huolelliseen, tarkoituksenmukaiseen merkitsemiseen joka tilanteessa siten, ettei tutkimustyöhön jää esimerkiksi piittaamattomuudeksi tai jopa vilpilliseksi tulkittavia tutkimustyötä koskevia osia. (Vilka 2015, 41-42, 45.)

Hyvää tieteellistä käytäntöä ajatellen tehdyssä tutkimuksessaan tutkijan tulee hallita tutkimusmenetelmiin, tiedonhankintaan ja tutkimustuloksiin liittyvät totuuden- ja johdonmukaiset toimintatavat. Lisäksi tutkimustulosten tulee täyttää tieteelliselle tutkimukselle laaditut vaatimukset. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa tai soveltaa vanhaa tietoa uusin keinoin. Hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaessaan tutkija vaalii rehellisyyttä, tarkkuutta ja yleistä huolellisuutta omassa tutkimustyössään ja siihen liittyvissä tutkimustuloksissa. (Vilka 2015, 42.)

Tutkijan tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, missä valossa hän esittää tutkimuksessa tuottamansa tiedon. Tutkimuksen aikana tutkijan huolehtii, että tutkimus pysyy avoimena ja kontrolloituna. Tällöin tutkimusta koskevassa raportoinnissa on tarkasti huolehdittava, ettei tutkija esimerkiksi altista tutkimuskohdetta pilan, halveksunnan tai jopa vihan kohteeksi. Epäkunnioittavaa sävyä tutkimuksia koskien ei katsota hyvän tieteellisen käytännön noudattamisen suhteen julkisesti oikeutetuksi. (Vilka 2015, 46.)

11 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Kahden kirjallisuuskatsauksen tutkimustulokset antoivat vastauksen tutkimuskysymykseen, joka oli: Mitä sukulaissijaisvanhemmuudesta tiedetään tutkimusten valossa. Tutkimuskysymyksellä haluttiin selvittää sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyviä asioita, esimerkiksi sitä, millainen on sukulaissijaisvanhemmuuden profiili, mitkä ovat sijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit, kuinka sukulaissijaisvanhemmat näkevät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan sijoitettuihin lapsiin ja minkälaisia etuja sekä haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään. Tutkimustulokset opinnäytetyön suhteen saatiin kahden kirjallisuuskatsauksen avulla eli tutustumalla Anna-Liisa Koisti-Auerin liseniaatintyöhön (2008) ”Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili” ja Anu Lumpuksen Pro graduun ”Oon mää tyytyväinen, että saa omien sukulaisten kanssa olla”.

11.1 Sukulaissijaisvanhemmuuden demografiset tekijät

Tässä luvussa käsitellään Anna-Liisa Koisti-Auerin liseniaatintyöstä saatuja tutkimustuloksia, jotka vastaavat kysymykseen, millainen on sukulaissijaisvanhemmuuden profiili. Sukulaissijaisvanhempien profiili sisältää sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät, joita ovat sukulaissijaisvanhemmuuden korkea ikä, sukulaissijaisvanhempien koulutustaso, sukulaissijaisvanhempien ammatti, sukulaissijaisvanhempien siviilisäätty, sukulaissijaisvanhempien terveydentila, sukulaissijaisvanhempien asuinolot ja sukulaissijaisvanhempien taloudellinen tila.

Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) liseniaatintyön sisältämän tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmat ovat kohtalaisen iäkkäitä. Sukulaissijaisvanhemmuuden korkeaa ikää selittää tutkimuksissa se, että esimerkiksi sukulaissijaisvanhemmat ovat toimineet sijoitetuille lapsille samanaikaisesti isovanhempina ja sukulaissijaisvanhempina. (Koisti-Auer 2008, 53.)

Tämä tutkimus vahvisti sukulaissijaisvanhempien kohtalaisen korkean iän. Isovanhempien suuri määrä selittää sukulaissijaisvanhempien korkeaa ikää. (Koisti-Auer 2008, 53.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimustulosten mukaan sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa on suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen ja kolmasosalla sukulaissijaisvanhemmista koulutus on puolestaan enintään perusaste. Sukulaissijaisvanhempien koulutustasossa ei ole kuitenkaan sukupuolten välillä merkitseviä eroja, vaikka sukulaissijaisäitit ovatkin jonkin verran sukulaissijaisäitejä

kouluttautuneempia. Sukulaissijaisisät ovat tutkimusten valossa suorittaneet sukulaissijaisäitejä enemmän keski- ja korkea-asteen kouluja, kun taas sukulaissijaisäidit ovat koulutukseltaan enemmän perusasteen suorittaneita henkilöitä. (Koisti-Auer 2008, 56.)

Sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa oli suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen ja vain kolmasosalla koulutus oli enintään perusaste. (Koisti-Auer 2008, 56.)

Koulutustasossa ei ollut sukupuolten välillä tilastollisesti merkitseviä eroja, vaikka sijaisissä olikin jonkin verran sijaisäitejä enemmän sekä keski- että korkea-asteen suorittaneita ja vähemmän enintään perusasteen suorittaneita. (Koisti-Auer 2008, 56.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmista noin kolmasosa on perustyöntekijöitä, neljäsosa toimihenkilöitä, viidesosa eläkeläisiä ja noin kuudesosa yrittäjiä. Vähemmistö sukulaissijaisvanhemmista toimi kotiäitinä tai perhehoitajana. Tutkimustulosten valossa työttömiä sukulaissijaisvanhempia ei ollut juuri lainkaan. (Koisti-Auer 2008, 58.)

Noin kolmasosa (32 %) sukulaissijaisvanhemmista kuului ammattiryhmään työntekijät, neljäsosa oli toimihenkilöitä, noin viidennes (19%) eläkeläisiä, 14 prosenttia yrittäjiä ja loput muun muassa kotiäitejä tai perhehoitajia. Työttömyys oli harvinaista, sillä kymmenen sijaisvanhempaa oli työttömänä. (Koisti-Auer 2008, 58.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimustuloksista käy ilmi, että tavallisimmin sukulaissijaisvanhemmat ovat siivilisäädyiltään naimisissa olevia henkilöitä tai yksinhuoltajia. (Koisti-Auer 2008, 54.)

Päinvastoin kuin kansainväliset tutkimukset osoittavat, yksinhuoltajuus ei ollut tutkimukseen osallistuneiden sukulaissijaisvanhempien keskuudessa poikkeuksellisen yleistä, sillä vain noin viidesosa (19 %) oli yksinhuoltajaperheitä ja avioliitto oli selvästi yleisempää (67 %) kuin avoliitto (13 %). (Koisti-Auer 2008, 54.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmat ovat pääsääntöisesti kohtalaisen terveitä. Sukulaissijaisäitien terveydentila on kuitenkin tutkimustulosten valossa hiukan parempi kuin sukulaissijaisisien terveydentila. (Koisti-Auer 2008, 60.)

Sekä sijaisäidit että -isät arvioivat terveydentilansa pääsääntöisesti vähintäänkin kohtalaiseksi. Sijaisäitien ja -isien terveydentilat eivät eronneet tilastollisesti merkittävästi toisistaan, vaikka äideistä hiukan suurempi osa pitikin terveyttään vähintäänkin hyvänä. (Koisti-Auer 2008, 60.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan suurin osa sukulaissijaisperheistä asuu kaupungeissa, taajamissa tai maalla omistusasunnoissa. (Koisti-Auer 2008, 62.)

Valtaosa sukulaissijaisperheistä asui sekä kaupungeissa ja taajamissa että maalla omistus-asunnoissa. (Koisti-Auer 2008, 62.)

Koisti-Auerin (2008) tekemän tutkimuksen tuloksissa sukulaissijaisvanhempien taloudellinen tilanne todetaan olevan sukulaissijaisvanhemmilla kohtalaisen hyvä. Sukulaissijaisvanhemmista vain 10 %:lla on heikohko taloudellinen tilanne. (Koisti-Auer 2008, 59.)

Perheet pitivät taloudellista tilannettaan lähes poikkeuksetta vähintäänkin kohtalaisena, sillä vain kymmenen prosenttia piti sitä heikkona. (Koisti-Auer 2008, 59.)

11.2 Sukulaissijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit

Tässä luvussa käsitellään Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) saatuja tutkimustuloksia, jotka vastaavat kysymykseen, mitkä ovat sukulaissijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit. Tutkimustulosten mukaan suurimpana sijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivina nähdään sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen, mikä käsittää sukulaissijaisvanhempien kiintymyksen sijoitettavaan lapseen, halun auttaa sijoitettavan lapsen biologisia vanhempia, ulkopuoliset tekijät motiivina ja sukulaissijaisvanhempien tahdon pitää suku koossa.

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivien taustalla on usein mm. kiintymys sijoitettavaan lapseen. Tutkimuksen valossa sukulaissijaisvanhempien päätökseen ryhtyä sukulaissijaisvanhemmaksi vaikuttaa esimerkiksi sijoitetun lapsen ja sukulaissijaisvanhemman aiempi läheinen suhde. (Koisti-Auer 2008, 71.)

Sijaisvanhemmaksi ryhtymiseen näytti vaikuttavan voimakkaasti, että lapsen ja sukulaisten välille oli syntynyt jo ennen huostaanottoa ja sijoitusta läheinen suhde, jota useimmat kuvastivat kiintymykseksi. Tämä oli synnyttänyt halun auttaa ja saada lapsi luokseen. (Koisti-Auer 2008, 71.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksessa sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivien taustalla on usein mm. halu auttaa sijoitettavan lapsen vaikeuksiin joutuneita biologisia vanhempia. Sijoitettavien lasten vanhempien eli sukulaisten taholta tulevia toiveita on usein sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtyvien sukulaisten vaikea sivuuttaa. Päätös sukulaissijaisperheeksi ryhtymisestä voi syntyä sukulaisten taholta tulleiden toiveiden tuloksena. (Koisti-Auer 2008, 71.)

Lasten vanhempien taholta tulevia toiveita on vaikea sivuttaa ja sukulaisilla on myös halu auttaa vaikeuksiin joutuneita vanhempia. (Koisti-Auer 2008, 71.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivien taustalla on usein mm. ulkopuoliset tekijät. Näitä ulkopuolisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi velvollisuuden tunne antaa apua sukulaislapselle ja suojata tällä tavoin sukulaislasta. Lisäksi biologisen perheen ja suvun sisältä nousevat toiveet ja odotukset ovat ulkopuolisia tekijöitä, jotka toimivat motiiveina sukulaisille ryhtyä sukulaissijaisvanhemmaksi. (Koisti-Auer 2008, 71.)

Suvun koossa pitäminen viittaa velvollisuuden tunteisiin, jotka ovat luonnollisia silloin, kun joku omaan tai puolison sukuun kuuluva lapsi on tilanteessa, jossa hän tarvitsee apua ja on suojaa vailla. (Koisti-Auer 2008, 71.)

Perheen ja suvun sisältä nousevat toiveet ja odotukset sijaisvanhemmaksi ryhtymisestä lisäävät vaikeutta kieltäytyä tehtävästä. (Koisti-Auer 2008, 71.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivien taustalla on usein mm. suvun koossa pitäminen, sillä sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisellä halutaan yleensä estää sukulaissijaislapsen sijoittuminen suvun ulkopuolelle. (Koisti-Auer 2008, 71.)

Suvun jäsenistä halutaan pitää kiinni ja lapsen joutuminen sijoitettavaksi suvun ulkopuolelle tuntuu mahdottomalta. (Koisti-Auer 2008, 71.)

11.3 Sukulaissijaisvanhempien vaikutukset sijoitettuihin lapsiin

Tässä luvussa käsitellään Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) tutkimustuloksia, jotka vastaavat kysymyksen, kuinka sukulaissijaisvanhemmat näkevät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan sijoitettuihin lapsiin. Lisäksi käydään läpi Anu Lumpuksen (2015) tutkielmasta saatuja tuloksia sukulaissijaisvanhemmuuden vaikutuksista sijoitettuihin lapsiin lasten näkökulmasta.

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksesta käy mm. ilmi, että sukulaissijaisvanhemmuus tuo sukulaissijaisvanhempien näkökulmasta myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle ja haittavaikutuksia biologisten vanhempien osalta sijoitettavan lapsen elämään. Lumpuksen (2015) tutkielmasta saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että sukulaissijaisvanhemmuus vaikuttaa sijoitettujen lasten turvallisuuden hakemiseen, elinympäristön muuttumiseen ja yhteenkuuluvuuden tunteen turvaamiseen.

11.3.1 Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle

Sukulaissijaisvanhemmat näkevät Koisti-Auerin (2008) tutkimustulosten mukaan sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan myönteisesti sijoitettujen lasten kehitykseen ja sijoitettujen lasten perhe-elämään. Sukulaissijaisvanhempien kokemusten mukaan sukulaissijaisvanhemmuus auttaa sijoitettuja lapsia mm. toipumaan traumaistaan, saamaan kiinni normaalista elämästä, auttaa palauttamaan luottamusta ihmisiin sekä parantaa sijoitettujen lasten olosuhteita elämän rauhoittamisessa ja turvaamisessa. Sukulaissijaisvanhemmuus tuo tutkimusten valossa molemminpuolista kiintymystä ja turvaa sijaisvanheman ja sijoitetun lapsen välille. Samat tutkimukset todistavat, että sukulaissijaisvanhemmuuden avulla sijoitetut lapset saavat kokea kuuluvansa omaan sukuunsa, mikä mahdollistaa sijoitettujen lasten turvallisen identiteetin kehittymisen. (Koisti-Auer 2008, 88-89.)

Lapsen kasvaminen ja kehittyminen tuottivat sukulaissijaisvanhemmille mielihyvää. Lapsen kasvu ja kehitys ovat ilon aiheita kenelle tahansa vanhemmalle, mutta sukulaiselle, joka on nähnyt lapsen lopulta toipuvan traumaistaan ja osaavan elää normaalia elämää ja olla iloinen, lapsen myönteisellä kehityksellä on erityinen merkitys. (Koisti-Auer 2008, 88.)

Että lapsi saa elää ja kokea kuuluvansa omaan sukuunsa, oli perheiden mielestä korvaamattomaa lapselle ja hänen identiteettinsä kehitykselle. (Koisti-Auer 2008, 89.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmuus turvaa lapsen osalta ehyet suhteet omiin sukulaisiin tai ainakin sen puolen sukuun, minkä edustajina sukulaissijaisvanhemmat toimivat. Sukulaissijaisvanhemmuuden kautta sijoitetuilla lapsilla nähdään paremmat ja toimivammat suhteet siihen vanhempaan sekä niihin sukulaisiin, jotka ovat sijaisperheen sukulaisia. (Koisti-Auer 2008, 87-88, 117.)

Lapsella olivat siis paremmat ja toimivammat suhteet siihen vanhempaan ja niihin sukulaisiin, jotka olivat sijaisperheen sukulaisia. Sen sijaan yhteydet vanhempaan ja sukulaisiin, jotka eivät olleet sijaisperheen sukulaisia, olivat uhattuina. (Koisti-Auer 2008, 117.)

11.3.2 Biologisten vanhempien tuomat haittavaikutukset sijoitettavan lapsen elämään

Koisti-Auerin (2008) tutkimus tuo esille, että sukulaissijaisvanhemmuus voi tuoda sijoitetuille lapsille lasten läheisten myötä surun ja pettymyksen tunteita. Isoäidin sijaisvanhempana toimiminen saattaa vaikuttaa siihen, että sijoitettu lapsi voi menettää isovanhempansa saaden tilalle kasvattajan. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Sukulaissijaisvanhemmat kokivat surua murhetta ja huolta siitä, että heistä on raskasta katsoa, että lapsen omat läheiset tuottavat lapselle surua ja pettymystä. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Erään isoäidin suru oli, ettei hän voinut olla vain hemmoteleva mummo”, vaan piti olla määrätietoinen kasvattaja. (Koisti-Auer 2008, 91.)

11.3.3 Sijoitettujen lasten turvallisuuden tunne arjessa

Lumpuksen (2015) tutkielman mukaan sukulaissijoitus ei tarkoita automaattisesti sijoitettavan lapsen yhteenkuuluvuuden tunnetta tai sulautumista sukulaissijaisperheeseen, vaan sukulaissijoituksissa sijoitettu lapsi saattaa hakea usein omaa paikkaansa. Sijoitettavien lasten sopeutuminen ja oman paikan löytäminen vievät sijoitettujen lasten kohdalla vaihtelevasti aikaa. Sijoitetut lapset kokevat vierauden tunnetta sukulaissijaisperheessä ja oman biologisen perheensä oikeana sukulaissijaisperheen sijaista. (Lumpus 2015, 69-70.)

Lasten kertoman perusteella näkisin, ettei sukulaissijoitus tarkoita automaattisesti sulautumista joukkoon ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, vaan kuten muissakin sijoitusmuodoissa lapsi hakee paikkaansa ja joskus paikan löytyminen voi kestää. (Lumpus 2015, 70.)

Sopeutumisvaikeuksista kertoivat puolestaan lasten kokema vierauden tunne sekä biologisen perheen näkeminen oikeana perheenä. (Lumpus 2015, 70.)

Lumpuksen (2015) tutkielman perusteella sijoitetut lapset näkevät sukulaissijaisvanhempien ja biologisten vanhempien keskinäiset ristiriidat suusanallisena riitelynä, jossa biologiset vanhemmat ja sukulaissijaisvanhemmat syyllistivät toisiaan. Suurin osa sijoitetuista lapsista kokee biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien tulevan keskenään hyvin toimeen. Sukulaissijaisperheissä asuvat sijoitetut lapset eivät halua puhua avoimesti taustoistaan muille, vaan he ovat valmiita kertomaan historiastaan vain läheisilleen ja pitkäaikaisille ystävilleen. (Lumpus 2015, 71.)

Sukulaissijoituksissa esiin nousseet ristiriidat biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien välillä näyttäytyivät osalla aineistoni lapsista ajoittaisena suusanallisena riitelynä, jossa biologiset vanhemmat ja sukulaissijaisvanhemmat syyllistivät toisiaan. Suurin osa lapsista kuitenkin kuvasi sukulaissijaisvanhempien ja biologisten vanhempien tulevan hyvin toimeen keskenään. (Lumpus 2015, 71.)

Lapset eivät kokeneet tullessa kiusatuiksi tai leimatuiksi taustansa vuoksi, mutta eivät toisaalta olleet halukkaita avoimesti taustastaan puhumaan. Vain läheisille ja pitkäaikaisille ystäville omasta historiasta oltiin valmiita kertomaan. (Lumpus 2015, 71.)

Lumpuksen (2015) tutkielma tuo tietoa sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten myönteisistä kokemuksista tulevaisuuden näkymien suhteen. Sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset kokevat selviytymismahdollisuuksiensa olevan tulevaisuuden suhteen vahvat ja hyvät (Lumpus 2015, 72.)

Tulevaisuuttaan lapset kuvasivat myönteisesti, ikätasoaan vastaavasti, jossa ilot liittyivät huolenpidon saamiseen ja ystävyysuhteiden solmimiseen, sekä harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Myös usko omaan selviytymiseen oli vahva, vaikka yhdellä lapsista, hie-man huoletti se, ettei hän vielä tiennyt mitä isona tekisi. (Lumpus 2015, 72.)

Lumpuksen (2015) mukaan sukulaissijaisvanhemmuus rytmittää sukulaissijaisperheeseen sijoitettujen lasten koulunkäyntiä, harrastuksia ja kavereiden kanssa leikkimistä sekä olemista. Arjessa sukulaissijaisperheen sijoitetuille lapsille tuo turvaa sukulaissijaisperheiden säännöt ja johdonmukainen kasvatus. Sukulaissijaisperheeseen sijoitetuista lapsista yksikään ei tuo esille toivetta paluusta biologisten vanhempiensa luokse. (Lumpus 2015, 72.)

Arjessa turvaa toivat sijaisperheen säännöt ja johdonmukainen kasvatus. (Lumpus 2015, 72.)

Yksikään lapsista ei tuonut esiin toivetta paluusta biologisten vanhempien luokse. (Lumpus 2015, 72.)

11.3.4 Sijoitettujen lasten elinympäristön muuttuminen

Lumpuksen (2015) mukaan sukulaissijaiskoteihin sijoitetut lapset joutuvat sijoituksien myötä vaihtamaan asuinpaikkakuntaa. Sijoitettujen lasten ystäväverkosto rakentuu sijoitetuilla lapsilla sukulaissijaisvanhemmuuden myötä uudelleen. (Lumpus 2015, 71.)

Osa lapsista oli joutunut vaihtamaan asuinpaikkakuntaa huostaanoton myötä ja ystäväverkosto oli rakentunut käytännössä uudelleen vanhojen kavereiden jäädessä syntymäpaikkakunnalle. (Lumpus 2015, 71.)

Lumpuksen (2015) tutkielman perusteella sukulaissijaisvanhemmuus ei välttämättä mahdollista sijoitettavan lapsen kohdalla tiiviimpää yhteydenpitoa sijoitettavan lapsen biologisiin vanhempiin, sillä tapaa-misten säännöllisyys ja toteutuminen ovat pitkälti kiinni biologisten vanhempien elämäntilanteesta. Sukulaissijaisperheisiin sijoitetut lapset eivät voi vaikuttaa omalla toiminnallaan biologisten vanhempiensa tapaa-misten säännöllisyyteen. (Lumpus 2015, 71.)

Lasten kohdalla sukulaissijaisperheessä asuminen ei automaattisesti tarkoittanut tiiviimpää yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin, vaan tapaamisten säännöllisyys ja toteutuminen oli pitkälti kiinni biologisten vanhempien elämäntilanteesta. Lapset eivät voineet siihen juuri-kaan omalla toiminnallaan vaikuttaa. (Lumpus 2015, 71.)

11.3.5 Sijoitettujen lasten yhteenkuuluvuuden turvaaminen

Lumpuksen (2015) tutkielman valossa sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset saavat sukulaissijaisvanhemmuuden myötä mahdollisuuden olla tekemisissä ja kasvaa oman sukunsa kanssa. Lisäksi sukulaissijaisvanhemmuuden avulla sijoitettavat lapset pystyvät pitämään säännöllisesti ja tiiviisti yhteyttä omiin sisaruksiinsa. Pääsääntöisesti sukulaissijaisperheisiin sijoitetut lapset kokevat sukulaissijaisvanhempien ja biologisten vanhempien keskinäiset suhteet hyvinä. (Lumpus 2015, 70.)

Sukulaisuuden merkitys lapselle tuli esiin mahdollisuutena olla oman suvun kanssa tekemisissä sekä pitää yhteyttä biologisiin vanhempiin ja sisaruksiin, sekä kasvaa yhdessä biologisten sisarusten kanssa. (Lumpus 2015, 70.)

Lumpuksen (2015) tutkielmassa käy ilmi sukulaissijaisvanhempien luo sijoitettujen lasten kokemukset, että sukulaissijaisvanhemmuus ei leimaa heitä tai vaikuta heidän kohteluunsa koulussa kiusaamisen osalta. Sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset saavat yhteisten lomien aikana yhdessäolon kokemuksia sukulaissijaisperheessä sukulaissijaisvanhemmuuden myötä. (Lumpus 2015, 71.)

Lapset eivät kokeneet tulleen kiusatuiksi tai leimatuiksi taustansa vuoksi, mutta eivät toisaalta olleet halukkaita avoimesti taustastaan puhumaan. Vain läheisille ja pitkäaikaisille ystäville omasta historiasta oltiin valmiita kertomaan. (Lumpus 2015, 71.)

11.4 Minkälaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään

Tässä luvussa käsitellään Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) tutkimustuloksia, jotka vastaavat kysymyksen, minkälaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään sekä Anu Lumpuksen (2015) tutkielmasta saatuja tuloksia sukulaissijaisvanhemmuuden etuja ja haasteita koskien. Molempien tutkimusten tutkimustuloksista on löydettävissä etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyen.

11.4.1 Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä

Koisti-Auerin (2008) mukaan sukulaissijaisvanhemmuus tuo sijoitetuille lapsille suojaa, sillä sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen myönteisen elämän olosuhteiden muutoksen. Sukulaissijaisvanhemmat kokevat sukulaissijaisvanhemmuuden eduiksi mm. tilanteet, joissa he näkevät sijoitetun lapsen kasvavan turvassa sekä kokemukset, jolloin he voivat sukulaissijaisvanhempina konkreettisesti vaikuttaa sijoitetun lapsen elämän rauhoittumiseen ja sijoitettavan lapsen olosuhteiden muuttumiseen turvallisemmaksi. (Koisti-Auer 2008, 87-88.)

Vastaajille tuotti mielihyvää, että he olivat voineet konkreettisesti vaikuttaa lapsen elämän rauhoittumiseen ja olosuhteiden muuttumiseen turvallisiksi. (Koisti-Auer 2008, 88.)

Koisti-Auerin (2015) mukaan sukulaissijaisvanhemmuuden myötä pystytään myös turvaamaan sijoitetun lapsen kehitystä, välttämään sijoitetun lapsen siirtymisen suvun ulkopuolelle ja mahdollistamaan sukulaissijaisvanhempien kiintymys sijoitettuun lapseen. Sukulaissijaisvanhemmuuden kautta sijoitetun lapsen sukuyhteyden säilyminen tulee taatuksi. Sukulaissijaisvanhemman kokiessa sukulaissijaisvanhemmuuden mieleisenä, sukulaissijaisvanhempi pystyy tukemaan sijoitetun lapsen kasvua ja kehitystä. Sukulaissijoitus mahdollistaa sijoitetun lapsen oppimisen siten, että sijoitettava lapsi kykenee sukulaissijoituksen myötä elämään normaalia elämää. Sukulaissijaisvanhempi pyrkii myös toiminnallaan auttamaan sijoitettua lasta toipumaan traumaistaan. (Koisti-Auer 2008, 87-89.)

Lapsen kasvaminen ja kehittyminen tuottivat sukulaissijaisvanhemmille mielihyvää. Lapsen kasvu ja kehitys ovat ilon aiheita kenelle tahansa vanhemmalle, mutta sukulaiselle, joka on nähnyt lapsen lopulta toipuvan traumaistaan ja osaavan elää normaalia elämää ja olla iloinen, lapsen myönteisellä kehityksellä on erityinen merkitys. (Koisti-Auer 2008, 88.)

Lumpuksen (2015) mukaan sijoitettu lapsi kokee sukulaisperheen turvallisiksi keskinäisen lähisuhteen vuoksi. Sukulaissijaisvanhemmuuden arjessa sijoitetuille lapsille tuo turvaa mm. sijaisperheen säännöt ja sijaisperheen johdonmukainen kasvatus. Sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset eivät tuo esille toivetta paluusta biologisten vanhempiansa luokse. (Lumpus 2015, 69,72.)

Sukulaissijaisperhe koettiin kuitenkin tilannetta pehmentävänä tekijänä tuttuutensa vuoksi. Tuttuuden katsottiin lasten näkökulmasta tuovan turvaa. (Lumpus 2015, 69.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmuuden etuna on sijoitetun lapsen suvun säilyminen ehyenä, sijoitetun lapsen saamat mahdollisuudet tavata sukulaisiaan samoin tavoin kuin

ennen sijoitustakin, sijoitetun lapsen mahdolliset kokemukset saada kuulua omaan sukuunsa ja sijoitetun lapsen kokemukset omien sukulaissuhteiden säilymisestä. Sukulaissijaisvanhempien merkittävimpana etuna on sijoitetun lapsen siteiden säilyminen omiin sukulaisiinsa. Lisäksi sukulaissijaisvanhemmuuden etuna nähdään, että sukulaissijaisperhe tuntee jo entuudestaan sijoitettavan lapsen vanhemmat ja heidän elämänsähistoriansa. Sukulaissijaisperheet pitävät sukulaissijaisvanhemmuudessa yhtenä antoisimmista asioista sukulaisuutta sijoitettuihin lapsiin ja sijoitettujen lasten vanhempiin. Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sukulaissijaisvanhempien kiintymyksen sijoitettuun lapseen. (Koisti-Auer 2008, 87, 89-90.)

Siteiden säilymistä sukulaisiin pidettiin poikkeuksetta merkittävimpinä sukulaissijoituksen etuna. (Koisti-Auer 2008, 89.)

Että lapsi saa elää ja kokea kuuluvansa omaan sukuunsa, oli perheiden mielestä korvaamattomalla lapselle ja hänen identiteetinsä kehitykselle. (Koisti-Auer 2008, 89.)

Lumpuksen (2015) tutkielmassa sukulaisuuden merkitys näyttöä mahdollisuutena olla oman suvun kanssa tekemisissä ja pitää yhteyttä biologisiin vanhempiin ja sisaruksiin sekä kasvaa yhdessä omien biologisten sisarusten kanssa. (Lumpus 2015, 70.)

Sukulaisuuden merkitys tuli esiin mahdollisuutena olla oman suvun kanssa tekemisissä sekä pitää yhteyttä biologisiin vanhempiin ja sisaruksiin, sekä kasvaa yhdessä biologisten sisarusten kanssa. (Lumpus 2015, 70.)

Lumpuksen (2015) tutkielman mukaan sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten sosiaalinen verkosto näyttöä moninaisena ja sijoitettujen lasten puheissa nousevat esiin ensisijaisesti sosiaaliset suhteet. Sukulaissijaiskoteihin sijoitettujen lasten sosiaalisiin suhteisiin lukeutuvat perheenjäsenet, sukulaiset, ystävät, koulumaailman suhteet ja sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävä yhteistyö. Sijoitetut lapset pitävät säännöllisesti ja tiiviisti yhteyttä sisaruksiinsa. (Lumpus 2015, 70.)

Haastattelemieni lasten sosiaalinen verkosto näyttöä moninaisena. Puheissa esiin nousivat ensisijaisesti sosiaaliset suhteet, joihin lukeutui perheenjäsenet ja sukulaiset ja ystävät sekä toissijaisesti sosiaaliset suhteet koulumaailmasta ja sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. (Lumpus 2015, 70.)

Lumpuksen (2015) tekemässä tutkielmassa sukulaissijaisperheeseen sijoitettujen lasten arki esiintyy sijoitettujen lasten kokemuksissa tavanomaisena arkena, joka rytmittää sijoitettujen lasten harrastuksia, koulunkäyntiä, kavereiden kanssa olemista ja leikkimistä. Sukulaissijaisperheeseen sijoitettujen lasten arkeen kuuluu sijaisperheen kanssa yhdessäoloa ja loma-aikoina reissujen tekoa.

Sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten kertoman mukaan biologisten vanhempien vierailuissa korostuvat sukulaissijaisvanhempien aktiivinen osallistuminen tapaamisiin, jolloin saatetaan yhdessä mm. pelata erilaisia pelejä. (Lumpus 2015, 71-72.)

Lasten arki näyttäytyi heidän kokemuksissaan tavanomaisena, jota rytmitti koulunkäynti ja harrastukset sekä kavereiden kanssa oleminen ja leikkiminen. Arkeen kuului myös sijaisperheen kanssa yhdessäoloa ja reissujen tekoa loma-aikoina. (Lumpus 2015, 71.)

Lasten kertoman perusteella biologisten vanhempien vierailuissa korostuivat myös sukulaissijaisvanhempien aktiivinen osallistuminen tapaamisiin siten, että saatettiin tehdä koko porukalla jotakin, kuten pelata pelejä. (Lumpus 2015, 71.)

Sijoitetut lapset kuvaavat Lumpuksen (2015) tutkielmassa tulevaisuuttaan myönteisesti ja ikätasoaan vastaavasti. He kuvaavat tulevaisuuttaan, jossa ilon kokemukset liittyvät huolenpidon saamiseen, ystävyyssuhteiden solmimiseen ja harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Sijoitettujen lasten usko omaan selviytymiseensä tulevaisuuden suhteen on vahva. (Lumpus 2015, 72.)

Tulevaisuuttaan lapset kuvasivat myönteisesti, ikätasoaan vastaavasti, jossa ilot liittyivät huolenpidon saamiseen ja ystävyyssuhteiden solmimiseen, sekä harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Myös usko omaan selviytymiseen oli vahva. (Lumpus 2015, 72.)

11.4.2 Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisellä kyetään auttamaan sijoitetun lapsen biologisia vanhempia. Biologisten vanhempien auttamisen lisäksi sijoitettu lapsi tuo myös sukulaissijaisvanhempien perheeseen iloa ja sisältöä. (Koisti-Auer 2008, 87.)

Kun perheiltä kysyttiin, mikä oli antoisinta sukulaissijaisvanhemmuudessa, avaintekijöiksi nousivat lapsen kehitys, perhe-elämään lapsen myötä tuleva ilo ja muu sisältö, lapsen elämänolosuhteiden muutos, lapsen sukuyhteyden säilyminen ja kiintymys lapseen. (Koisti-Auer 2008, 87.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimus osoittaa, että sijoitettu lapsi tuo iloa, monenlaista rikkautta ja sisältöä sukulaissijaisperheen elämään ja sukulaissijaisvanhemmuuteen. Sukulaissijaisvanhemmat saavat sukulaissijaisvanhemmuudesta henkistä voimaa ja kokemuksen uudesta vanhemmuudesta heidän omien lastensa kasvettua aikuisiksi. Sukulaissijaisvanhemmat kokevat onnistuneensa, kun näkevät sijoitetun lapsen luottamuksen palautuvan ja ahdistuneen ilmeen muuttuvan helpottuneeksi sekä iloiseksi. (Koisti-Auer 2008, 88.)

Lapsissa on ihmeellistä voimaa, joka saa iäkkäämmätkin sijaisvanhemmat nuortumaan ja taipumaan leikkeihin. (Koisti-Auer 2008, 88.)

Kun omat lapset olivat kasvaneet aikuisiksi, niin sijoitetun lapsen myötä vielä vanhanakin sai kasvattaa lasta eikä koti ole tyhjä. (Koisti-Auer 2008, 88.)

Lumpuksen (2015) tutkimuksesta käy ilmi, että sukulaissijaisperheitä arvostetaan ja arvostus tulee esiin sukulaissijaisperhettä kohtaan kiitollisuuden sekä tyytyväisyyden tunteena. (Lumpus 2015, 70.)

Sukulaissijaisperhettä arvostettiin, mikä tuli esiin kiitollisuuden sekä tyytyväisyyden tunteena. (Lumpus 2015, 70.)

11.4.3 Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen

Koisti-Auerin (2008) tutkimustulokset osoittavat, että sukulaissijaisvanhemmat pitävät yhtenä raskaimmista asioista sijaisvanhemmuudessa sukulaisuutta sijoitettuun lapseen ja sijoitetun lapsen biologiseen vanhempaan, sillä sukulaisuus tekee sijaisvanhempana olosta välillä raskasta. Sukulaissijaisvanhemmuudesta tekee sukulaisuuden myötä raskaaksi muun muassa se, että sukulaissijaisvanhemman on vaikea suhtautua sijoitetun lapsen biologiseen vanhempaan objektiivisesti. Objektiivisuuden vaikeus korostuu, kun sijoitetun lapsen biologinen vanhempi on sukulaissijaisvanhemman lapsi. Sukulaissijaisvanhempi kokee vaikeudeksi olla leimaamatta, ihannoimatta ja tuomitsematta sijoitetun lapsen biologista vanhempaa, jos biologinen vanhempi on sukulaissijaisvanhemman lapsi. Sukulaissijaisvanhemman on vaikea olla myös realistisesti rakentavasti, jos sijoitetun lapsen biologinen vanhempi on hänen lapsensa. (Koisti-Auer 2008, 90.)

Sukulaisuus tekee sijaisvanhempana olon raskaaksi esimerkiksi siksi, että on vaikea suhtautua biologisiin vanhempiin, erityisesti omaan poikaan, on vaikea olla objektiivinen, ettei leimaisi suuntaan tai toiseen- ei tuomitsisi eikä ihannoisi, vaan olisi realistisesti rakentavasti. (Koisti-Auer 2008, 90.)

Lumpus (2015) tuo tutkielmassaan esille, että sukulaissijaisvanhemmista tuntuu joskus taakalta, kun sijoitetun lapsen biologinen vanhempi on sukulaissijoituksen vuoksi läsnä huonolla sekä hyvällä tavalla sijoitettavan lapsen arjessa. (Lumpus 2015, 70.)

Biologinen vanhempi oli enemmän läsnä arjessa sekä huonolla että hyvällä tavalla, mikä tuntui joskus taakalta. (Lumpus 2015, 70.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisperheissä lähes kahdessa kolmasosassa yhteydenpito on ongelmallista ainakin toisen sijoitetun lapsen biologisen vanhemman kanssa viimeisen vuoden aikana. Yhteydenpitoa koskien raportoidaan ongelmia enemmän sijoitettujen lasten ja sijoitettujen lasten biologisten äitien välillä. (Koisti-Auer 2008, 116.)

Lähes kahdessa kolmasosassa perheistä yhteydenpito on ollut tavalla tai toisella ongelmallista ainakin toisen vanhemman kanssa viimeisen vuoden aikana... ongelmia raportoitiin enemmän lasten ja äitien kuin lasten ja isien välillä. (Koisti-Auer 2008, 116.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksissa käy ilmi sukulaissijaisvanhempien kokema epävarmuus, kuinka lohduttaa heille sijoitettua lasta silloin, kun sijoitetun lapsen biologiset vanhemmat pettävät lupauksensa. Ongelmat sukulaissijaisvanhempien yhteistyössä sijoitettujen lasten biologisten vanhempien ja sijoitettujen lasten muiden sukulasten kanssa ovat samankaltaisia kuin ongelmat sijaisperheissä yleensä. Sukulaissijaisvanhemmuudessa yhteistyöongelmat ovat usein lähempänä sijoitettuja lapsia kuin tavanomaisissa sijaisperheissä. (Koisti-Auer 2008, 90.)

Ongelmat yhteistyössä lasten vanhempien tai muiden sukulaisten kanssa eivät välttämättä eroa ongelmista, joita sijaisperheellä yleensä on, mutta sukulaisuus tuo ongelmat lähemmäksi. (Koisti-Auer 2008, 90.)

Sukulaissijaisperheisiin sijoitetuilla sijaislapsilla on Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan paremmat ja toimivammat suhteet siihen vanhempaan ja niihin sukulaisiin, jotka ovat sukulaissijaisperheessä lapsen sukulaisia. Sukulaissijaisperheillä ei ole helppoa joutuessaan kestämään sukulaisten ristiriitaisia ohjeita, erisuuntiin vetämistä tai negatiivista suhtautumista. Sukulaissijaisvanhemmat kokevat epävarmuutta antaessaan sijoitettavalle lapselle vastauksia sijoitettavan lapsen tulevaisuutta koskien. (Koisti-Auer 2008, 90, 117.)

Sukulaissijaisperheet olivat joutuneet kestämään myös sukulaisten ristiriitaisia ohjeita, eri suuntaan vetämistä ja negatiivista suhtautumista, mikä ei ollut helppoa. (Koisti-Auer 2008, 90.)

Epävarmuus, miten vastata lapsen kysymyksiin tulevaisuudesta tai miten lohduttaa lasta silloin, kun äiti ja isä ovat pettäneet lupauksensa. (Koisti-Auer 2008, 90.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksessa sukulaissijaisvanhemmat tuovat esille, että he kokevat surua, huolta ja murhetta siitä, että heille sijoitetun sukulaissijaislapsen biologinen vanhempi tuhoaa itsensä. Sukulaissijaisvanhemman näkökulmasta biologisen vanhemman itsetuhoisuus tuottaa surua, huolta ja

murhetta myös heille sijoitetulle sukulaissijaislapselle. Sukulaissijaisvanhemmat kokevat surua, murhetta ja huolta siitä, että heille sijoitetun sukulaissijaislapsen vanhempi tuottaa heillä asuvalle sukulaissijaislapselle pettymysten tunteita. Esimerkiksi lapsen ikävöimisen, surun, huolen ja pettymyksen näkeminen tekee kipeää sukulaissijaisvanhempiin, mikä tekee myös osaltaan sukulaissijaisvanhemmuudesta heidän kohdallaan raskaan. Osa sukulaissijaisperheistä kokee sukulaissijaisvanhemmuudessa raskaimpana kokemuksena oman ajan puuttumisen tai oman iän karttumisen. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Sukulaissijaisvanhemmat kokivat surua murhetta ja huolta siitä, että heistä on raskasta katsoa, kun oma sukulainen tuhoaa itsensä ja että lapsen omat läheiset tuottavat lapselle surua ja pettymystä. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Lapsen kokemus ikävän, surun, pettymyksen ja huolen näkeminen teki myös kipeää ja sukulaissijaisvanhemmuudesta erityisen raskasta. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmuudessa rooliristiriidat tuottavat haasteita. Sukulaissijaisvanhemmuudessa on vaikeaa olla samanaikaisesti mummo ja sijaisäiti tai veli ja sijaisisä. Eräs mummo oli surullinen joutuessaan olemaan sukulaissijaisvanhemmuuden vuoksi määrätietoinen kasvattaja ilman isovanhemmuuden roolia. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Rooliristiriidat tuottavat myös oman haasteensa. On vaikeaa olla yhtä aikaa esimerkiksi mummo ja sijaisäiti tai veli ja sijaisisä. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Erään isoäidin suru oli, ettei hän voinut olla vain hemmotteleva mummo”, vaan piti olla määrätietoinen kasvattaja. (Koisti-Auer 2008, 91.)

11.4.4 Sukulaisuus tuo epävarmuutta sijoitetun lapsen elämään

Lumpuksen (2015) tutkielman mukaan sukulaissijoituksissa sukulaisuus tuo haasteita sijoitetun lapsen elämään, sillä sukulaisuuden huonoina puolina nähdään biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus. Biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus näyttäytyy sukulaissijaisvanhemman vaikeutena rajata sijoitetun lapsen biologisten vanhempien tapaamisia ja yhteydenottoa. (Lumpus 2015, 70.)

Sukulaisuuden huonoihin puoliin lukeutui toisaalta myös biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus, mikä näyttäytyi sijaisvanhemman vaikeutena rajata biologisten vanhempien tapaamisia ja yhteydenottoa. (Lumpus 2015, 70.)

11.4.5 Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet

Lumpuksen (2015) tutkielman tuloksissa tulee esille, miten sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset kokevat tapaamiskertojen riittävyyden sen biologisen vanhemman kanssa, jota he tapaavat säännöllisesti. Sukulaissijaisperheisiin sijoitetuilla lapsilla biologisten vanhempien tapaaminen kuitenkin vaihtelee säännöllisestä epäsäännölliseen. Osa lapsista saa tavata biologisia vanhempiaan lähestulkoon oman tahtonsa mukaisesti, kun biologisten vanhempien päihteiden käyttö sen osaltaan sallii. Osa lapsista tapaa toista biologista vanhempansa noin pari kertaa vuodessa pitkästä matkasta johtuen. Osa sijoitetuista lapsista tapaa toista biologista vanhempansa noin kerran kuukaudessa. Biologisten vanhempien, joita osa sukulaissijaisperheisiin sijoitetuista lapsista tapaa harvemmin, toivotaan osallistuvan sijoitettua lasta koskettaviin tapaamisiin useammin. (Lumpus 2015, 71.)

Sijoitettujen lasten ja biologisten vanhempien tapaamisten säännöllinen toteutuminen on Lumpuksen (2015) tulosten valossa lähinnä kiinni sijoitettujen lasten biologisten vanhempien elämäntilanteesta, jolloin sijoitetut lapset eivät itse voi omalla toiminnallaan vaikuttaa biologisten vanhempiensa tapaamisiin. Sukulaissijaisperheessä asuminen ei välttämättä tarkoita sijoitettujen lasten kohdalla tiiviimpää yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin. (Lumpus 2015, 71.)

Aineistoni lapsilla biologisten vanhempien tapaaminen vaihteli säännöllisestä epäsäännölliseen. Osa lapsista oli saanut tavata vanhempiaan lähestulkoon oman tahtonsa mukaisesti, aina kun vanhempien päihteidenkäytön osalta oli hyvä tilanne. Osa lapsista tapasi toista vanhempansa noin kerran kuukaudessa ja toista noin kaksi kertaa vuodessa. Syyt harvoin tapaamisiin toisen vanhemman kanssa johtui pitkästä välimatkasta. Vierailut tapahtuivat pääsääntöisesti sukulaisperheessä. Lasten kertoman perusteella biologisten vanhempien vierailuissa korostuivat myös sukulaissijaisvanhempien aktiivinen osallistuminen tapaamisiin siten, että saatettiin tehdä koko porukalla jotakin, kuten pelata pelejä. (Lumpus 2015, 71.)

Vanhempaa, jota tavattiin harvemmin, toivottiin tapaamisiin useammin. Aineistoni lasten kohdalla sukulaissijaisperheessä asuminen ei automaattisesti tarkoittanut tiiviimpää yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin, vaan tapaamisten säännöllisyys ja toteutuminen oli pitkälti kiinni biologisten vanhempien elämäntilanteesta. Lapset eivät voineet siihen juuri-kaan omalla toiminnallaan vaikuttaa. (Lumpus 2015, 71.)

Lumpuksen (2015) tutkielman tuloksista voidaan päätellä, miten sukulaissijoituksissa esiin nousseet ristiriidat sijoitettujen lasten biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien välillä näyttäytyvät sijoitettavista lapsista ajoittaisena suusanallisena riitelynä. Suusanallinen riitely pitää sisällään biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien keskinäisen syyllistämisen. (Lumpus 2015, 71.)

Sukulaissijoituksissa esiin nousseet ristiriidat biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien välillä näyttäytyivät osalla aineistoni lapsista ajoittaisena suusanallisena riitelynä, jossa biologiset vanhemmat ja sukulaissijaisvanhemmat syyllistivät toisiaan. (Lumpus 2015, 71.)

11.4.6 Perheen uudelleen muodostumisen haasteet

Lumpuksen (2015) tulosten mukaan sijoitettujen lasten sopeutumisvaikeudet sukulaissijaisperheessä tulevat esille sijoitettujen lasten kokemana vierauden tunteena. Myös biologisen perheen näkeminen oikeana perheenä vaikeuttaa sijoitettujen lasten sopeutumista sukulaissijaisperheeseen. Sukulaissijoitus ei välttämättä automaattisesti tarkoita, että lapsi sijoituksensa myötä sulautuu heti sukulaissijaisperheeseensä tai että sijoitettu lapsi kokee automaattisesti yhteenkuuluvuuden tunnetta sukulaissijaisperheeseen. Sijoituksen yhteydessä, riippumatta sijoitusmuodosta, sijoitettu lapsi hakee omaa paikkaansa ja sen löytyminen voi kestää. (Lumpus 2015, 70.)

Lumpuksen (2015) tutkielmassa sijoitettavien lasten kohdalla nähdään sijoitettavan lapsen ja sukulaissijaisvanhemman välisen tunnesiteen muodostumiseen vaikuttavat tekijät. Vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi, minkä ikäisenä sijoitettavat lapset otetaan huostaan ja kuinka traumatisoivat sijoitettavien lasten syntymäkodin olosuhteet ovat. Sukulaisuus ei itsessään vaikuta sijoitettavien lasten kohdalla lapsen ja sukulaissijaisvanhemman välisen tunnesiteen muodostukseen. (Lumpus 2015, 70.)

Haastattelemieni lasten kohdalla oli nähtävissä, että lapsen ja sijaisvanhemman välisen tunnesiteen muodostumiseen vaikutti eniten se, minkä ikäisenä lapsi oli huostaanotettu ja kuinka traumatisoivat syntymäkodin olosuhteet olivat olleet, ei niinkään sukulaisuus. (Lumpus 2015, 70.)

11.4.7 Yhteistyöhaasteet viranomaisen kanssa

Koisti-Auerin (2008) mukaan osalle sukulaissijaisvanhemmista yhteistyö viranomaisten kanssa on sukulaissijaisvanhemmuudessa raskainta. Osalla sukulaissijaisvanhemmista sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyvä sijoitusprosessi on pitkä ja heillä on vaikeuksia saada sosiaaliviranomaiset vakuuttuneeksi siitä, että sukulaissijaisvanhemmuus on heidän kohdallaan sijoitetun lapsen parhaaksi. Joidenkin sijaisvanhempien on vaikea hyväksyä sijoitetun lapsen huostaanotto ja sosiaalitoimen mukanaolo sijoitetun lapsen asioista päätettäessä. Osa sukulaissijaisvanhemmista ajautuu vaikeuksiin ja joutuu taistelemaan viranomaisten kanssa yrittäessään saada asianmukaista hoitoa heidän perheeseensä sijoitetulle sukulaislapselle. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Joillekin sukulaissijaisvanhemmille yhteistyö viranomaisten kanssa oli ollut raskainta. Kahdella sukulaissijaisperheellä sijoitusprosessi oli ollut ilmeisen pitkä ja heillä oli ollut vaikeuksia saada sosiaaliviranomaiset vakuuttumaan, että lapsen sijoittaminen heille oli lapsen parhaaksi. Joidenkin oli myös vaikea hyväksyä lapsen huostaanotto ja ylipäänsä sitä, että sosiaalitoimi oli mukana päättämässä lapsen asioista. (Koisti-Auer 2008, 91.)

Jotkut perheet olivat ajautuneet vaikeuksiin viranomaisten kanssa yrittäessään saada asianmukaista hoitoa lapselle, minkä puolesta he olivat joutuneet taistelemaan. (Koisti-Auer 2008, 91.)

12 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä osiossa käyn läpi opinnäytetyötehtäväni avulla saatuja tutkimustuloksia ja kuvaan lyhyesti Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) lisensiaatintyöstä sekä Anu Lumpuksen Pro gradu -tutkielmasta saamiani tutkimustuloksia. Vertaan toisiinsa saatuja tutkimustuloksia huomioiden niiden yhteneväisyydet ja eroavaisuudet.

12.1 Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili

Opinnäytetyön alussa nostin esille Anna-Liisa Koisti-Auerin (2008) lisensiaatin tutkimuksen, jossa oli kuvailtu sukulaissijaisvanhemmuutta ja sitä, minkälainen suomalainen sukulaissijaisvanhemmuuden tyypillinen profiili suomalaista sukulaissijaisvanhemmuutta ajatellen oli. Sukulaissijaisvanhemmat olivat siviilisäädyltään tavallisimmin naimisissa olevia henkilöitä tai yksinhuoltajia ja he asuivat myös joko kaupungeissa, taajamissa tai maalla omistusasunnoissa. Sukulaissijaisvanhemmat olivat pääsääntöisesti kohtalaisen terveitä. Lisäksi he olivat sukulaissijaisvanhemmuuden vaativuutta ajatellen kohtalaisen iäkkäitä. Sukulaissijaisvanhempien iäkkäys selittyi hyvin isovanhempien osuudella. (Koisti-Auer 2008, 53-56, 57-58.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa olivat suorittaneet vähintään keskiasteen koulutuksen, ja kolmasosalla sukulaissijaisvanhemmista oli enintään perusaste koulutus pohjana. Sukulaissijaisvanhempien koulutustasossa ei kuitenkaan ollut sukupuolten välillä merkitseviä eroja, vaikka sukulaissijaisvanhemmat tuntuivat tutkimustuloksia tarkastellessa olevan jonkin verran sukulaissijaisvanhempiä kouluttautuneimpia sijaisvanhempiä. Sukulaissijaisvanhemmista noin kolmasosa oli perustyöntekijöitä, neljäsosa toimihenkilöitä, viidesosa eläkeläisiä ja noin kuudesosa yrittäjiä. Vähemmistö sukulaissijaisvanhemmista toimi kotiäitinä tai perhehoitajana. Sukulaissijaisvanhemmista työttömiä sukulaissijaisvanhempiä oli vain pieni osa. Sukulaissijaisvanhempien taloudellinen tilanne vaikutti olevan suurimmalla osalla sukulaissijaisvanhemmista kohtalaisen hyvä. (Koisti-Auer 2008, 53-56, 57-58.)

12.2 Sukulaissijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit

Sukulaissijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiiveiksi Koisti-Auer (2008) luetteli tutkimuksessaan muun muassa sukulaissijaisvanhemman kiintymyksen lapseen, ulkopuoliset tekijät, suvun koossapitämisen ja biologisten vanhempien auttamisen. Kiintymyksellä tarkoitettiin lapsen ja sukulaisen välille syntynyttä läheistä suhdetta. Ulkopuolisia tekijöitä Koisti-Auerin (2008) mukaan olivat mm. velvollisuuden tunne antaa apua sijoitettavalle sukulaissijaislapselle ja suojata häntä siten. Sukulaissijaisperheeseen sijoitettavan sukulaislapsen biologisen perheen ja suvun sisältä nousevat toiveet ja odotukset luokiteltiin myös ulkopuoliseksi tekijöiksi, jotka voivat toimia motiiveina sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymiselle. Suvun koossapitäminen motivoi sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymiseen, kun suku haluttiin pitää koossa. Näin estettiin sijoitettavan sukulaislapsen sijoittuminen oman suvun ulkopuolelle. Sukulaissijaisvanhemmilla oli tahto auttaa sukulaislasta ja tämän biologisia vanhempia. Sukulaissijaisvanhemmat halusivat vastata muiden sukulaisten toiveisiin omalla sukulaissijaisvanhemmuudellaan. (Koisti-Auer 2008, 71.)

12.3 Sukulaissijaisvanhemmuuden vaikutus sijoitettuihin lapsiin

Sukulaissijaisvanhemmuutta koskevassa tutkimuksellisen työni alussa nostin teoriaosuudessa esille Koisti-Auerin lisensiaatin tutkimuksen lisäksi myös Anu Lumpuksen (2015) pro gradu -tutkielman. Tutkielma käsitteli huostaanotettujen lasten ja nuorten ajatuksia ja kokemuksia sukulaissijaisperheistä ja se oli mielestäni toimiva teos omaa opinnäytetyöni rakentamisessa. Käytin Lumpuksen (2015) pro gradu -tutkielmaa omassa opinnäytetyössäni mm. vahvistamaan ja tukevoittamaan Koisti-Auerin (2008) näkemyksiä sukulaissijaisvanhemmuuden vaikutuksista sijoitettuihin lapsiin. Hyödynsin Lumpuksen (2015) pro gradu -tutkielmaa myös selvittäessäni opinnäytetyöni tutkielmaa varten sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyviä etuja ja haasteita.

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksessa sukulaissijaisvanhemmat näkivät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan myönteisesti sijoitettujen lasten kehitykseen ja sijoitettujen lasten perhe-elämään. Sukulaissijaisvanhempien mukaan sukulaissijaisvanhemmuus oli auttanut sijoitettuja lapsia mm. toipumaan traumoistaan, saamaan kiinni normaalista elämästä, auttanut palauttamaan sijoitettujen lasten luottamusta ihmisiin ja parantanut sijoitettujen lasten olosuhteita elämän rauhoittamisessa ja turvaamisessa. Sukulaissijaisvanhemmuus oli tuonut tutkimustulosten mukaan myös molemmin puolta kiintymystä ja turvaa sukulaissijaisvanhempien ja sijoitettujen lasten välille. (Koisti-Auer 2008, 87-89.)

Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmuuden avulla sukulaissijaisperheisiin sijoitetut lapset saivat kokea kuuluvansa omaan sukuunsa. Sukulaissijaisvanhemmuus turvasi esimerkiksi sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten ehyet suhteet sijoitettujen lasten omiin sukulaisiin tai ainakin sen puolen sukuun, jonka edustajina sukulaissijaisvanhemmat toimivat. Sukulaissijaisvanhemmuuden kautta nähtiinkin sukulaissijaisperheisiin sijoitetuilla lapsilla olevan paremmat ja toimivammat suhteet siihen vanhempaan sekä niihin sukulaisiin, jotka olivat sukulaissijaisperheen sukulaisia. Sukulaissijaisvanhemmuus toimi myös apuna sijoitettujen lasten turvallisen identiteetin kehittämisessä. (Koisti-Auer 2008, 87-89, 117.)

Lumpuksen (2015) tutkielma tuki ja täydensi Koisti-Auerin tutkimustuloksia. Lumpuksen tutkielmassa muun muassa mainittiin, että sukulaissijaisvanhemmuus rytmitti sukulaissijaisperheeseen sijoitettujen lasten koulunkäyntiä, harrastuksia ja kavereiden kanssa leikkimistä sekä olemista. Arjessa sijoitetuille lapsille toivat sukulaissijaisperheessä turvaa sukulaissijaisperheen säännöt ja johdonmukainen kasvatusta. Lomien aikana sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset olivat saaneet yhteisten lomien aikana yhdessäolon kokemuksia sukulaissijaisperheessä sukulaissijaisvanhemmuuden myötä. Sukulaissijaisperheeseen sijoitetuista lapsista ei yksikään sijoitettu lapsi tuonut esille toivetta paluusta biologisten vanhempiensa luokse. (Lumpus 2015, 70-72.)

Lumpuksen (2015) tutkielman mukaan sukulaissijaisperheisiin sijoitetut lapset kokivat omat tulevaisuuden näkymät myönteisinä. He kuvasivat tulevaisuuttaan siten, että ilon kokemukset liittyivät huolenpidon saamiseen, ystävyysuhteiden solmimiseen ja harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Lisäksi he kokivat omien selviytymismahdollisuuksiensa olevan oman tulevaisuutensa suhteen vahvat ja hyvät. Koisti-Auerin (2008) tutkimustuloksia ja Lumpuksen (2015) tutkielman tuloksia yhdistävät vahvasti ajatus, että sukulaissijaisvanhemmuus vaikuttaa myönteisesti sukulaissijaisperheisiin sijoitettuihin lapsiin. Lumpuksen (2015) tutkielmassa nähtiin sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan myös myönteisesti sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten tulevaisuudennäkymiin. (Lumpus 2015, 72.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksessa kävi ilmi sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyneen myös haittoja, joita olivat esimerkiksi Koisti-Auerin (2008) tutkimuksessa esiin tulleet rooliristiriidat ja sijoitettujen lasten läheisten tuomat surut ja pettymyksen tunteet sijoitetuille lapsille. Näistä em. haitoista ei ollut mainintaa Lumpuksen (2015) tutkielmassa. Lumpus (2015) puolestaan toi esille tutkielmassaan sukulaissijaisvanhemmuuden haittoina mm. sijoitettujen lasten kokeman vierauden tunteen ja biologisen perheen puoleensavetävyuden. Lumpuksen (2015) tutkielman mukaan sukulaissijaisvanhemmuus ei automaattisesti tarkoittanut sijoitettavien lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta tai sulautumista sukulaissijaisperheeseen.

Sukulaissijoituksissa sijoitetut lapset saattoivat usein hakea omaa paikkaansa, mikä vei vaihtelevasti aikaa. Sijoitetut lapset olivatkin kokeneet sukulaissijaisperheessä mm. vierauden tunnetta. He olivat kokeneet myös oman biologisen perheensä oikeana perheenä sukulaissijaisperheen sijasta. Näistä sukulaissijaisvanhemmuuden haitoista, joita Lumpus (2015) tutkielmassaan esitti, ei ollut mainintaa Koisti-Auerin (2008) tekemässä tutkimuksessa sukulaissijaisvanhemmuutta koskien. (Lumpus 2015, 69-70; Koisti-Auer 2008, 91.)

Lumpuksen (2015) tutkielma toi esille, että sukulaissijaisperheisiin sijoitetut lapset olivat joutuneet sijoituksen myötä vaihtamaan asuinpaikkakuntaa, jolloin heidän ystäväverkostonsa oli rakentunut sijaisvanhemmuuden myötä uudelleen. Sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten sosiaalinen verkosto näyttyi silti sijoitettujen lasten kohdalla moninaisena elinympäristön vaihtumisesta ja ystäväverkoston uudelleen rakentumisesta huolimatta. Sijoitettujen lasten sosiaalisiin suhteisiin lukeutuivat mm. perheenjäsenet, sukulaiset, ystävät, koulumaailman suhteet ja sosiaalityöntekijän kanssa tehtävä yhteistyö. Sukulaissijaisvanhempien luo sijoitetut lapset eivät olleet kokeneet elinympäristön muuttumisen aiheuttavan leimautumista tai huonoa kohtelua kiusaamisen osalta koulussa. (Lumpus 2015, 71.)

12.4 Sukulaissijaisvanhemmuuden edut ja haasteet

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmat olivat kokeneet sukulaissijaisvanhemmuuden eduiksi mm. tilanteet, joissa he olivat nähneet sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten kasvavan turvassa sekä kokemukset, jolloin he olivat voineet sukulaissijaisvanhempina konkreettisesti vaikuttaa sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten elämän rauhoittumiseen ja sijoitettavien lasten olosuhteiden muuttumiseen turvallisemmaksi. Sukulaissijaisvanhemmuuden etuina olivat myös suojan tuominen sukulaislapsille, myönteisen elämän mahdollistaminen sijoitetuille lapsille sukulaissijaisvanhemmuuden avulla, sukulaislasten kasvun ja kehityksen turvaaminen, sukulaissijaisvanhempien mahdollinen kiintymys sukulaislapsiin, sukulaissijaisvanhempien mahdollinen apu traumaista selviytymiseen ja sukulaissijaisvanhempien tarjoama opastus normaalin elämän suhteen. (Koisti-Auer 2008, 87-89.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmuuden merkittävimpana etuna nähtiin sukulaissijaisperheeseen sijoitettujen lasten sukulaissiteiden säilyminen. Tämä piti sisällään muun muassa sukulaissijaisperheeseen sijoitettujen lasten suvun säilymisen ehyenä, mahdollisuuden tavata omia sukulaisia ja kokemuksen saada kuulua omaan sukuunsa. Sukulaissijaisvanhemmuuden edut näyttyivät myös tilanteissa, joissa sijoitetut lapset ja heidän biologiset vanhempansa olivat jo ennestään tuttuja

sukulaissijaisvanhemmille. Koisti-Auerin (2008) tutkimuksessa sukulaissijaisperheet pitivätkin sukulaissijaisvanhemmuudessa yhtenä antoisimmista asioista sukulaisuutta sijoitettuihin lapsiin ja sijoitettujen lasten biologisiin vanhempiin. Lisäksi sukulaissijaisvanhemmuus mahdollisti sukulaissijaisvanheman kiintymyksen sijoitettuun lapseen, joka katsottiin olevan sukulaissijaisvanhemmuuden yksi monista eduista. (Koisti-Auer 2008, 87, 89-90.)

Lumpuksen (2015) tutkielman mukaan sukulaisuus taas ei itsessään vaikuttanut sukulaissijaisperheisiin sijoitettavien lasten kohdalla sijoitettavien lasten ja sukulaissijaisvanhempien välisen tunnesiteen muodostukseen. Sijoitettavien lasten kohdalla oli nähtävissä sukulaissijaisperheisiin sijoitettavien lasten ja sukulaissijaisvanhempien välisen tunnesiteen muodostumiseen vaikuttavina tekijöinä muun muassa, minkä ikäisinä sukulaissijaisperheisiin sijoitettavat lapset olivat tulleet huostaanotetuiksi ja kuinka traumatisoivia heidän syntymäkotiensa olosuhteet olivat olleet. (Lumpus 2015, 70.)

Lumpus (2015) oli tutkielmassaan sukulaissijaisvanhemmuutta koskettavien etujen suhteen samoilla linjoilla Koisti-Auerin (2008) kanssa. Lumpus (2015) mainitsi tutkielmassaan sukulaissijaisvanhemmuuden eduksi sijoitettujen lasten mahdollisuuden olla ja kasvaa oman sukunsa kanssa. Sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset pystyvät pitämään säännöllisesti ja tiiviisti yhteyttä sisaruksiinsa. Lumpuksen (2015) tekemässä tutkielmassa tuotiin lisäksi ilmi, että sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten arki näyttäytyi tavanomaisena, johon kuului myös sukulaissijaisperheen kanssa yhdessäoloa ja loma-aikoina reissujen tekoa. (Lumpus 2015, 70-72.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimus osoitti, että sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset toivat sukulaissijaisperheen elämään monenlaista rikkautta ja iloa. Sukulaissijaisvanhemmat kokivat saaneensa sukulaissijaisvanhemmuudesta henkistä voimaa ja kokemuksen uudesta vanhemmuudesta heidän omien lastensa kasvettua jo aikuisiksi. Sukulaissijaisvanhemmat kertoivat, että he kokivat onnistuneensa omassa sukulaissijaisvanhemmuudessaan nähdessään heille sijoitettujen lasten luottamuksen palautuvan ja ahdistuneen ilmeen muuttuvan helpottuneeksi sekä iloiseksi. (Koisti-Auer 2008, 87-88). Lumpuksen (2015) tutkielmassa mainittiin sukulaissijaisperheiden kokemukset, että heitä oli arvostettu. Arvostus oli näkynyt sukulaissijaisperhettä kohtaan osoitetulla kiitollisuudella ja tyytyväisyydellä. (Lumpus 2015, 70.)

Lumpuksen (2015) tutkielma tukee osaltaan tutkimustuloksien Koisti-Auerin (2008) tutkimuksessa sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyvien etujen suhteen tehtyjä huomioita. Lumpuksen (2015) tutkielman mukaan sukulaissijaisvanhemmuus toi muun muassa turvaa sijoitetuille lapsille sääntöjen ja johdonmukaisen kasvatuksen muodossa. Myös lähisuhteen läsnäolo toi Lumpuksen mukaan

sukulaissijaisperheeseen sijoitetuille lapsille turvallisuuden tunnetta. (Lumpus 2015, 69, 72.) Koisti-Auer puolestaan luonnehtii monin eri esimerkein sitä, kuinka sukulaissijaisvanhemmuus tuo osaltaan turvaa sukulaissijaisperheisiin sijoitetuille lapsille. Näitä esimerkkejä olivat muun muassa suojan tuominen sukulaislapsille, sukulaislapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen, sukulaissijaisvanhempien mahdollinen kiintymys sukulaislapseen ja sukulaissijaisvanhempien mahdollinen apu traumaista selviytymiseen. (Koisti-Auer 2008, 88.)

Koisti-Auer (2008) ja Lumpus (2015) tulivat tutkimustuloksissaan siihen päätelmään, että sukulaissijaisvanhemmuus toimii sijoitettavalle lapselle turvallisuuden luojana ja antajana. Sukulaissijaisvanhemmuus toimi myös Lumpuksen (2015) ja Koisti-Auerin tutkimustulosten mukaan sukulaisuuteen liittyvän verkoston säilymisen edesauttajana. Molempien tutkimustulosten mukaan sukulaissijaisvanhemmuus ei aina ollut vain pelkkiä etuja, sillä haasteitakin sukulaissijaisvanhemmuuden suhteen oli todennettavissa. Esimerkiksi Koisti Auerin (2008) tutkimustuloksista kävi hyvin selkeästi ilmi sukulaissijaisvanhemmuuden haittoina mm. rooliristiriidat, epävarmuuden tunne, ristiriitatilanteen sijoitettujen lasten sukulaisten kanssa, yhteistyöhaasteet viranomaisten ja biologisten vanhempien kanssa, biologisten vanhempien itsetuhoinen käyttäytyminen ja sijoitettujen lasten läheisten tuomat surut ja pettymyksen tunteet sijoitetuille lapsille. Sukulaissijaisvanhemmat kokivat sukulaisuuden tekevän välillä sijaisvanhemmuudesta raskasta, sillä sukulaissijaisvanhemmat kokivat vaikeaksi olla realistisia rakentavasti sijaisvanhemmuuden roolissa, varsinkin, jos sijoitetun lapsen biologinen vanhempi oli sukulaissijaisvanhemman oma lapsi. Jotkut sukulaissijaisvanhemmat kokivat myös raskaaksi oman ajan puuttumisen ja oman iän karttumisen. (Koisti-Auer 2008, 88-89, 90-91, 116; Lumpus 2015, 69, 72.)

Myös Lumpuksen (2015) tutkielmassa kävi esille, että sukulaissijaisvanhemmista tuntui joskus taakalta se, että sukulaissijaisperheeseen sijoitetun lapsen biologinen vanhempi oli sukulaissijoituksen vuoksi läsnä sukulaissijaisperheen arjessa niin huonolla kuin hyvällä tavalla. Lumpuksen (2015) tutkielma toi esille myös muita sukulaissijaisvanhemmuuteen liittyviä haasteita. Esille tulleita haasteita olivat esimerkiksi vieraantuneisuuden tunne ja sopeutumisvaikeudet sukulaissijaisperheeseen sijoitetuilla lapsilla sekä biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien keskinäiset ristiriidat, jotka näyttäytyivät sukulaissijaisperheisiin sijoitetuille lapsille syyllistämisen teemana. Suurin osa sijoitetuista lapsista koki biologisten vanhempiensa ja sukulaissijaisvanhempien tulevan keskenään hyvin toimeen. Lumpus (2015) toi esille tutkielmassaan sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lapsien sisäänpäin kääntyneisyyden, josta kieli halu olla puhumatta avoimesti vieraille ihmisille omista taustoistaan. (Lumpus 2015, 70-71.)

Lumpuksen (2015) tutkimuksen perusteella sukulaissijaisvanhemmuus ei välttämättä aina mahdollista sijoitettavien lasten kohdalla tiiviimpää yhteydenpitoa sijoitettavien lasten biologisiin vanhempiin, sillä tapaamisten säännöllisyys ja toteutuminen olivat hyvin pitkälti kiinni sukulaissijaisperheeseen sijoitet-
tujen lasten biologisten vanhempien omasta elämäntilanteesta. Sukulaissijaisperheisiin sijoitetut lapset eivät voineet vaikuttaa omalla toiminnallaan biologisten vanhempiensa tapaamisten säännöllisyyteen. Osa sukulaissijaisperheeseen sijoitetuista lapsista oli silti tyytyväisiä tapaamiskertojen määrään biolo-
gisten vanhempiensa osalta. Osa sukulaissijaisperheisiin sijoitetuista lapsista oli taas tyytymättömiä omia biologisia vanhempiaan koskettavien tapaamiskertojen vähyyteen. Biologisten vanhempien, joita osa sukulaissijaisperheisiin sijoitetuista lapsista tapasi harvemmin, toivottiin osallistuvan tapaamisiin useammin. (Lumpus 2015, 71.)

Koisti-Auerin (2008) tutkimuksessa nousi esille, aivan kuten Lumpuksenkin (2015) tutkielmassa, yhteydenpidon ongelmallisuus biologisiin vanhempiin. Sekä Koisti-Auerin (2008) että Lumpuksen (2015) mielestä yhteydenpidon ongelmallisuus oli nähtävissä sukulaissijaisvanhemmuutta tarkasteltaessa. Ongelmat sukulaissijaisvanhempien yhteistyössä sijoitettujen lasten biologisten vanhempien ja sijoitettujen lasten muiden sukulasten kanssa olivat erityisesti Koisti-Auerin (2008) tutkimuksen mukaan samankaltaisia kuin ongelmat sijaisperheissä yleensä. Lumpus (2015) ei ongelmien samankaltaisuuteen ottanut omassa tutkielmassaan lainkaan kantaa. Lumpus (2015) otti tutkielmassaan kuitenkin kantaa siihen, että sukulaisuus toi haasteita sukulaissijaisperheisiin sijoitettujen lasten elämään, sillä sukulaisuuden huonoina puolina nähtiin biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus, mikä myös näyttäytyi ajoittain sukulaissijaisvanhemman vaikeutena rajata sijoitetun lapsen biologisten vanhempien tapaamisia ja yhteydenottoja. (Lumpus 2015, 70-71; Koisti-Auer 2008, 90-91, 116.)

Koisti-Auerin (2008) ja Lumpuksen (2015) tutkimustuloksia tarkastellessa voidaan yhteenvedona todeta, että sukulaissijaisvanhemmat ovat tavallisia, työssäkäyviä ihmisiä, joita motivoi sukulaissijaisvanhemmuuteen halu auttaa biologisia vanhempia ja sijoitettuja lapsia. Lisäksi sukulaissijaisvanhemmuuteen motivoi tutkimustulosten mukaan kiintymys sukulaislapseen, ulkopuolelta tulevat toiveet ja odotukset sekä tahto pitää suku koossa. Sukulaissijaisvanhemmuus on nähty Koisti-Auerin (2008) ja Lumpuksen (2015) tutkimusten valossa vaikuttavan niin sukulaissijaisvanhempiin, sukuun kuin sijoitettuihin lapsiinkin monin eri tavoin. Erityisesti sukulaissijaisvanhemmat ovat kokeneet sukulaissijaisvanhemmuuden antoisana asiana, vaikka sen on katsottu sisältävän haasteitakin. Sukulaissijaisperheisiin sijoitetut sukulaislapset ovat kokeneet sukulaissijaisvanhemmuuden tuoneen heille turvaa, säilyvydentunteen omaan sukuunsa ja myönteisen elämänasenteen. (Lumpus 2015, 69-70, 71-72; Koisti-Auer 2008, 53-54, 56, 58-60, 62, 71, 87-89, 91, 117.)

Koisti-Auerin (2008) ja Lumpuksen (2015) saamat tutkimustulokset osoittivat sukulaissijaisvanhemmuuden sisältävän kohtaan etuja ja haasteita. Etuja sukulaissijaisvanhemmuus tarjosi sukulaissijaisvanhemmille, sukulaisille ja sukulaissijaisperheeseen sijoitetuille sukulaislapsille. Haasteet koskettivat tutkimustulosten mukaan kaikkia: sukulaissijaisvanhempia, sijoitettujen lasten sukulaisia ja sijoitettuja sukulaissijaislapsia. Sukulaissijaisvanhemmuus todettiin tutkimusten valossa haasteista huolimatta olevan arvokasta ja antoisaa työtä kaikkine kokemuksineen. Sukulaissijaisvanhemmuuden nähtiin palkitsevana erityisesti silloin, kun sen avulla saatiin luotua sukulaissijaisperheeseen sijoitetuille lapsille turvaa ja tunnetta, että sijoitettu sukulaislapsi kuuluu omaan sukuunsa. (Lumpus 2015, 69-70, 71-72; Koisti-Auer 2008, 87-89, 90-91, 115-117.)

13 POHDINTA

Pohdintaosuudessa käyn läpi opinnäytetyöni tutkimuksen prosessia: kuinka opinnäytetyöni eteni, ja miten sen omakohtaisesti arvioisin. Lisäksi käyn läpi sitä, kuinka oman opinnäytetyöni sisältämän tutkimuksellisen osuuden toteuttaminen vaikutti kohdallani tulevan sosionomin henkilökohtaiseen ammatilliseen kasvuun ja kehittymiseen. Pohdintaosuudessa tuon esille ajatuksiani ja oivalluksiani, jotka opinnäytetyöni sisältämä tutkimus on minulle opinnäytetyötäni koskevan prosessin aikana antanut. Lisäksi kuvaan erilaisia haasteita, joita kohtasin opinnäytetyötä tehdessäni. Tarkastelen opinnäytetyöprosessiani kriittisesti tuomalla esille niin asioiden myönteisiä kuin rakentaviakin puolia.

Opinnäytetyöprosessini kesti kokonaisuudessaan vajaa kaksi vuotta. Aloitin opinnäytetyötäni koskevan tutkimuksellisen osuuden huhtikuussa 2018 tutkimussuunnitelman laatimisella. Olin löytänyt helposti kiinnostavan opinnäytetyön aiheen ja sain myös Nuorten Ystävien -perhepalveluiden henkilökunnan kiinnostumaan asiasta. Rajattuamme yhdessä aihealueen, valinnakseni jäi, kuinka haluaisin opinnäytetyöni toteuttaa.

Opinnäytetyöni alkutaipale oli hankala. Eteen sattui monta estettä ja harmia tuottanutta tilannetta. Lopua kohden opinnäytetyötäni koskevat ongelmat alkoivat purkautua. Alkuperäisistä opinnäytetyötäni koskevista suunnitelmista muodostui ajan kanssa eheä kokonaisuus. Alkujaan suunnitelmat opinnäytetyöni suhteen olivat hieman erilaiset, mutta lopputulokseen päästyäni arvioin, että työ on hyvä näinkin. Alkuperäisenä tarkoitukseni oli tehdä tutkimustyötä sukulaissijaisvanhemmuutta koskien ja haastateluja käyttäen. Lopulta päädyin tekemään opinnäytetyöni tutkimuksen sukulaissijaisvanhemmuudesta kirjallisuuskatsauksena.

13.1 Oman opinnäytetyöprosessin eteneminen ja arviointi

Keskustelin alustavasti ensimmäisen opinnäytetyöni ohjaajan kanssa siitä, kuinka ja minkälaisella aikataululla minun tulisi toteuttaa opinnäytetyöni ja siihen sisältyvä tutkimus koskien sukulaissijaisvanhemmuutta. Olimme yhtä mieltä ensimmäisen ohjaajani kanssa, että tavoiteaika opinnäytetyön valmistumiselle tulisi asettaa keväälle 2019. Huomasin jo joulukuussa 2018, että aiemmin suunniteltu aikataulu ei toteutuisi. Tämän vuoksi asetin itselleni uuden tavoiteajan. Uusi tavoiteaika opinnäytetyöni valmistumisesta ajatellen määräytyi joulukuulle 2019. Tilannettani opinnäytetyöni etenemisen suhteen oli

vaikkeuttanut se, ettei tieto kulkenut ensimmäisen opinnäytetyöohjaajani kanssa tarvittavissa määrin ja asianmukaisesti. Koin ensimmäiseksi isoksi haasteeksi oman opinnäytetyöni kanssa sen, etten saanut tarvitsemaani ohjausta opinnäytetyöni tekemiseen silloiselta opinnäytetyöni ohjaajalta. Tämän vuoksi päädyin vaihtamaan opinnäytetyöni ohjaajaa. Ennen uuden opinnäytetyöni ohjaajan nimeämistä olin saanut opinnäytetyöni teoriaosuuden ja empiirisen osan valmiiksi.

Uuden aikataulun mukaan opinnäytetyöni tuli olla valmis joulukuussa 2019. Lokakuun 2019 loppuvaiheessa jouduin arvioimaan tilannetta uudelleen, koska opinnäytetyöni aikaisempi ideointi ja toteutus eivät olleet hyviä sellaisenaan. Sain uuden opinnäytetyöohjaajan lokakuussa 2019, jolloin määrittelin opinnäytetyötäni koskevat tavoitteet ja tavoiteajan uusiksi. Työt, harjoittelut, opinnot ja perhe-elämä olivat rokottaneet etenemistäni aikaisemmin jo melkoisesti, unohtamatta ongelmia opinnäytetyöni ohjauksellisuudessa teon alku- ja keskivaiheilla. Aikaisempien aikatauluongelmien vuoksi päädyin tavoittelemaan opinnäytetyöni aikataulujen suhteen väljempää valmistumisajankohtaa. Otin valmistumisajan kohdan tavoitteeksi kevään 2020.

Koin opinnäytetyöni ja sen sisältämän tutkimuksen toteuttamisen suunnitelmalliseksi koko prosessin ajan. Suunnitelmallisuus näkyi muun muassa opinnäytetyötäni ja sen tutkimusosiota ajatellen esimerkiksi siten, että olin vaihe vaiheelta suunnitellut tutkimussuunnitelmassani opinnäytetyöni aikataulut ja toteutuksen toimintatavat. Eettisyyttä ja luotettavuutta ajatellen pyrin tutkimukseni suhteen mahdollisimman tarkkaan suunnitteluun, raportointiin ja kuvaamiseen tutkimukseni kaikissa eri vaiheissa: tietoon tutustumisessa, tiedon keruussa, asiatekstin laadinnassa, analysoinnissa, tulosten kirjaamisessa ja loppupohdinnan tuottamisessa.

Yhteistyökumppanini Nuorten Ystävät -perhepalveluiden henkilökunta antoi minulle tutkimussuunnitelmaani liittyen muutamia kommentteja sekä parannusehdotuksia. Tein ehdotetut muutokset tutkimussuunnitelmaani. Esitin valmiin tutkimussuunnitelman tutkimussuunnitelmia koskevassa seminaarissa. Tutkimusluvan hain Nuorten Ystäviltä Oulun toimipisteestä. Vasta suunnittelun jälkeen aloin toteuttaa opinnäytetyötäni koskevaa tutkimuksen varsinaista tekovaihetta. Kaikki tutkimussuunnitelmassa mainitut asiat eivät kuitenkaan toteutuneet valmiissa opinnäytetyötutkimuksessani. Suunnitelmat toteutustavan suhteen menivät uusiksi. Kuitenkin itse aihe, sukulaissijaisvanhemmuus, säilytti asemansa opinnäytetyössäni. Huolellisella alkuvaiheen kirjauksella pyrin toteuttamaan koko tutkimuksellisen työni prosessin ajan hyvää tieteellistä käytäntöä. Huolellisen tutkimuksellisen työni raportointi toi esille eettistä toimintaa sekä luottamuksellisuutta tutkimuksellista työtäni kohtaan. (Vilka 2015, 45.)

Opinnäytetyöni toteutus ei edennyt alkuperäisten suunnitelmien mukaan, mutta en silti lannistunut, vaikka välillä kävin monenlaisia tunteita läpi: epätoivoa, iloa, ahdistusta ja uskoa. Keskityin erilaisista tunnetiloistani huolimatta opinnäytetyöni tekoon ja tein kaikki opinnäytetyöohjaajani ehdottamat korjaukset mahdollisimman huolellisesti ja oman osaamiseni rajoissa. Pidin tärkeänä vaalia koko opinnäytetyöni prosessin ajan niitä arvoja, joita arvostan ja joita haluan työssäni varjella. Näitä arvoja olivat mm. sukulaissijaisvanhemmuuden kunnioitus, sitkeys ja periksi antamattomuus.

Erityisesti halusin opinnäytetyöni sisältävän tutkimuksen suhteen panostaa teorian etsimiseen ja teoriatietoa koskettavien tutkimustulosten analysoimiseen. Näin paljon vaivaa edellä mainittujen asioiden suhteen, sillä tarkoitukseni oli luoda tarpeellinen tietopaketti ja työväline sukulaissijaisvanhemmuudesta kiinnostuneille, sukulaissijaisvanhemmiksi haluaville ja jo sukulaissijaisvanhempina toimiville sukulaissijaisvanhemmille. Opinnäytetyössä käyttämäni lähteet pyrin eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmista keräämään tunnetuista ja luotettavista internetin verkkosivustoista, aihetta koskettavista aiemmista opinnäytetöistä, tutkimuksista ja gradututkielmista sekä perheliiton esitteistä ja voimassa olleista lastensuojelua koskettavista lakikirjoista. Panostin lähdeviitteiden huolelliseen ja tarkoituksenmukaiseen merkitsemiseen työni jokaisessa vaiheessa.

Koin opinnäytetyön kirjoitusvaiheen ja analysointivaiheen haastavimpana osuutena koko opinnäytetyöprosessissani, sillä asiategstin tuottaminen ja analysointi olivat kokonaisuudessaan omalla vastuullani. Kirjoitus- ja analysointivaihe olivat työläimmät ja aikaa vievimmät vaiheet koko opinnäytetyössäni. Tiedostin, että työparin kanssa tehdyssä opinnäytetyössä minulla ei olisi ollut niin suurta haastetta ja vaikeutta tutkimustulosten analysoinnissa ja kirjauksessa.

Loppuajan kiire opinnäytetyöni valmistumisen ja siihen liittyvän laadullisuuden suhteen ei tuottanut minulle ongelmia. Luulen kiireen jopa auttaneen minua etenemään opinnäytetyöni parissa paremmin. Olinhan saanut haudutettua mielessäni jo pitkään oman opinnäytetyöni aihetta ja siihen keräämääni teoriatietoa. Vaikka opinnäytetyöni toteuttamistapa vaihtuikin opinnäytetyöni edetessä, siihen hankittu teoria-tieto pysyi suhteellisen samana.

Koin koko opinnäytetyöni tutkimuksellisen osuuden tekemisen ajan, että opinnäytetyöni tutkimuksellinen osuus ja sen toteuttaminen lopulliseen versioon saakka on ollut sosionomikoulutustani (AMK) koskevan tehtävähistorian haasteellisin tehtävä. Turhautumisen tunne ja sitä kautta hetkellinen motivaation heikkeneminen pyrkivät vaikuttamaan pohdinnalliseen työskentelyyni. Lopputulosta tarkastellessa näin, että tämän prosessin läpi kahlaaminen on ollut kaiken kaikkiaan erittäin antoisa ja mielenkiintoinen elämänvaihe. Tämän kaltaiseen työhön sisältyy väistämättä paljon oppimista itsestä ja tutkimusta koskeavasta aiheesta.

Opinnäytetyöni teon ollessa takanapäin olen onnellinen saadessani toteuttaa tämän kaltaisen työn aiheesta sukulaissijaisvanhemmuus, joka toimii ja soveltuu hyvin oppaaksi muun muassa PRIDE- koulutajille, sijaisvanhemmille ja kaikille sijaisvanhemmuudesta kiinnostuneille henkilöille. Myös sijoitettujen lasten biologiset vanhemmat voisivat hyötyä opinnäytetyöstäni. Sijoitettujen lasten biologiset vanhemmat voisivat ymmärtää tämän pienoiskoosteen avulla esimerkiksi oman roolinsa merkittävyyden oman sijoitetun lapsensa elämässä ja käsittää sosiaalitoimen suhtautumista paremmin hahmottaessaan lastensuojelun työprosessia toimintamallina tarkemmin. Opinnäytetyötäni voidaan hyödyntää myös lastensuojelutyön kehittämisessä, jossa se voisi auttaa esimerkiksi sijoitettavaa tai sijoitettua lasta ymmärtämään ja ehkä jopa laajentamaan omia sosiaalisia verkostojaan sekä näkemään oman sen hetkisen elämäntilanteensa kokonaisvaltaisemmin. Opinnäytetyöni siirrettävyyden hyödyntäminen lastensuojelun kehittämistyössä lisää osaltaan opinnäytetyöni tutkimuksen luotettavuutta.

Olen tehnyt opinnäytetyötäni ohjaavat arvoni näkyviksi ja laatinut tutkimussuunnitelman ja tutkimukseen liittyvät asiat tarkasti, täsmällisesti ja rehellisesti sekä pyrkinyt oman toimintani suhteen rehelliseen, avoimeen, tarkkaan, huolelliseen ja läpinäkyvään työskentelyyn. Olen mielestäni hallinnut opinnäytetyötutkimukseni suhteen tutkimusmenetelmiin, tiedonhankintaan ja tutkimustuloksiin liittyvät oikeanlaiset ja johdonmukaiset toimintatavat. Tulosten saamisen suhteen olen täyttänyt tieteelliselle tutkimukselle laaditut vaatimukset, ja ne ovat myös läpinäkyvät ja puolueettomat. Opinnäytetyöni on pysynyt avoimena ja kontrolloituna ja se on laadittu siten, ettei se tutkimuksena loukkaa ketään.

Jatkotutkimusaiheena sukulaissijaisvanhemmuuden suhteen näkisin sukulaissijaisvanhempien kokemuksien tutkimisen ja sukulaissijaisvanhemmuuden etujen ja oikeuksien kartoittamisen. Sukulaissijaisvanhemmuudesta on saatavilla tietoa aivan liian vähän, minkä vuoksi koen, että jokainen sukulaissijaisvanhemmuutta tutkiva tutkimus olisi tarpeen. Jatkotutkimuksia sukulaissijaisvanhemmuudesta voitaisiin hyödyntää erilaisissa sukulaissijaisvanhemmuutta koskeavissa valmennuksissa ja sitä kautta myötävaikuttaa niillä lastensuojelun kehittämistyöhön.

13.2 Ammatillinen kasvuprosessini opinnäytetyöni aikana

Näen opinnäytetyöni teon toimineen tärkeänä ja merkittävänä kasvualustana kohti omaa ammatillista kasvuani sosiaalialan työkentällä sosiaalialan opinnoissani. Opinnäytetyö kosketti syvästi henkilökohtaisia tarpeitani saada lisää tietoa ja ymmärrystä sukulaissijaisvanhemmuudesta aiheena. Tulevaisuuden työpaikkahaaveenani on työllistyä sijaisvanhempia tukevaan tiimitoimintaan. Sen vuoksi näkisin, että kaikenlainen sijaisvanhemmuuteen liittyvä toiminta, kokemus ja ymmärrys ohjaavat minua lähemmäksi tavoitteitani.

Vaikka olen aikaisemmin ammattikoulussa suorittanut aikaisempaan ammattiini liittyvän päättötyön, tämä opinnäytetyö oli tasoltaan ja toiminnaltaan huomattavasti vaativampi. Opinnäytetyöni oli selkeästi tähän mennessä minulle ensimmäinen, haastava ja iso tutkimuksellinen työ, joka vaati erityisesti stressin sietämistä, oman elämäni oikeanlaista organisointia, perheeni tukea sekä vahvaa päämäärätietoisuutta. Se oli kaikkea sitä, mitä tulen sosiaalialalla työssäni tarvitsemaan. Sosiaalialan työ on usein hektistä ja vaatii paljon stressin sietokykyä, oikeanlaista asioiden organisointikykyä ja perheen tukea toteutuakseen optimaalisella tavalla liikaa työntekijäänsä kuormittamatta.

Opinnäytetyöni vaiheet kuvastavat hyvin sosiaalialalla toteutuvia työpäiviä. Jokainen päivä on erilainen. Tulevaa työtäni ja alaa ajatellen voin todeta, että opinnäytetyöprosessin aikana työelämää silmällä pitäen tulini valveutuneemmaksi virallisessa tekstissä vaadittavien kirjoitustaitojen suhteen. Näitä taitoja voin hyödyntää jo sellaisenaankin sosiaalialan työssäni.

Valitettavasti yksin toteutettuna opinnäytetyöni ei anna minulle valmiuksia parityöskentelyyn, joka usein liittyy olennaisena osana sosiaalialalla työskentelyyn. Parityöskentely ja yhteistyötaidot ovat tärkeä osa sosiaalialaa koskevassa työelämässä. Minulla ei ollut mahdollisuutta jakaa oppimaani toisen opiskelijan kanssa, joka olisi tuonut uudenlaisia näkökulmia ja ymmärrystä aiheen pariin. Koin kuitenkin, että aito kiinnostukseni tutkimani aiheen parissa korvasi tätä puutteellisuutta, sillä yksin toimiminen opinnäytetyön suhteen toi minulle sellaista varmuutta, osaamiseni ymmärtämistä ja työtötta, jota en parityöskentelyssä olisi saavuttanut.

Minusta oli tärkeää, että pääsin kokemaan ja toteuttamaan moniammatillista yhteistyötä osana opinnäytetyötäni. Sain tehdä yhteistyötä opettajien, sosiaalityöntekijöiden, sosionomien ja myös Nuorten Ystävät -perhepalveluiden henkilökunnan kanssa. Sain keskustella sukulaissijaisvanhempien kanssa laajasti lastensuojelua koskevista asioista: lastensuojelun nykytilasta, sukulaissijaisvanhemmuuteen

liittyvistä arjen asioista ja tuntemuksista sukulaissijaisvanhemmuutta ajatellen. Nämä keskustelut koin oman oppimiseni ja ammatillisen kasvuni vuoksi erittäin merkityksellisiksi. Ne olivat mielenkiintoisia ja innoittavia tilanteita jo oman henkilökohtaisen asemani vuoksi sukulaissijaisvanhempana. Oli hyvin merkityksellistä havaita sukulaissijaisvanhempia koskevien keskusteluiden kautta, kuinka samanlaisia omat ajatukseni olivat sukulaissijaisvanhemmuutta koskettavista asioista. Koin hyvää mieltä, kun sain sukulaissijaisvanhempien kanssa keskustellessa nähdä, kuinka sukulaissijaisvanhemmat olivat kokeneet ja kokivat edelleen omalla kohdallaan tyytyväisyyttä omaan sukulaissijaisvanhemmuuteensa ja siihen kiinnittyvään työhönsä.

Myös sosionomin kompetenssit ovat olleet esillä koko sosionomiopiskelujeni ajan. Erityisesti ne ovat näyttäytyneet opinnoissani harjoittelujaksojeni sekä tämän opinnäytetyöni muodossa. Opinnäytetyöni on muun muassa harjoittelujeni ohella vahvistanut omaa sosiaalialan eettistä osaamistani, tietynlaista asiakastyön osaamista, sosiaalialan palvelujärjestelmän osaamista, kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista, tutkimuksellista kehittämisosaamista ja jopa johtamisosaamista. Sosiaalialan eettinen osaaminen on ollut isona osana omaa opinnäytetyötäni, minkä vuoksi olen siihen joutunut tämän opinnäytetyöni toteuttamisen takia perehtymään laajasti ja olemaan asian kanssa valveutunut. Asiakastyön osaamiseen näen opinnäytetyölläni olevan merkitystä, koska kokoamani opinnäytetyötutkimus on sosiaalialan työntekijöiden lisäksi myös sosiaalialan asiakkaille suunnattu työ. Sosiaalialan palvelujärjestelmälastensuojelun kannalta tulee hyvin työni teoriaosuudessa esille. Kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista olen tuonut nähtäväksi opinnäytetyössäni erityisesti lähdevalintojeni kautta. Tutkimuksellista kehittämisosaamista on ollut läpi koko opinnäytetyöni prosessin ajan ja johtamisosaamista olen saanut harjoitella ikään kuin olemalla itse oman tutkimukseni ”johtaja”.

13.3 Kiitokset

Tässä osiossa haluan kiittää opinnäytetyöni tutkimusta tukenutta henkilöä: Centria-ammattikorkeakoulussa toiminutta opinnäytetyöni ohjaajaa. Lisäksi haluan kiittää äitiäni, aviomiestäni sekä koko perhettäni siitä, että he kukin tahoillaan antoivat aikaansa, osaamistaan ja kärsivällisyyttään tukeakseen minua opinnäytetyöni suunnittelussa ja sen toteutuksessa. Haluan antaa kiitosta myös sukulaissijaisvanhemmille, joiden kanssa sain keskustella sukulaissijaisvanhemmuudesta opinnäytetyöni prosessin aikana. Kiitän heitä saamastani tiedosta, opista ja ystävällisyydestä. Keskustelut sukulaissijaisvanhempien kanssa olivat erittäin avaavia, rakentavia ja antoisia. Lopuksi haluan kiittää opinnäytetyöni toimeksiantajaa, Nuorten Ystävät -järjestöä ja sen perhepalveluiden työntekijöitä. Olen hyvin kiitollinen heille saadessani mahdollisuuden tuottaa tämän opinnäytetyön.

”Sinä et kysele
voiko tulla
sinä viet koko tilan
täytät äänellä
liikkeillä, ilmeillä

jäsen jäseneltä
oire oireelta
sinä liimaat itsesi
liki

niin liki
että lähdettyäsi
erottelen käteni kädekseni
jalkani jalakseni
etsin itseni takaisin
itselleni”

-Marja Kaskela-

LÄHTEET

- Ahto, A. & Mikkola, P. 2000. Perhehoito lastensuojelussa. Sijaishuolloneuvottelukunnan julkaisuja 13. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Baumeister, R. & Leary, M. 1997. Writing Narrative Literature Reviews. Review of General Psychology Vol.1, No 3. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://psychology.yale.edu/sites/default/files/baumeister-leary.pdf>. Viitattu 17.11.2019.
- Fosterline. Kinship Care (Friends and Family Care). 2019. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.fosterline.info/kinship-care-friends-and-family-care/>. Viitattu 8.9.2019.
- Hietaharju, I. & Kaikkonen, H. 2012. Meillä on halua, aikaa ja mahdollisuus kasvattaa enemmän lapsia kuin meille siunaantui. Sijaisvanhemmuus Meri – Lapin alueella. Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50210/hietaharju_ida_kaikkonen_heidi.pdf?sequence=1. Viitattu 16.2.2018.
- Hänninen, S. 2016. Rakasta, kärsi ja uskalla. Ryhdyin sijaisäidiksi. Helsinki: Kirjapaja.
- Joensuu, A., Sutinen, J. 2016. Perheen suojassa : miten onnistua sijaisperheenä? Helsinki: Books on Demand.
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S.-M., Pietilä, A.-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. Helsinki: Sairaanhoidtajien koulutussäätiö. Saatavissa: <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.centria.fi/se/h/0786-5686/25/4/kuvailev.pdf>. Viitattu 14.11.2019.
- Ketola, J. 2008. Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Juva: PS-kustannus WS Bookwell Oy.
- Koisti-Auer, A-L. 2008. Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili. Tutkimuksia 1/2008. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisala. Lisensiaatintutkimus. Jyväskylä: Pesäpuu ry.
- Kylmä, J. & Juuvakka, T. 2012. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. 8.4.1983/36i. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>. Viitattu 4.10.2018.

Lastensuojelu.info. 2018a. Milloin lapsi sijoitetaan oman kodin ulkopuolelle? Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lastensuojelu.info/lapsiperheiden-palvelut/milloin-lapsi-sijoitetaan-oman-kodin-ulkopuolelle/>. Viitattu 25.7.2018.

Lastensuojelu.info. 2018b. Vanhempien oikeudet ja velvollisuudet. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/vanhempien-oikeudet-ja-velvollisuudet/>. Viitattu 4.10.2018.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417/2007. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 16.2.2018

Lumpus, A. 2015. Oon mää tyytyväinen, että saa omien sukulaisten kanssa olla..” : huostaanotettujen lasten ja nuorten ajatuksia ja kokemuksia sukulaissijaisperheessä elämisestä. Lapin yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201604221115>. Viitattu 7.10.2018.

Nuorten ystävät. 2018. Toimintaperiaattemme. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuortenystavat.fi/ny/toimintaperiaattemme>. Viitattu 4.10.2018.

Perhehoitolaki. 263/2015. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150263>. Viitattu 4.10.2018.

Perhehoitoliitto. 2018a. Miten sijaisvanhemmaksi tullaan? Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus/miten_sijaisvanhemmaksi_tullaan/ennen_valmennusta. Viitattu 4.10.2018.

Perhehoitoliitto. 2018b. Lastensuojelun perhehoidon vahvuudet. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus/perhehoidon_vahvuudet. Viitattu 5.5.2018.

Perhehoitoliitto. 2018c. Monipuolinen perhehoito. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus/monipuolinen_perhehoito. Viitattu 7.10.2018.

Perhehoitoliitto. 2018d. Perhehoidosta maksettavat korvaukset. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/perhehoitajan_asema_ja_sosiaaliturva/perhehoidosta_maksettavat_korvaukset. Viitattu 4.10.2018.

Perhehoitoliitto. 2018e. PRIDE-valmennus. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus/miten_sijaisvanhemmaksi_tullaan/pride-valmennus. Viitattu 4.10.2018.

Perhehoitoliitto. 2018f. Sijaisvanhemmaksi ryhtyvältä edellytettävät valmiudet. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus/miten_sijaisvanhemmaksi_tullaan/sijaisvanhemman_valmiudet. Viitattu 8.1.2020.

Perhehoitoliitto. 2018g. Sukulaissijaisvanhemmuus. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus/monipuolinen_perhehoito/sukulaissijaisvanhemmuus. Viitattu 4.10.2018.

Pesäpuu ry. 2018a. PRIDE-ohjelman perusteet. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://pesapuu.fi/koulutukset/laadukasta-perhehoitoa/pride-ohjelman-perusteet/>. Viitattu 28.7.2018.

Pesäpuu ry. 2018b. PRIDE-valmentajakoulutus. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://pesapuu.fi/koulutukset/laadukasta-perhehoitoa/pride-valmentajakoulutus/>. Viitattu 28.7.2018.

Pirskanen, E. 2007. Sijaisvanhempien kokemuksia jaetusta vanhemmuudesta. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-17319>. Viitattu 10.5.2018.

Rother, ET. 2007. Systematic literature review x narrative review. Editorial. Acta Paul Enferm 20(2). Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.scielo.br/pdf/ape/v20n2/en_a01v20n2.pdf. Viitattu 17.11.2019

Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. 3. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Vaasa: yliopiston julkaisuja. Saatavissa: https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. Viitattu 14.11.2019.

Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301/2014. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>. Viitattu 16.2.2018.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018a. Ammatilliset perhekodeit. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/ammattilliset-perhekodeit>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018b. Asiakassuunnitelma. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/palvelutarpeen-arviointi-ja-asiakkuus/asiakassuunnitelma>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018c. Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/huoltajan-oikeudet-sijaishuollon-aikana>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018d. Huostaanotto. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018e. Huostassapidon kesto. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-voimassaolo>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018f. Huostaanoton prosessi. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-prosessi>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018g. Huostaanottotarpeen arviointi. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanottotarpeen-arviointi>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018h. Huostaanoton valmistelu ja päätöksen teko. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-valmistelu>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018i. Jälkihuolto. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018j. Kiireellinen sijoitus. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018k. Lapsen oikeudet sijaishuollossa. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-oikeudet-sijaishuollossa>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018l. Lapsen yksilöllisen tarpeen kartoittaminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltopaikan-valinta/lapsen-yksilollisen-tarpeen-kartoittaminen>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018m. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018n. Lastenkoti, nuorisokoti. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018o. Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/asiakkuuden-alkaminen>. Viitattu 2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018p. Lastensuojeluasian vireilletulo. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/asian-vireilletulo>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018q. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018r. Lastensuojelun avohuolto. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018s. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018t. Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018u. Lastensuojelulaitokset. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018v. Lastensuojelun käsikirja. Läheissijaisvanhemmuus. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/laheissijaisvanhemmuus>. Viitattu 11.5.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018w. Lastensuojelun käsikirja. Perhehoitajana toimiminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/perhehoitajana-toimiminen>. Viitattu 10.5.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018x. Lastensuojelun käsikirja. Perhehoito. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>. Viitattu 8.5.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018y. Lastensuojelun käsikirja. Sijaishuolto. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>. Viitattu 8.5.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018z. Lastensuojelun palvelujärjestelmä. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018å. Lastensuojelun perhehoito. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-erityis-ja-vaativan-tason-palvelut/lastensuojelun-kehittaminen/lastensuojelun-perhehoito>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018ä. Palvelutarpeen arviointi. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/palvelutarpeen-arviointi-ja-asiakkuus/palvelutarpeen-arviointi>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018ö. Palvelutarpeen arviointi ja asiakkuus. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/palvelutarpeen-arviointi-ja-asiakkuus>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018aa. Perheen jälleenyhdistäminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/perheen-jalleenyhdistaminen>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018bb. Perhehoitajan asema. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/perhehoitajan-asema>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018cc. Perhehoito. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018dd. Puhevalta. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/puhevalta>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018ee. Päätöksentekoprosessi. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-valmistelu/paatöksentekoprosessi>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018ff. Rajoitustoimenpiteet sijaishuollossa. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitustoimenpiteet-sijaishuollossa>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018gg. Sijaishuollon asiakassuunnitelma. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-asiakassuunnitelma>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018hh. Sijaishuollon muodot. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018ii. Sijaishuollon päättymisen. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-paattyminen>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018jj. Sijaishuolto. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>. Viitattu 16.2.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018kk. Sijaishuoltoon siirtyminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen>. Viitattu 4.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018ll. Sijoitus avohuollon tukitoimena. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>. Viitattu 25.7.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018mm. Sosiaalihuollon palveluprosessit. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tietojarjestelmapalvelut/sosiaalihuollon-tiedonhallinta/palvelutuotannon-toiminnalliset-maarittelyt/sosiaalihuollon-palveluprosessit>. Viitattu 16.2.2018

The Fostering Network. About fostering. 2016. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thefosteringnetwork.org.uk/advice-information/all-about-fostering/what-fostering>. Viitattu 8.9.2019.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuolukka, K. 2015. Sydäimestä syntynyt – Sukulaissijaisvanhemmuuden erityisyys perhehoidossa. Lapin yliopisto. Ammatillinen lisensiaattityö. Saatavissa: <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=6e801b24-7b5a-48a3-9326-17db341fa820>. Viitattu 7.10.2018.

Tiedon keruu tutkimuksista: Millainen on suomalaisen sijaisvanhemmuuden profiili?			
Tekijä, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	Keskeiset tutkimustulokset
Anna-Liisa Koisti-Auer, 2008 Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida suomalaisen sijaishuoltajien profiilia sijaisvanhemmuuden, perheiden ja sosiaalitoimen suhteeseen sekä perheiden taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan liittyvien kysymysten kautta. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, tukeeko suomalaisista sijaishuoltajien tutkimusta tutkimus kansainvälisten tutkimusten luomaa sijaishuoltajien heikosta sosioekonomisesta asemasta ja vähäisestä sosiaalitoimen tarjoamasta tuesta.	Tutkimuskohteena olivat sijaishuoltajien, joiden hoidossa oli lastensuojelulain mukaisesti avohuollon tukitoimena, huostaanotettuna tai jälkihuoltona sijoitettu lapsi tai nuori. Sijaishuoltajien määrätettiin perheeksi, jossa sijaisvanhempi oli sijoitetun lapsen biologinen sukulinainen. Tutkimus oli kvantitatiivinen survey-tutkimus ja se toteutettiin kirjallisenä kyselytutkimuksena 241 sijaishuoltajalle, joista 150 vastasi kyselyyn vastausprosentin ollessa 62. Tutkimusaineisto on analysoitu SPSS-ohjelman avulla ja tulosten kuvaamisessa on käytetty suoria jakauksia, keskiarvoja, ristintaulukointia, summamuuttujia ja pääkomponenttianalyysejä. Avointen kysymysten vastaukset on analysoitu laadullisella sisällönanalyyysillä.	”...tämä tutkimus vahvisti sijaishuoltajien kohtalaisen korkean iän. Isovanhempien suuri määrä selittää sijaishuoltajien korkeaa ikää.” (Koisti-Auer 2008, 53) Koisti-Auerin tutkimustulosten mukaan ”sijaishuoltajien kaksikielisyys oli suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen ja vain kolmasosalla koulutus oli enintään perusaste.” (Koisti-Auer 2008, 56.) ”Koulutustasossa ei ollut sukupuolten välillä tilastollisesti merkitseviä eroja, vaikka sijaisissa olikin jonkin verran sijaishuoltajia enemmän sekä keski-asteen suorittaneita ja vähemmän enintään perusasteen suorittaneita.” (Koisti-Auer 2008, 56) ”Noin kolmasosa (32%) sijaishuoltajista kuului ammattiryhmään työntekijät, neljäsosa oli toimihenkilöitä, noin viidennes (19%) eläkeläisiä, 14 prosenttia yrittäjiä ja loput muun muassa kotiäitejä tai perhehoitajia. Työttömyys oli harvinaista, sillä kymmenen sijaishuoltajaa oli työttömänä.” (Koisti-Auer, 58.) Koisti-Auerin saamat tutkimustulokset toivat esille, että yleisimmäksi perhemuodoksi sijaishuoltajien perheillä oli todettu avioliitot ja yksinhuoltajuudet. ”Päinvastoin kuin kansainväliset tutkimukset osoittavat, yksinhuoltajuus ei ollut tutkimukseen osallistuneiden sijaishuoltajien keskuudessa poikkeuksellisen yleistä, sillä vain noin viidesosa (19%) oli yksinhuoltajaperheitä ja avioliitto oli selvästi yleisempää (67%) kuin avioliitto (13%).” (Koisti-Auer 2008, 54)

LIITE 1/2

	<p>”Sekä sijaisäidit että -isät arvioivat terveydentilansa pääsääntöisesti vähintäänkin kohtalaiseksi. Sijaisäitien ja -isien terveydentilat eivät eronneet tilastollisesti merkittävästi toisistaan, vaikka äideistä hiukan suurempi osa pitikin terveyttään vähintäänkin hyvänä.” (Koisti-Auer 2008, 60.)</p> <p>”Valtaosa sukulaisijaisperheistä asui sekä kaupungeissa ja taajamissa että maalla omistusasunnoissa...” (Koisti-Auer 2008, 62.)</p> <p>”Perheet pitivät taloudellista tilannettaan lähes poikkeuksetta vähintäänkin kohtalaisena, sillä vain kymmenen prosenttia piti sitä heikkona.” (Koisti-Auer 2008, 59.)</p>	
--	--	--

LIITE 2

Tiedon keruu tutkimuksista: Mitkä ovat sijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit?				
Tekijä, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	Keskeiset tutkimustulokset	
Anna-Liisa Koisti-Auer, 2008 Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida suomalaisen sukulaissijaisvanhemmuuden profiilia sijaisvanhemmuuteen, perheiden ja sosiaalitoimen suhteeseen sekä perheiden taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan liittyvien kysymysten kautta. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, tukeeko suomalaisista sukulaissijaisvanhemmista tehty tutkimus kansainvälisten tutkimusten luomaa kuvaa sukulaissijaisvanhempien heikosta sosioekonomisesta asemasta ja vähäisestä sosiaalitoimen tarjoamasta tuesta.	Tutkimuskohteena olivat sukulaissijaisperheet, joiden hoidossa oli lastensuojelulain mukaisesti avohuollon tukitoimena, huostaanotettuna tai jälkihuoltona sijoitettu lapsi tai nuori. Sukulaissijaisperhe määriteltiin perheeksi, jossa sijaisvanhempi oli sijoitetun lapsen biologinen sukulainen. Tutkimus oli kvantitatiivinen survey-tutkimus ja se toteutettiin kirjallisena kyselytutkimuksena 241 sukulaissijaisperheelle, joista 150 vastasi kyselyyn vastausprosentin ollessa 62.	”Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen näytti vaikuttavan voimakkaasti, että lapsen ja sukulaisten välillä oli syntynyt jo ennen huostaanottoa ja sijoitusta läheinen suhde, jota useimmat kuvastivat kiintymykseksi. Tämä oli synnyttänyt halun auttaa ja saada lapsi luokseen.” (Koisti-Auer 2008, 71)	
		Tutkimusaineisto on analysoitu SPSS-ohjelman avulla ja tulosten kuvaamisessa on käytetty suoria jakaumia, keskiarvoja, ristintaulukointia, summamuuttujia ja pääkomponenttianalyysejä. Avointen kysymysten vastaukset on analysoitu laadullisella sisällönanalyyysillä.	”Suvun koossa pitäminen viittaa velvollisuuden tunteisiin, jotka ovat luonnollisia silloin, kun joku omaan tai puolison sukuun kuuluva lapsi on tilanteessa, jossa hän tarvitsee apua ja on suojaava vailla. Suvun jäsenistä halutaan pitää kiinni ja lapsen joutuminen sijoitettavaksi suvun ulkopuolelle tuntuu mahdottomalta. Perheen ja suvun sisältä nousevat toiveet ja odotukset sijaisvanhemmaksi ryhtymisestä lisäävät vaikeutta kieltäytyä tehtävästä.” (Koisti-Auer 2008, 71)	
			”Lasten vanhempien taholta tulevia toiveita on vaikea sivuttaa ja sukulaisilla on myös halu auttaa vaikeuksiin joutuneita vanhempia.” (Koisti-Auer 2008, 71)	

Tiedon keruu tutkimuksista: Kuinka sukulaissijaisvanhemmat näkevät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan sijoitettuihin lapsiin Koisti-Auerin ja Lumpuksen tutkimuksissa?				
Tekijä, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	Keskeiset tutkimustulokset	
Anna-Liisa Koisti-Auer, 2008 Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli suomalaisen sukulaissijaisvanhemmuuden profiilia sijaisvanhemmuuteen, perheiden ja sosiaalitoimen suhteeseen sekä perheiden taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan liittyvien kysymysten kautta. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, tukeeko suomalaisista sukulaissijaisvanhemmista tehty tutkimus kansainvälisten tutkimusten luomaa kuvaa sukulaissijaisvanhempien heikosta sosioekonomisesta asemasta ja vähäisestä sosiaalitoimen tarjoamasta tuesta.	Tutkimuskohteena olivat sukulaissijaisperheet, joiden hoidossa oli lastensuojelulain mukaisesti avohuollon tukitoimena, huostaanotettuna tai jälkihuoltona sijoitettu lapsi tai nuori. Sukulaissijaisperhe määriteltiin perheeksi, jossa sijaisvanhempi oli sijoitetun lapsen biologinen sukulainen. Tutkimus oli kvantitatiivinen survey-tutkimus ja se toteutettiin kirjallisenä kyselytutkimuksena 241 sukulaissijaisperheelle, joista 150 vastasi kyselyyn vastausprosentin ollessa 62.	”Kun perheiltä kysyttiin, mikä oli antoisinta sukulaissijaisvanhemmuudessa, avaintemoiksi nousivat lapsen kehitys, perhe-elämään lapsen myötä tuleva ilo ja muu sisältö, lapsen elämäolosuhteiden muutos, lapsen sukuyhteyden säilyminen ja kiintymys lapseen.” (Koisti-Auer 2008, 87)	
		Tutkimusaineisto on analysoitu SPSS-ohjelman avulla ja tulosten kuvaamisessa on käytetty suoria jakaumia, keskiarvoja, ristintaulukointia, summamuuttujia ja pääkomponenttianalyysejä. Avointen kysymysten vastaukset on analysoitu laadullisella sisällönanalyyysillä.	”Lapsen kasvaminen ja kehittyminen tuottivat sukulaissijaisvanhemmille mielihyvää. Lapsen kasvu ja kehitys ovat ilon aiheita kenelle tahansa vanhemmalle, mutta sukulaiselle, joka on nähnyt lapsen lopulta toipuvan traumaastaan ja osaavan elää normaalia elämää ja olla iloinen, lapsen myönteisellä kehityksellä on erityinen merkitys.” (Koisti-Auer 2008, 88)	
			”Vastaajille tuotti mielihyvää, että he olivat voineet konkreettisesti vaikuttaa lapsen elämän rauhoittumiseen ja olosuhteiden muuttamiseen turvallisiksi.” (Koisti-Auer 2008, 88)	
			”...kiintymystä kuvattiin molemminpuolisena, lapsi pitää meitä vanhempinaan ja turvautuu meihin.” (Koisti-Auer 2008, 88)	
			”Mahdollisuus, että lapsen suku säilyy ehjänä ja lapsi saa tavata sukulaisiaan samalla tavoin kuin ennen huostaanottoa, oli perheelle tärkeää.” (Koisti-Auer 2008, 88)	

<p>”...että lapsi saa elää ja kokea kuuluvansa omaan sukuunsa, oli perheiden mielestä korvaamatonta lapselle ja hänen identiteetinsä kehitykselle.” (Koisti-Auer 2008, 89)</p> <p>Sukulaissijaisperheen sukulaisuudella näytti olevan vaikutusta siihen, kuinka toimivia sijoitettavan lapsen suhteet ovat lapsen vanhempiin ja sukulaisiin.”Lapsella olivat siis paremmat ja toimivammat suhteet siihen vanhempaan ja niihin sukulaisiin, jotka olivat sijaisperheen sukulaisia. Sen sijaan yhteydet vanhempaan ja sukulaisiin, jotka eivät olleet sijaisperheen sukulaisia, olivat uhattuina.” (Koisti-Auer 2008, 117)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmat kokivat surua murhetta ja huolta siitä, että heistä on raskasta katsoa, että lapsen omat läheiset tuottavat lapselle surua ja pettymystä. (Koisti-Auer 2008, 91)</p> <p>”Erään isoäidin suru oli, ettei hän voinut olla vain hemmotteleva mummo”, vaan piti olla määrätietoinen kasvattaja.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p>			

Tiedon keruu tutkimuksista: Minkälaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään?			
Tekijä, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	Keskeiset tutkimustulokset
Anna-Liisa Koisti-Auer, 2008 Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida suomalaisen sukulaissijaisvanhemmuuden profiilia sijaisvanhemmuuteen, perheiden ja sosiaalitoimen suhteeseen sekä perheiden taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan liittyvien kysymysten kautta. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, tukeeko suomalaisista sukulaissijaisvanhemmista tehty tutkimus kansainvälisten tutkimusten luomaa kuvaa sukulaissijaisvanhempien heikosta sosioekonomisesta asemasta ja vähäisestä sosiaalitoimen tarjoamasta tuesta.	Tutkimuskohteena olivat sukulaissijaisperheet, joiden hoidossa oli lastensuojelulain mukaisesti avohuollon tukitoimena, huostanotettuna tai jälkihuoltona sijoitettu lapsi tai nuori. Sukulaissijaisperhe määriteltiin perheeksi, jossa sijaisvanhempi oli sijoitetun lapsen biologinen sukulainen. Tutkimus oli kvantitatiivinen survey-tutkimus ja se toteutettiin kirjallisena kyselytutkimuksena 241 sukulaissijaisperheelle, joista 150 vastasi kyselyyn vastausprosentin ollessa 62.	”Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymiseen vaikuttaneiden motiivien taustalta voitiin löytää neljä keskeistä ulottuvuutta, jotka olivat kiintymys lapseen, suvun koossa pitäminen, vanhempien auttaminen ja ulkopuoliset tekijät.” (Koisti-Auer 2008, 115) ”Kun perheiltä kysyttiin, mikä oli antoisinta sukulaissijaisvanhemmuudessa, avainteemoiksi nousivat lapsen kehitys, perhe-elämään lapsen myötä tuleva ilo ja muu sisältö, lapsen elämäolosuhteiden muutos, lapsen sukuyhteyden säilyminen ja kiintymys lapseen.” (Koisti-Auer 2008, 87) ”Lapsen kasvaminen ja kehittyminen tuottivat sukulaissijaisvanhemmille mielihyvää. Lapsen kasvu ja kehitys ovat ilon aiheita kenelle tahansa vanhemmalle, mutta sukulaiselle, joka on nähnyt lapsen lopulta toipuvan traumaataan ja osaan elää normaalia elämää ja olla iloinen, lapsen myönteisellä kehityksellä on erityinen merkitys.” (Koisti-Auer 2008, 88) ”Onnistumisen iloa tehtävässään sukulaissijaisperhe oli saanut siitä, että se oli nähnyt lapsen ahdistuneen ilmeen muuttuvan helpottuneeksi ja iloiseksi.” (Koisti-Auer 2008, 88) Onnistumisen iloa tehtävässään sukulaissijaisperhe oli saanut siitä, että se oli nähnyt lapsen luottamuksen palautuvan ihmisiin. (Koisti-Auer 2008, 88) ”Vastaajille tuotti mielihyvää, että he olivat voineet konkreettisesti vaikuttaa lapsen elämän rauhoittumiseen ja olosuhteiden muuttumiseen turvallisiksi.” (Koisti-Auer 2008, 88)
		Tutkimusaineisto on analysoitu SPSS-ohjelman avulla ja tulosten kuvaamisessa on käytetty suorita jakaumia, keskiarvoja, ristintaulukointia, summamuuttujia ja pääkomponenttianalyyysiä. Avointen kysymysten vastaukset on analysoitu laadullisella sisällönanalyyysillä.	

<p>”On ihanaa nähdä lapsen kasvavan turvassa...” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>”...lapset toivat sukulaisten elämään iloa, auringon paistetta pilvisiin päiviin sekä monenlaisia rikkautta ja uutta sisältöä.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p> <p>”Kun omat lapset olivat kasvaneet aikuisiksi, niin sijoitetun lapsen myötä vielä vanhanakin sai kasvattaa lasta eikä koti ole tyhjä.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p> <p>”Lapsissa on ihmeellistä voimaa, joka saa iäkkäämmätkin sijaisvanhemmat nuortumaan ja taipumaan leikkeihin...” (Koisti-Auer 2008, 88)</p> <p>”Mahdollisuus, että lapsen suku säilyy ehyenä ja lapsi saa tavata sukulaisiaan samalla tavoin kuin ennen huostaanottoa, oli perheelle tärkeää.” (Koisti-Auer 2008, 89)</p> <p>”Siteiden säilymistä sukulaisiin pidettiin poikkeuksetta merkittävimpinä sukulaissijoituksen etuna.” (Koisti-Auer 2008, 89)</p> <p>”Sukulaissijaisvanhemmuus vaikutti tutkimusten mukaan lapsen ja lapsen sukulaissuhteiden säilyvyyteen. ”Että lapsi saa elää ja kokea kuuluvansa omaan sukuunsa, oli perheiden mielestä korvaamatonta lapselle ja hänen identiteettinsä kehitykselle.” (Koisti-Auer 2008, 89)</p> <p>”Vähäinen merkitys ei ollut myöskään, että sijaisperhe tunsi lapsen vanhemmat ja elämänsä historian. ”...sukulaisena näen lapsen äidissä myös paljon hienoja ominaisuuksia, josta voin lapselle kertoa.” (Koisti-Auer 2008, 89)</p> <p>”Osin se, mitä perheet pitivät yhtenä antoisimmista asioista sijaisvanhemmuudessa, oli myös raskainta eli sukulaisuus lapseen ja hänen vanhempansa.” Sukulaisuus tekee sijaisvanhempana olon raskaaksi esimerkiksi siksi, että on vaikea suhtautua biologisiin vanhempiin, erityisesti omaan poikaan, on vaikea olla objektiivinen, ettei leimaisi</p>
---	--

<p>suuntaan tai toiseen- ei tuomitsisi eikä ihannoisi, vaan olisi realististi rakentavasti.” (Koisti-Auer 2008, 90)</p> <p>”Lähes kahdessa kolmasosassa perheistä yhteydenpito on ollut tavalla tai toisella ongelmallista ainakin toisen vanhemman kanssa viimeisen vuoden aikana.. ongelmia raportoitiin enemmän lasten ja äitien kuin lasten ja isien välillä. Ainakin osittain tämä oli selitettävissä puuttuvilla isäsuhteilla.” (Koisti-Auer 2008, 116)</p> <p>”Lapsella olivat siis paremmat ja toimivammat suhteet siihen vanhempaan ja niihin sukulaisiin, jotka olivat sijaisperheen sukulaisia. Sen sijaan yhteydet vanhempaan ja sukulaisiin, jotka eivät olleet sijaisperheen sukulaisia, olivat uhattuina.” (Koisti-Auer 2008, 117)</p> <p>”...epävarmuus, miten vastata lapsen kysymyksiin tulevaisuudesta tai miten lohduttaa lasta silloin, kun äiti ja isä ovat pettäneet lupauksensa.” (Koisti-Auer 2008, 90)</p> <p>”Ongelmat yhteistyössä lasten vanhempien tai muiden sukulaisten kanssa eivät välttämättä eroa ongelmista, joita sijaisperheellä yleensä on, mutta sukulaisuus tuo ongelmat lähemmäksi...” (Koisti-Auer 2008, 90)</p> <p>”Sukulaissijaisperheet olivat joutuneet kestäämään myös sukulaisten ristiriitaisia ohjeita, eri suuntaan vetämistä ja negatiivista suhtautumista, mikä ei ollut helppoa.” (Koisti-Auer 2008, 90)</p> <p>”Sukulaissijaisvanhemmat kokivat surua murhetta ja huolta siitä, että heistä on raskasta katsoa, kun oma sukulainen tuhoaa itsensä ja että lapsen omat läheiset tuottavat lapselle surua ja pettymystä.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p> <p>”Lapsen kokemus ikävän, surun, pettymyksen ja huolen näkeminen teki myös kipeää ja sukulaissijaisvanhemmuudesta erityisen raskasta.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p>	
--	--

LIITE 4/4

<p>”Joillekin sukulaissijaisvanhemmille yhteistyö viranomaisten kanssa oli ollut raskainta. Kahdella sukulaissijaisperheellä sijoitusprosessi oli ollut ilmeisen pitkä ja heillä oli ollut vaikeuksia saada sosiaaliviranomaiset vakuuttamaan, että lapsen sijoittaminen heille oli lapsen parhaaksi. Joidenkin oli myös vaikea hyväksyä lapsen huostaanotto ja ylipäänsä sitä, että sosiaalitoimi oli mukana päättämässä lapsen asioista.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p>	<p>”Jotkut perheet olivat ajautuneet vaikeuksiin viranomaisten kanssa yrittäessään saada asianmukaista hoitoa lapselle, minkä puolesta he olivat joutuneet taistelemaan.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p>	<p>”Kuusi perhettä koki raskaimpana sijaisvanhemmuudessa, ettei omaa aikaa ollut tai ikä alkoi painaa.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p> <p>Rooliritiriidat tuottavat myös oman haasteensa. ”...on vaikeaa olla yhtä aikaa esimerkiksi mummo ja sijaisäiti tai veli ja sijaisisä.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p> <p>”Erään isoäidin suru oli, ettei hän voinut olla vain hemmotteleva mummo”, vaan piti olla määrätietoinen kasvattaja.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p>

<p>Anu Lumpus, 2015, Suomi</p>	<p>Tutkimus käsittelee huostaan otettujen lasten ja nuorten ajatuksia ja kokemuksia sukulaissijaisperheestä.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena ei ole tehdä universaaleja yleistyksiä, vaan tuoda esiin haastateltujen lasten sen hetkisiä kokemuksia.</p>	<p>Tutkimus paikantuu laadullisen tutkimuksen kentälle, pohjaten fenomenologis-hermeneuttiseen metodologiaan.</p> <p>Tutkimuksen empiirinen aineisto on kerätty haastatteleamalla neljää sukulaissijaisperheessä asuvaan lasta kesällä 2015.</p> <p>Haastattelumenetelmänä toimi puolistrukturoitu teemahaastattelu, jonka tukena käytettiin lisäksi eläytymismenetelmää ja elämäni tärkeimmät asiat - ympyrää.</p> <p>Aineiston analyysi on tehty teemoittelun ja aineistolähtöisen sisällön analyysin avulla.</p>	<p>”Sukulaissijaisperhe koettiin kuitenkin tilannetta pehmentävänä tekijänä tuttuutensa vuoksi. Tuttuuden katsottiin lasten näkökulmasta tuovan turvaa.” (Lumpus 2015, 69)</p> <p>”Sukulaissijaisperhettä arvostettiin, mikä tuli esiin kiitollisuuden sekä tyytyväisyyden tunteena.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>Sukulaisuuden merkitys tuli esiin mahdollisuutena olla oman suvun kanssa tekemisissä sekä pitää yhteyttä biologisiin vanhempiin ja sisaruksiin, sekä kasvaa yhdessä biologisten sisarusten kanssa.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”Sukulaisuuden huonoihin puoliin lukeutui toisaalta myös biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus, mikä näyttäytyi sijaisvanhemman vaikeutena rajata biologisten vanhempien tapaamisia ja yhteydenottoa.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”Biologinen vanhempi oli enemmän läsnä arjessa sekä huonolla että hyvällä tavalla, mikä tuntui joskus taakalta.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”Haastatteleminen lasten sosiaalinen verkosto näyttäytyi moninaisena. Puheissa esiin nousivat ensisijaisesti sosiaaliset suhteet, joihin lukeutui perheenjäsenet ja sukulaiset ja ystävät sekä toissijaiset sosiaaliset suhteet koulumaailmasta ja sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”Tapaamiskerrat koettiin riittäväksi sen vanhemman kanssa, jota tavattiin säännöllisesti.” (Lumpus 2015, 71)</p> <p>”...yhteydenpito muualla asuviin sisaruksiin oli säännöllistä ja tiivistä...” (Lumpus 2015, 71)</p>
--------------------------------	---	---	--

	<p>”Lasten arki näyttäytyi heidän kokemuksissaan tavanomaisena, jota rytmitti koulunkäynti ja harrastukset sekä kavereiden kanssa oleminen ja leikkiminen. Arkeen kuului myös sijaisperheen kanssa yhdessäoloa ja reissujen tekoa loma-aikoina...” (Lumpus 2015, 72)</p> <p>”Arjessa turvaa turvaa toivat sijaisperheen säännöt ja johdonmukainen kasvatus.” (Lumpus 2015, 72)</p> <p>”Tulevaisuuttaan lapset kuvasivat myönteisesti, ikätasoaan vastaavasti, jossa ilot liittyivät huolepidon saamiseen ja ystävyysuhteiden solmimiseen, sekä harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Myös usko omaan selviytymiseen oli vahva...”</p> <p>”Yksikään lapsista ei tuonut esiin toivetta paluusta biologisten vanhempien luokse.” (Lumpus 2015, 72)</p> <p>”Sopeutumisvaikeuksista kertoivat puolestaan lasten kokema vierauden tunne sekä biologisen perheen näkeminen oikeana perheenä.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”Aineistoni lasten kertoman perusteella näkisin, ettei sukulaissijoitus tarkoita automaattisesti sulautumista joukkoon ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, vaan kuten muissakin sijoitusmuodoissa lapsi hakee paikkaansa ja joskus paikan löytyminen voi kestää.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”Haastattelimieni lasten kohdalla oli nähtävissä, että lapsen ja sijaisvanhemman välisen tunnesiteen muodostumiseen vaikutti eniten se, minkä ikäisenä lapsi oli huostaanotettu ja kuinka traumatisoivat syntymäkodin olosuhteet olivat olleet, ei niinkään sukulaisuus.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”Aineistoni lapsilla biologisten vanhempien tapaaminen vaihteli säännöllisestä epäsäännölliseen. Osa lapsista oli saanut tavata vanhempiaan lähestulkoon oman tahtonsa mukaisesti, aina kun vanhempien päätteidenkäytön osalta oli hyvä tilanne. Osa lapsista tapasi toista vanhempaansa noin kerran kuukaudessa ja toista noin kaksi kertaa vuodessa. Syyt harvoihin tapaamisiin toisen vanhemman</p>
--	---

<p>kanssa johui pitkistä välimatkasta. Vierailut tapahtuivat pääsääntöisesti sukulaisperheessä. Lasten kertoman perusteella biologisten vanhempien vierailuissa korostuivat myös sukulaissijaisvanhempien aktiivinen osallistuminen tapaamisiin siten, että saatettiin tehdä koko porukalla jotakin, kuten pelata pelejä.” (Lumpus 2015, 71)</p> <p>”...vanhempaa, jota tavattiin harvemmin, toivottiin tapaamisiin useammin. Aineistoni lasten kohdalla sukulaissijaisperheessä asuminen ei automaattisesti tarkoittanut tiiviimpää yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin, vaan tapaamisten säännöllisyys ja toteutuminen oli pitkälti kiinni biologisten vanhempien elämäntilanteesta. Lapset eivät voineet siihen juurikaan omalla toiminnallaan vaikuttaa.” (Lumpus 2015, 71)</p> <p>”Sukulaissijoituksissa esiin nousseet ristiriidat biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien välillä näyttäytyivät osalla aineistoni lapsista ajoittaisena suusanallisena riitelynä, jossa biologiset vanhemmat ja sukulaissijaisvanhemmat syyllistivät toisiaan.” (Lumpus 2015, 71)</p>	

Taulukko 1.

Millainen on suomalaisen sijaisvanhemmuuden profiili?

Alkuperäinen teksti	Pelkistykset	Alaluokka	Yläluokka
”...tämä tutkimus vahvisti sukulaissijaisvanhempien kohtalaisen korkean iän. Isovanhempien suuri määrä selittää sukulaissijaisvanhempien korkeaa ikää.” (Koisti-Auer 2008, 53)	Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan sukulaissijaisvanhemmat ovat kohtalaisen iäkkäitä. (53)	Sukulaissijaisvanhemmuuden korkea ikä (53)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
Koisti-Auerin tutkimustulosten mukaan ”sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa oli suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen ja vain kolmasosalla koulutus oli enintään perusaste”. (Koisti-Auer 2008, 56.)	Pääsääntöisesti korkean iän selittää se, että sukulaissijaisvanhemmat ovat isovanhempia. (53)	Sukulaissijaisvanhemmuuden korkea ikä (53)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
”Koulutustasossa ei ollut sukupuolten välillä tilastollisesti merkittäviä eroja, vaikka sijaisississä olikin jonkin verran sijaisitejä enemmän sekä keski- että korkea-asteen suorittaneita ja vähemmän enintään perusasteen suorittaneita.” (Koisti-Auer 2008, 56)	Sukulaissijaisvanhemmista kaksi kolmasosaa on suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen. (56)	Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
	Sukulaissijaisvanhemmista kolmasosalla koulutus on enintään perusaste. (56)	Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
	Koulutustasossa ei ole sukupuolten välillä merkittäviä eroja. (56)	Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
	Sukulaissijaisisät ovat jonkin verran kouluttautuneempia kuin sijaisäidit. (56)	Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät
	Sukulaissijaisississä on sijaisitejä enemmän keski- ja korkea-asteen suorittaneita. (56)	Sukulaissijaisvanhempien koulutustaso (56)	Sukulaissijaisvanhempien demografiset tekijät

LIITE 5/3

<p>”Sekä sijaisäidit että -isät arvioivat terveydentilansa pääsääntöisesti vähintäänkin kohtalaiseksi. Sijaisäitien ja -isten terveydentilat eivät eronneet tilastollisesti merkittävästi toisistaan, vaikka äideistä hiukan suurempi osa pitikin terveyttään vähintäänkin hyvänä.” (Koisti-Auer 2008, 60.)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmat ovat pääsääntöisesti kohtalaisen terveitä. (60)</p> <p>Sukulaissijaisäitien terveydentila on hiukan parempi kuin sukulaissijaisisien. (60)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien terveydentila (60)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien demografit tekijät</p>
<p>”Valtaosa sukulaissijaisperheistä asui sekä kaupungeissa ja taajamissa että maalla omistusasunnoissa...” (Koisti-Auer 2008, 62.)</p>	<p>Suurinosa sukulaissijaisperheistä asui kaupungeissa.</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien asuinolot (62)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien demografit tekijät</p>
	<p>Suurinosa sukulaissijaisperheistä asui taajamissa.</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien asuinolot (62)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien demografit tekijät</p>
<p>”Perheet pitivät taloudellista tilannettaan lähes poikkeuksetta vähintäänkin kohtalaisena, sillä vain kymmenen prosenttia piti sitä heikkona.” (Koisti-Auer 2008, 59.)</p>	<p>Sijaisvanhempien taloudellinen tilanne on kohtalaisen hyvä. (59)</p> <p>10% :lla sukulaissijaisvanhemmista taloudentila on heikko. (59)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien taloudellinen tila (59)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien demografit tekijät</p>
		<p>Sukulaissijaisvanhempien taloudellinen tila (59)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempien demografit tekijät</p>

Taulukko 2.

Mitkä ovat sukulaissijaisvanhemmuuteen ryhtymisen motiivit?

Alkuperäinen teksti	Pelkistykset	Alaluokka	Yläluokka
<p>”Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen taustalla vaikuttivat analyysin mukaan neljä ulottuvuutta, jotka olivat 1) kiintymys lapseen, 2) ulkopuoliset tekijät, 3) suvun koossa pitäminen ja 4) vanhempien auttaminen.” (Koisti-Auer 2008, 71)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivina on kiintymys lapseen. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivina on ulkopuoliset tekijät. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivina on suvun koossapitäminen. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivina on vanhempien auttaminen. (71)</p>	<p>Motiivina toimii kiintymys sijoitettavaan lapseen. (71)</p> <p>Motiivina toimii ulkopuoliset tekijät. (71)</p> <p>Motiivina toimii suvun koossa pitäminen. (71)</p> <p>Motiivina toimii biologisten vanhempien auttaminen. (71)</p> <p>Motiivina toimii kiintymys sijoitettavaan lapseen. (71)</p> <p>Motiivina toimii ulkopuoliset tekijät. (71)</p> <p>Motiivina toimii suvun koossa pitäminen. (71)</p>	<p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p>
<p>”Sijaisvanhemmaksi ryhtymiseen näytti vaikuttavan voimakkaasti, että lapsen ja sukulaisten välille oli syntynyt jo ennen huostaottoa ja sijoitusta läheinen suhde, jota useimmat kuvastivat kiintymykseksi. Tämä oli synnyttänyt halun auttaa ja saada lapsi luokseen.” (Koisti-Auer 2008, 71)</p> <p>”Suvun koossa pitäminen viittaa velvollisuuden tunteisiin, jotka ovat luonnollisia silloin, kun joku omaan tai puolison sukuun kuuluva lapsi on tilanteessa, jossa hän tarvitsee apua ja on suojaan vailla. Suvun jäsenistä halutaan pitää kiinni ja lapsen joutuminen sijoitettavaksi suvun ulkopuolelle tuntuu mahdolltomalta. Perheen ja suvun sisällä nousevat toiveet ja odotukset sijaisvanhemmaksi ryhtymisestä lisäävät vaikeutta kieltäytyä tehtävästä.” (Koisti-Auer 2008, 71)</p>	<p>Päätökseen ryhtyä sukulaissijaisvanhemmaksi vaikutti sijoitetun ja sukulaissijaisvanhemman aiempi läheinen suhde. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiivina on velvollisuuden tunne antaa apua lapselle ja suojata lasta. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisellä halutaan estää lapsen sijoittuminen ulkopuolelle. (71)</p>	<p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p>	<p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p>

LIITE 6/2

<p>”Lasten vanhempien taholta tulevia toiveita on vaikea sivuttaa ja sukulaisilla on myös halu auttaa vaikeuksiin joutuneita vanhempia.” (Koisti-Auer 2008, 71)</p>	<p>Perheen ja suvun sisältä nousevat toiveet ja odotukset toimivat motiivina sijaisvanhemmaksi ryhtymiselle. (71)</p> <p>Sijoitettavan lapsen biologisten vanhempien toiveet on vaikea sivuttaa. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden motiivina toimii halu auttaa vaikeuksiin joutuneita vanhempia. (71)</p>	<p>Motiivina toimii ulkopuoliset tekijät. (71)</p> <p>Motiivina toimii biologisten vanhempien auttaminen. (71)</p> <p>Motiivina toimii biologisten vanhempien auttaminen. (71)</p>	<p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p> <p>Sijoitettavan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen.</p>
---	---	--	---

Taulukko 3

Kuinka sukulaissijaisvanhemmat näkevät sukulaissijaisvanhemmuuden vaikuttavan sijoitettuihin lapsiin Koisti-Auerin tutkimuksessa?

Alkuperäinen teksti	Pelkistykset	Alaluokka	Yläluokka
<p>”Kun perheiltä kysyttiin, mikä oli antoisinta sukulaissijaisvanhemmuudessa, avaintemoiksi nousivat lapsen kehitys, perhe-elämään lapsen myötä tuleva ilo ja muu sisältö, lapsen elämäolosuhteiden muutos, lapsen sukuuyhteyden säilyminen ja kiintymys lapseen.” (Koisti-Auer 2008, 87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmat näkivät sijaisvanhemmuuden vaikuttavan myönteisesti sijoitetun lapsen kehitykseen. (87)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmat näkivät sijaisvanhemmuuden vaikuttavan myönteisesti sijoitetun lapsen perhe-elämään. (87)</p>	<p>Sijoitetun lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p> <p>Sijoitetun lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p>
<p>”Lapsen kasvaminen ja kehittyminen tuottivat sukulaissijaisvanhemmille mielihyvää. Lapsen kasvu ja kehitys ovat ilon aiheita kenelle tahansa vanhemmalle, mutta sukulaiselle, joka on nähnyt lapsen lopulta toipuvan traumaostaan ja osaavan elää normaalia elämää ja olla iloinen, lapsen myönteisellä kehityksellä on erityinen merkitys.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus auttaa sijoitettua lasta toipumaan traumaostaan. (88)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus auttaa sijoitettua lasta kiinni normaaliin elämään. (88)</p>	<p>Sijoitetun lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p> <p>Sijoitetun lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p>
<p>Onnistumisen iloa tehtävässään sukulaissijaisperhe oli saanut siitä, että se oli nähnyt lapsen luottamuksen palautuvan ihmisiin. (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus auttaa sijoitettua lasta palauttamaan luottamusta ihmisiin. (88)</p>	<p>Sijoitetun lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p>
<p>”Vastaajille tuotti mielihyvää, että he olivat voineet konkreettisesti vaikuttaa lapsen elämän rauhoittumiseen ja olosuhteiden muuttumiseen turvallisiksi.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus on auttanut rauhoittamaan sijoitetun lapsen elämää. (88)</p>	<p>Sijoitetun lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p>

LIITE 7/2

<p>”...kiintymystä kuvattiin molemminpuolisena, lapsi pitää meitä vanhempinaan ja turvautuu meihin.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus on auttanut turvaamaan sijoitetun lapsen olosuhteet. (88)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo molemminpuolista kiintymystä. (88)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo molemminpuolista turvaa. (88)</p>	<p>Sijoitettujen lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p> <p>Sijoitettujen lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p> <p>Sijoitettujen lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p>
<p>”Mahdollisuus, että lapsen suku säilyy ehyenä ja lapsi saa tavata sukulaisiaan samalla tavoin kuin ennen huostaanottoa, oli perheelle tärkeää.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus turvaa lapsen osalta ehyet suhteet sijoitetun lapsen sukulaisiin. (88)</p>	<p>Sijoitettujen lapsen suhde omaisiin sukulaisiin (88,117)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p>
<p>”Että lapsi saa elää ja kokea kuuluvansa omaan sukuunsa, oli perheiden mielestä korvaamatonta lapselle ja hänen identiteetinsä kehitykselle.” (Koisti-Auer 2008, 89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuuden avulla sijoitettu lapsi saa kokea kuuluvansa omaan sukuunsa. (89)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen turvallisen identiteetin kehittymisen. (89)</p>	<p>Sijoitettujen lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p> <p>Sijoitettujen lapsen kasvuolosuhteet (87,89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p>
<p>”Sukulaissijaisperheen sukulaisuudella näytti olevan vaikutusta siihen, kuinka toimivia sijoitettavan lapsen suhteet ovat lapsen vanhempiin ja sukulaisiin.” Lapsella olivat siis paremmat ja toimivammat suhteet siihen vanhempaan ja niihin sukulaisiin, jotka olivat sijaisperheen sukulaisia. Sen sijaan yhteydet vanhempaan ja sukulaisiin, jotka eivät olleet sijaisperheen sukulaisia, olivat uhattuina.” (Koisti-Auer 2008, 117)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuuden kautta sijoitetuilla lapsilla on paremmat suhteet siihen vanhempaan ja niihin sukulaisiin, jotka ovat sijaisperheen sukulaisia. (117)</p>	<p>Sijoitettujen lapsen suhde omaisiin sukulaisiin (88,117)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p>

LIITE 7/3

<p>”Sukulaissijaisvanhemmat kokivat surua murhetta ja huolta siitä, että heistä on raskasta katsoa, että lapsen omat läheiset tuottavat lapselle surua ja pettymystä.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p> <p>”Erään isoäidin suru oli, ettei hän voinut olla vain hemmottelleva mummo”, vaan piti olla määrätietoinen kasvattaja.” (Koisti-Auer 2008, 91)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuuden kautta sijoitetuilla lapsilla on toimivimmat suhteet siihen vanhempaan ja niihin sukulaisiin, jotka ovat sijaisperheen sukulaisia. (117)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus voi tuoda sijoitetulle lapselle lapsen läheisten myötä surua. (91)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus voi tuoda sijoitetulle lapselle lapsen läheisten myötä pettymystä. (91)</p> <p>Isoäidin sijaisvanhempana toimiminen voi vaikuttaa siihen, että sijoitettu lapsi voi menettää isovanhempansa saaden tilalle kasvattajan. (91)</p>	<p>Sijoitetun lapsen suhde omiin sukulaisiin (88,117)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden haasteet sukulaissuhteissa (91)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden haasteet sukulaissuhteissa (91)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden haasteet sukulaissuhteissa (91)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo myönteisyyttä sijoitettavan lapsen kehitykselle</p> <p>Biologisten vanhempien tuomat häiritseviä vaikutuksia sijoitettavan lapsen elämään</p> <p>Biologisten vanhempien tuomat häiritseviä vaikutuksia sijoitettavan lapsen elämään</p> <p>Biologisten vanhempien tuomat häiritseviä vaikutuksia sijoitettavan lapsen elämään</p>
---	--	---	---

Taulukko 4

Kuinka sukulaissijaisvanhemmuus vaikuttaa sijoitettuihin lapsiin Lumpuksen tutkimuksessa?

Alkuperäinen teksti	Pelkistykset	Alaluokka	Yläluokka
”Lasten sopeutuminen sukulaisperheeseen ja oman paikan löytäminen vei toisilla enemmän aikaa kuin toisilla.” (Lumpus 2015, 69)	Sopeutuminen vei sijoitettujen lasten kohdalla vaihtelevasti aikaa. (69)	Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69, 70, 71)	Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa
”Sopeutusvaikeuksista kertoivat puolestaan lasten kokema vierauden tunne sekä biologisen perheen näkeminen oikeana perheenä.” (Lumpus 2015, 70)	Oman paikan löytäminen vei sijoitettujen lasten kohdalla vaihtelevasti aikaa. (69)	Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69, 70, 71)	Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa
”Sopeutusvaikeuksista kertoivat puolestaan lasten kokema vierauden tunne sekä biologisen perheen näkeminen oikeana perheenä.” (Lumpus 2015, 70)	Sijoitetut lapset kokivat vierauden tunnetta sukulaissijaisperheessä. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69, 70, 71)	Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa
”Sukulaissijoitus ei tarkoita, että lapsi automaattisesti sulautuisi sukulaisperheeseen, sillä myös sukulaissijoituksissa lapsi hakee omaa paikkaansa.” (Lumpus 2015, 70)	Sijoitetut lapset kokivat biologisen perheen oikeana perheenä sukulaissijaisperheen sijasta. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69, 70, 71)	Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa
”...lasten kertoman perusteella näkisin, ettei sukulaissijoitus tarkoita automaattisesti sulautumista joukkoon ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, vaan kuten muissakin sijoitusmuodoissa lapsi hakee paikkaansa ja joskus paikan löytyminen voi kestää.” (Lumpus 2015, 70)	Sukulaissijoituksissa sijoitettu lapsi hakee omaa paikkaansa. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69, 70, 71)	Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa
”...lasten kertoman perusteella näkisin, ettei sukulaissijoitus tarkoita automaattisesti sulautumista joukkoon ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, vaan kuten muissakin sijoitusmuodoissa lapsi hakee paikkaansa ja joskus paikan löytyminen voi kestää.” (Lumpus 2015, 70)	Sukulaissijoitus ei tarkoita automaattisesti sijoitettavan lapsen sulautumista sukulaissijaisperheeseen. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69, 70, 71)	Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa

LIITE 8/2

<p>”Osa lapsista oli joutunut vaihtamaan asuinpaikkakuntaa huostaanoton myötä ja ystäväverkosto oli rakentunut käytännössä uudelleen vanhojen kavereiden jäädessä syntymäpaikkakunnalle.” (Lumpus 2015, 71)</p> <p>”Sukulaisuuden merkitys lapselle tuli esiin mahdollisuutena olla oman suvun kanssa tekemisissä sekä pitää yhteyttä biologisiin vanhempiin ja sisaruksiin, sekä kasvaa yhdessä biologisten sisarusten kanssa.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”...lasten kohdalla sukulaissijaisperheessä asuminen ei automaattisesti tarkoittanut tiiviimpää yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin, vaan tapaamisten säännöllisyys ja toteutuminen oli pitkälti kiinni biologisten vanhempien elämäntilanteesta. Lapset eivät voineet siihen juurikaan omalla toiminnallaan vaikuttaa. Sen sijaan yhteydenpito muualla asuviin sisaruksiin oli säännöllistä ja tiivistä, mikä on yhteneväistä aiempiin sukulaissijoituksiin liittyvien tutkimusten kanssa.” (Lumpus 2015, 71)</p>	<p>Sukulaissijointi ei tarkoita automaattisesti sijoitettavan lapsen kohdalla yhteenkuuluvuuden tunnetta sukulaissijaisperheeseen. (70)</p> <p>Sijoitettavat lapset ovat joutuneet vaihtamaan asuinpaikkakuntaa sukulaissijaisvanhemmuuden myötä. (71)</p> <p>Sijoitettavilla lapsilla on rakentunut ystäväverkosto sukulaissijaisvanhemmuuden myötä uudelleen. (71)</p> <p>Sijoitettu lapsi saa sukulaissijaisvanhemmuuden myötä mahdollisuuden olla oman suvun kanssa tekemisissä. (70)</p> <p>Sijoitettu lapsi saa sukulaissijaisvanhemmuuden myötä mahdollisuuden kasvaa oman suvun kanssa. (70)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus ei välttämättä tuo sijoitettavan lapsen kohdalla tiiviimpää yhteydenpitoa sijoitettavan lapsen biologisiin vanhempiin. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden avulla sijoitettavat lapset</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69,70,71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus muuttaa sijoitettujen lasten ympäristöä. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus muuttaa sijoitettujen lasten ympäristöä. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen verkoston pysyvyyttä. (70,71,72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen verkoston pysyvyyttä. (70,71,72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus ei turvaa biologisten vanhempien yhteydenpitoa sijoitettuihin lapsiin. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen</p>	<p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten elinympäristön muuttuminen</p> <p>Sijoitettujen lasten elinympäristön muuttuminen</p> <p>Sijoitettujen lasten yhteenkuuluvuuden tunteen turvaaminen</p> <p>Sijoitettujen lasten yhteenkuuluvuuden tunteen turvaaminen</p> <p>Sijoitettujen lasten elinympäristön muuttuminen</p> <p>Sijoitettujen lasten Yhteenkuuluvuuden tunteen turvaaminen</p>
---	--	---	--

LIITE 8/3

<p>”Sukulaissijoituksissa esiin nousseet ristiriidat biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien välillä näyttäytyivät osalla aineistoni lapsista ajoittaisena suusanallisena riitelynä, jossa biologiset vanhemmat ja sukulaissijaisvanhemmat syyllistivät toisiaan. Suurin osa lapsista kuitenkin kuvasi sukulaissijaisvanhempien ja biologisten vanhempien tulevan hyvin toimeen keskenään...” (Lumpus 2015, 71)</p> <p>”Lapset eivät kokeneet tulleeensa kiusatuiksi tai leimatuiksi taustansa vuoksi, mutta eivät toisaalta olleet halukkaita avoimesti taustastaan puhumaan. Vain läheisille ja pitkäaikaisille ystäville omasta historiaasta oltiin valmiita kertomaan.” (Lumpus 2015, 71)</p>	<p>pitivät säännöllisesti yhteyttä sisaruksiinsa. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden avulla sijoitettavat lapset pitivät tiiviisti yhteyttä sisaruksiinsa. (71)</p> <p>Sijoitetut lapset eivät voineet omalla toiminnallaan vaikuttaa biologisten vanhempiensa tapaamisten säännöllisyyteen. (71)</p> <p>Sijoitetut lapset kokivat sukulaissijaisvanhempien ja biologisten vanhempien keskinäiset ristiriidat suusanallisena riitelynä. (71)</p> <p>Pääsääntöisesti sijoitetut lapset kokivat sukulaissijaisvanhempien ja biologisten vanhempien keskinäiset suhteet hyvinä. (71)</p> <p>Sijoitetut lapset kokivat, ettei sukulaissijaisvanhemmuus leimannut sijoitettuja lapsia. (71)</p> <p>Sijoitetut lapset kokivat, ettei sukulaissijaisvanhemmuus vaikuttanut sijoitettujen lasten kohteluun koulussa kiusaamisen osalta. (71)</p>	<p>verkoston pysyvyyttä. (70,71,72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen verkoston pysyvyyttä. (70,71,72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus ei turvaa biologisten vanhempien yhteydenpitoa sijoitettuihin lapsiin. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69,70,71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen verkoston pysyvyyttä. (70,71,72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen verkoston pysyvyyttä. (70,71,72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen verkoston pysyvyyttä. (70,71,72)</p>	<p>Sijoitettujen lasten Yhteenkuuluvuuden tunteen turvaaminen</p> <p>Sijoitettujen lasten elinympäristön muuttuminen</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten Yhteenkuuluvuuden tunteen turvaaminen</p> <p>Sijoitettujen lasten Yhteenkuuluvuuden tunteen turvaaminen</p> <p>Sijoitettujen lasten Yhteenkuuluvuuden tunteen turvaaminen</p>
--	--	--	--

LIITE 8/4

<p>”Lasten arki näyttäytyi heidän kokemuksissaan tavanomaisena, jota rytmitti koulunkäynti ja harrastukset sekä kavereiden kanssa oleminen ja leikkiminen.” (Lumpus 2015, 72)</p> <p>Arkeen kuului myös sijaisperheen kanssa yhdessäoloa ja reissujen tekoa loma-aikoina, muun muassa mummolaa. Arjessa turvaa toivat sijaisperheen säännöt ja johdonmukainen kasvatus. (Lumpus 2015, 72)</p>	<p>Sijoitetut lapset eivät halunneet puhua avoimesti taustastaan. (71)</p> <p>Sijoitetut lapset olivat valmiita kertomaan taustastaan vain läheisille ja pitkäaikaisille ystäville. (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus rytmitti sijoitettujen lasten koulunkäyntiä. (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus rytmitti sijoitettujen lasten harrastuksia (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus rytmitti sijoitettujen lasten kavereiden kanssa olemista ja leikkimistä. (72)</p> <p>Sijoitetut lapset saivat yhteisten lomien aikana yhdessäolon kokemuksia sukulaissijaisvanhemmuuden myötä. (72)</p> <p>Sukulaissijaisperheiden säännöt toivat turvaa. (72)</p> <p>Sukulaissijaisperheiden johdonmukainen kasvatus toi turvaa. (72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69,70,71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus haastaa sijoitettavaa lasta etsimään omaa paikkaansa. (69,70,71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa sijoitettujen lasten arkeen. (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa sijoitettujen lasten arkeen. (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa sijoitettujen lasten arkeen. (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen verkoston pysyvyyttä. (70,71,72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa sijoitettujen lasten arkeen. (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa sijoitettujen lasten arkeen. (72)</p>	<p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten Yhteiskuuluvuuden tunteen turvaaminen</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p>
---	---	--	---

LIITE 8/5

<p>”Tulevaisuuttaan lapset kuvasivat myönteisesti, ikätasoaan vastaavasti, jossa ilot liittyivät huolenpidon saamiseen ja ystävyys-suhteiden solmimiseen, sekä harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Myös usko omaan selviytymiseen oli vahva, vaikka yhdellä lapsista, hieman huoletti se, ettei hän vielä tiennyt mitä isona tekisi. Yksikään lapsista ei tuonut esiin toivetta paluusta biologisten vanhempien luokse”. (Lumpus 2015, 72)</p>	<p>Sukulaissijaisperheissä eläneet lapset kokivat tulevaisuuden näkymät myönteisinä. (72)</p> <p>Sukulaissijaisperheissä eläneet lapset kokivat selviytymisensä olevan vahva. (72)</p> <p>Sukulaissijaisperheeseen sijoitetut lapset eivät toivoneet perheen jälleenyhdistämistä. (72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sijoitettujen lasten elämänmyönteisyyttä. (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sijoitettujen lasten elämänmyönteisyyttä. (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa sijoitettujen lasten arkeen. (72)</p>	<p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p> <p>Sijoitettujen lasten turvallisuudentunne arjessa</p>
--	--	--	---

Taulukko 5

Millaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään Koisti-Auerin tutkimuksen mukaan?

Alkuperäinen teksti	Pelkistykset	Alaluokka	Yläluokka
<p>”Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymiseen vaikuttaneiden motiivien taustalta löytyää neljä keskeistä ulottuvuutta, jotka olivat kiintymys lapseen, suvun koossa pitäminen, vanhempien auttaminen ja ulkopuoliset tekijät.” (Koisti-Auer 2008, 115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisestä syntyy kiintymys sijoitettuun lapseen. (115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisessä pystytään välttämään sijoitetun lapsen siirtymisen suvun ulkopuolelle. (115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmaksi ryhtymisen avulla kyetään auttamaan sijoitetun lapsen vanhempia. (115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>”Kun perheitä kysyttiin, mikä oli antoisinta sukulaissijaisvanhemmuudessa, nousivat lapsen kehitys, perhe-elämään lapsen myötiä tuleva ilo ja muu sisältö, lapsen elämänolosuhteiden muutos, lapsen sukuyhteyden säilyminen ja kiintymys lapseen.” (Koisti-Auer 2008, 87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuudella pystytään antamaan turvaa sijoitetun lapsen kehitykseen. (87)</p> <p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhempien perheeseen iloa. (87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p> <p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhemmuuteen hyviä kokemuksia (87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen</p>
	<p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhempien perheeseen sisältöä. (87)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen myönteisten elämän olosuhteiden muutoksen. (87)</p>	<p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhemmuuteen hyviä kokemuksia (87)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>

LIITE 9/2

<p>”Lapsen kasvaminen ja kehittyminen tuottivat sukulaissijaisvanhemmille mielihyvää. Lapsen kasvu ja kehitys ovat ilon aiheita kenelle tahansa vanhemmalle, mutta sukulaiselle, joka on nähnyt lapsen lopulta toipuvan traumaistaan ja osaavan elää normaalia elämää ja olla iloinen, lapsen myönteisellä kehityksellä on erityinen merkitys.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sijoitetun lapsen sukuyhteyden säilymisen. (87)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus mahdollistaa sukulaissijaisvanhempien kiintymyksen sijoitettuun lapseen. (87)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemman kokiossa sijaisvanhemmuuden mieleisenä, pystyy sukulaissijaisvanhempi tukemaan sijoitetun lapsen kasvua. (88)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemman kokiossa sijaisvanhemmuuden mieleisenä, pystyy sukulaissijaisvanhempi tukemaan sijoitetun lapsen kehitystä. (88)</p> <p>Sukulaissijaisvanhempi pyrkii auttamaan sijoitettua lasta toipumaan traumaista. (88)</p> <p>Sukulaissijaisvanhempana toimiminen mahdollistaa sijoitetun lapsen oppimisen elämään normaalia elämää. (88)</p> <p>Sukulaissijaisvanhempana näkee sijoitetun lapsen ahdistuneen ilmeen muuttuvan helpottuneeksi ja iloiseksi. (88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p> <p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhemmuuteen hyviä kokemuksia (87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen</p>
--	---	---	---

LIITE 9/3

<p>Onnistumisen iloa tehtävässään sukulaissijaisperhe oli saanut siitä, että se oli nähnyt lapsen luottamuksen palautuvan ihmisiin. (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempana näkee sijoitetun lapsen luottamuksen palautuvan ihmisiin. (88)</p>	<p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhemmuuteen hyviä kokemuksia (87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen</p>
<p>”Vastaaajille tuotti mielihyvää, että he olivat voineet konkreettisesti vaikuttaa lapsen elämän rauhoittumiseen ja olosuhteiden muuttumiseen turvallisiksi.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempana on konkreettisesti voinut vaikuttaa sijoitetun lapsen elämän rauhoittumiseen. (88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>”On ihanaa nähdä lapsen kasvavan turvassa...” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhempana näkee sijoitetun lapsen kasvavan turvassa. (88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (87,88,115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>”...lapset toivat sukulaisten elämään iloa, auringon paistetta pilviin päiviin sekä monenlaista rikkautta ja uutta sisältöä.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuudessa sijoitettu lapsi tuo iloa. (88)</p>	<p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhemmuuteen hyviä kokemuksia (87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen</p>
	<p>Sukulaissijaisvanhemmuudessa sijoitettu lapsi tuo monenlaista rikkautta. (88)</p>	<p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhemmuuteen hyviä kokemuksia (87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen</p>
<p>”Kun omat lapset olivat kasvaneet aikuisiksi, niin sijoitetun lapsen myötä vielä vanhanakin sai kasvattaa lasta eikä koti ole tyhjä.” (Koisti-Auer 2008, 88)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuudessa sijoitettu lapsi tuo uutta sisältöä. (88)</p>	<p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhemmuuteen hyviä kokemuksia (87)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen</p>

LIITE 9/4

<p>"Lapsissa on ihmeellistä voimaa, joka saa iäkkäämmätkin sijaisvanhemmat nuortumaan ja taipumaan leikkeihin..." (Koisti-Auer 2008, 88)</p> <p>"Mahdollisuus, että lapsen suku säilyy ehyenä ja lapsi saa tavata sukulaisiaan samalla tavoin kuin ennen huostaanottoa, oli perheelle tärkeää." (Koisti-Auer 2008, 89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuudesta tulee henkistä voimaa sijaisvanhemmille. (88)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden etuna sijoitetun lapsen suvun säilyminen ehyenä. (89)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden etuna on, että sijoitettu lapsi saa tavata sukulaisiaan kuten ennen huostaanottoa. (89)</p>	<p>Sijoitettu lapsi tuo sukulaissijaisvanhemmuuteen hyviä kokemuksia (87)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>"Siteiden säilymistä sukulaisiin pidettiin poikkeuksetta merkittävimpinä sukulaissijoituksen etuna." (Koisti-Auer 2008, 89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuuden merkittävimpanä etuna on sijoitetun lapsen siteiden säilyminen sukulaisiin. (89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>"Sukulaissijaisvanhemmuus vaikutti tutkimusten mukaan lapsen ja lapsen sukulaissuhteiden säilyvyyteen. "Että lapsi saa elää ja kokea kuuluvansa omaan sukuunsa, oli perheiden mielestä korvaamatonta lapselle ja hänen identiteetinsä kehitykselle." (Koisti-Auer 2008, 89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuuden etuna on, että sijoitettu lapsi saa kokea sukulaissuhteidensa säilymisen. (89)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden etuna on että sijoitettu lapsi saa kokea kuuluvansa omaan sukuunsa. (89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>"Vähäinen merkitys ei ollut myöskään, että sijaisperhe tunsii lapsen vanhemmat ja elämänhistorian. "...sukulaisena näen lapsen äidissä myös paljon hienoja ominaisuuksia, josta voin lapselle kertoa." (Koisti-Auer 2008, 89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuuden etuna on, että sijaisperhe tuntee sijoitetun lapsen vanhemmat. (89)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>

LIITE 9/5

<p>”Osin se, mitä perheet pitivät yhtenä antoisimmista asioista sijaisvanhemmuudessa, oli myös raskainta eli sukulaisuus lapseen ja hänen vanhempansa.” Sukulaisuus tekee sijaisvanhempana olon raskaaksi esimerkiksi siksi, että on vaikea suhtautua biologisiin vanhempiin, erityisesti omaan poikaan, on vaikea olla objektiivinen, ettei leimaisi suuntaan tai toiseen- ei tuomitisi eikä ihannoisi, vaan olisi realistinen rakentavasti.” (Koisti-Auer 2008, 90)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuuden etuna on, että sijaisperhe tuntee sijoitetun lapsen vanhempien elämäntilanteen. (89)</p> <p>Perheet pitivät yhtenä antoisimmista asioista sijaisvanhemmuudessa sukulaisuutta lapseen. (90)</p> <p>Perheet pitivät yhtenä antoisimmista asioista sijaisvanhemmuudessa sukulaisuutta vanhempaan. (90)</p> <p>Perheet pitivät yhtenä raskaimmista asioista sijaisvanhemmuudessa sukulaisuutta lapseen. (90)</p> <p>Perheet pitivät yhtenä raskaimmista asioista sijaisvanhemmuudessa sukulaisuutta vanhempaan. (90)</p> <p>Sukulaisuus tekee sijaisvanhempana olon raskaaksi. (90)</p> <p>Sijaisvanhemman on vaikea suhtautua biologiseen vanhempaan objektiivisesti. (90)</p> <p>Sijaisvanhemman on erityisesti vaikea olla objektiivinen, jos biologinen vanhempi on hänen poikansa. (90)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (89,115)</p> <p>Sukulaisuus tuo haasteita sukulaissijaisvanhemmuuteen (90)</p> <p>Sukulaisuus tuo haasteita sukulaissijaisvanhemmuuteen (90)</p> <p>Sukulaisuus tuo haasteita sukulaissijaisvanhemmuuteen (90)</p> <p>Sukulaisuus tuo haasteita sukulaissijaisvanhemmuuteen (90)</p> <p>Sukulaisuus tuo haasteita sukulaissijaisvanhemmuuteen (90)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p>
---	--	--	--

LIITE 9/7

<p>”Lapsella olivat siis paremmat ja toimivammat suhteet siihen vanhempaan ja niihin sukulaisiin, jotka olivat sijaisperheen sukulaisia. Sen sijaan yhteydet vanhempaan ja sukulaisiin, jotka eivät olleet sijaisperheen sukulaisia, olivat uhattuina.” (Koisti-Auer 2008, 117)</p>	<p>Sijaislapsilla oli toimivammat suhteet siihen vanhempaan, joka oli sijaisperheessä lapsen sukulainen. (117)</p> <p>Sijaislapsilla oli paremmat suhteet siihen vanhempaan joka oli sijaisperheessä lapsen sukulainen. (117)</p> <p>Sijaislapsilla oli toimivammat suhteet niihin sukulaisiin jotka oli sijaisperheessä lapsen sukulainen. (117)</p> <p>Sijaislapsilla oli paremmat suhteet niihin sukulaisiin jotka oli sijaisperheessä lapsen sukulainen. (117)</p> <p>Yhteydet olivat uhattuna sijoitetun lapsen biologiseen vanhempaan, joka ei ollut sijaisperheen sukulainen. (117)</p> <p>Yhteydet olivat uhattuna sijoitetun lapsen niihin sukulaisiin, jotka eivät olleet sijaisperheen sukulaisia. (117)</p> <p>Sijaisvanhemmat kokivat epävarmuutta antaessaan sijoitettavalle lapselle vastauksia sijoitettavan lapsen tulevaisuutta koskien. (90)</p>	<p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Sijaisvanhemmuus tuo ongelmia yhteydenpitoon (90)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p>
<p>”...epävarmuus, miten vastata lapsen kysymyksiin tulevaisuudesta tai miten lohduttaa lasta silloin, kun äiti ja isä ovat pettäneet lupauksensa.” (Koisti-Auer 2008, 90)</p>			

LIITE 9/8

<p>”Ongelmat yhteistyössä lasten vanhempien tai muiden sukulaisten kanssa eivät välttämättä eroa ongelmista, joita sijaisperheellä yleensä on, mutta sukulaisuus tuo ongelmat lähemmäksi...” (Koisti-Auer 2008, 90)</p>	<p>biologiset vanhemmat olivat pettäneet lupauksensa. (90)</p> <p>Ongelmat sukulaissijaisvanhempien yhteistyössä lasten biologisten vanhempien kanssa ovat samankaltaisia kuin ongelmat sijaisperheissä yleensä. (90)</p> <p>Ongelmat sukulaissijaisvanhempien yhteistyössä lasten muiden sukulaisten kanssa ovat samankaltaisia kuin ongelmat sijaisperheissä yleensä. (90)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuudessa yhteistyöongelmat ovat lähempänä kuin tavallisessa sijaisperheessä. (90)</p> <p>Sukulaissijaisperheillä ei ollut helppoa joutuessaan kestämään sukulaisten ristiriitaisia ohjeita. (90)</p> <p>Sukulaissijaisperheillä ei ollut helppoa joutuessaan kestämään sukulaisten erisuuntiin vetämistä. (90)</p> <p>Sukulaissijaisperheillä ei ollut helppoa joutuessaan kestämään sukulaisten negatiivista suhtautumista. (90)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmat kokivat surua siitä, että heidän</p>	<p>Sijaisvanhemmuus tuo ongelmia yhteydenpitoon (90)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuuden tuomat negatiiviset kokemukset (91)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p>
<p>”Sukulaissijaisperheet olivat joutuneet kestämään myös sukulaisten ristiriitaisia ohjeita, eri suuntaan vetämistä ja negatiivista suhtautumista, mikä ei ollut helppoa.” (Koisti-Auer 2008, 90)</p>	<p>Sukulaissijaisperheillä ei ollut helppoa joutuessaan kestämään sukulaisten ristiriitaisia ohjeita. (90)</p>	<p>Yhteistyön haasteet sukulaissijaisvanhemmuudessa (90,117)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p>
<p>”Sukulaissijaisvanhemmat kokivat surua murhetta ja huolta siitä, että heistä on raskasta katsoa, kun oma sukulainen tuhoaa itsensä ja että lapsen omat läheiset</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmat kokivat surua siitä, että heidän</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuuden tuomat negatiiviset kokemukset (91)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p>

Taulukko 6

Millaisia etuja ja haasteita sukulaissijaisvanhemmuus pitää sisällään Lumpuksen tutkimuksen mukaan?

Alkuperäinen teksti	Pelkistykset	Alaluokka	Yläluokka
”Sukulaissijaisperhe koettiin kuitenkin tilannetta pehmentävänä tekijänä tuttuutensa vuoksi. Tuttuuden katsottiin lasten näkökulmasta tuovan turvaa.” (Lumpus 2015, 69)	Sijoitettu lapsi kokee sukulaissijaisperheen keskinäisen läheisyyden vuoksi turvalliseksi. (69)	Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (69,72)	Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä
”Sukulaissijaisperhettä arvostettiin, mikä tuli esiin kiittolisuuden sekä tyytyväisyyden tunteena.” (Lumpus 2015, 70)	Sukulaissijaisperhettä oli arvostettu. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus tuo arvostusta (70)	Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen
	Arvostus sukulaissijaisvanhemmuutta kohtaan tuli esiin kiittolisuuden tunteena. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus tuo arvostusta (70)	Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen
	Arvostus sukulaissijaisvanhemmuutta kohtaan tuli esiin tyytyväisyyden tunteena. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus tuo arvostusta (70)	Sukulaissijaisvanhemman roolin vahvistuminen
”Sukulaisuuden merkitys tuli esiin mahdollisuutena olla oman suvun kanssa tekemisissä sekä pitää yhteyttä biologisiin vanhempiin ja sisaruksiin, sekä kasvaa yhdessä biologisten sisarusten kanssa.” (Lumpus 2015, 70)	Sukulaisuuden merkitys näyttyi mahdollisuutena olla oman suvun kanssa tekemisissä. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä
	Sukulaisuuden merkitys näyttyi mahdollisuutena pitää yhteyttä biologisiin vanhempiin. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä
	Sukulaisuuden merkitys näyttyi mahdollisuutena pitää yhteyttä biologisiin sisaruksiin. (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus säilyttää sukulaissuhteet (70)	Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä

LIITE 10/2

<p>”Sukulaisuuden huonoihin puoliin lukeutui toisaalta myös biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus, mikä näyttäytyi sijaishemman vaikeutena rajata biologisten vanhempien tapauksia ja yhteydenottoa.” (Lumpus 2015, 70)</p>	<p>Sukulaisuuden huonoina puolina nähtiin biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus. (70)</p> <p>Biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus näyttäytyi sukulaissijaishemman vaikeutena rajata sijoitetun lapsen biologisten vanhempien tapauksia. (70)</p>	<p>Sukulaisuus tuo haasteita sijoitetun lapsen elämään (70)</p> <p>Sukulaisuus tuo haasteita sijoitetun lapsen elämään (70)</p>	<p>Sukulaisuus tuo epävarmuutta sijoitetun lapsen elämään</p> <p>Sukulaisuus tuo epävarmuutta sijoitetun lapsen elämään</p>
<p>”Biologinen vanhempi oli enemmän läsnä arjessa sekä huonolla että hyvällä tavalla, mikä tuntui joskus taakalta.” (Lumpus 2015, 70)</p>	<p>Biologisten vanhempien helppo tavoitettavuus näyttäytyi sukulaissijaishemman vaikeutena rajata sijoitetun lapsen biologisten vanhempien yhteydenottoa. (70)</p>	<p>Sukulaisuus tuo haasteita sijoitetun lapsen elämään (70)</p>	<p>Sukulaisuus tuo epävarmuutta sijoitetun lapsen elämään</p>
<p>”Biologinen vanhempi oli enemmän läsnä arjessa sekä huonolla että hyvällä tavalla, mikä tuntui joskus taakalta.” (Lumpus 2015, 70)</p>	<p>Sukulaissijaishemmistä tuntui joskus taakalta, että sijoitetun lapsen biologinen vanhempi on sukulaissijoituksen vuoksi läsnä huonolla tavalla sijoitettavan lapsen arjessa. (70)</p>	<p>Sukulaisuus tuo haasteita sukulaissijaishemmuuteen (70)</p>	<p>Sukulaissijaishemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p>
<p>”Biologinen vanhempi oli enemmän läsnä arjessa sekä huonolla että hyvällä tavalla, mikä tuntui joskus taakalta.” (Lumpus 2015, 70)</p>	<p>Sukulaissijaishemmistä tuntui joskus taakalta, että sijoitetun lapsen biologinen vanhempi on sukulaissijoituksen vuoksi läsnä hyvällä tavalla sijoitettavan lapsen arjessa. (70)</p>	<p>Sukulaisuus tuo haasteita sukulaissijaishemmuuteen (70)</p>	<p>Sukulaissijaishemmuus tuo epävarmuutta sijaisvanhempana toimimiseen</p>

LIITE 10/3

<p>”Haastattelemieni lasten sosiaalinen verkosto näyttäytyi moninaisena. Puheissa esiin nousivat ensisijaisesti sosiaaliset suhteet, joihin lukeutui perheenjäsenet ja sukulaiset ja ystävät sekä toissijaiset sosiaaliset suhteet koulumaailmasta ja sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä.” (Lumpus 2015, 70)</p>	<p>Sijoitetujen lasten sosiaalinen verkosto näyttäytyi moninaisena. (70)</p> <p>Sijoitetujen lasten puheissa nousivat esiin ensisijaisesti sosiaaliset suhteet. (70)</p> <p>Sijoitetujen lasten sosiaalisiin suhteisiin lukeutuivat perheenjäsenet. (70)</p> <p>Sijoitetujen lasten sosiaalisiin suhteisiin lukeutuivat sukulaiset. (70)</p> <p>Sijoitetujen lasten sosiaalisiin suhteisiin lukeutuivat ystävät. (70)</p> <p>Sijoitetujen lasten sosiaalisiin suhteisiin lukeutuivat koulumaailman suhteet. (70)</p> <p>Sijoitetujen lasten sosiaalisiin suhteisiin lukeutuivat sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävä yhteistyö. (70)</p>	<p>Sosiaalisen verkoston monimuotoisuus (70)</p> <p>Sosiaalisen verkoston monimuotoisuus (70)</p> <p>Sosiaalisen verkoston monimuotoisuus (70)</p> <p>Sosiaalisen verkoston monimuotoisuus (70)</p> <p>Sosiaalisen verkoston monimuotoisuus (70)</p> <p>Sosiaalisen verkoston monimuotoisuus (70)</p> <p>Sosiaalisen verkoston monimuotoisuus (70)</p> <p>Sosiaalisen verkoston monimuotoisuus (70)</p> <p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>”Tapaamiskerrat koettiin riittäväksi sen vanhemman kanssa, jota tavattiin säännöllisesti.” (Lumpus 2015, 71)</p>	<p>Sijoitetut lapset olivat kokeneet tapaamiskerrat riittäväksi sen vanhemman kanssa, jota he olivat tavanneet säännöllisesti. (71)</p>		

LIITE 10/5

<p>Arjessa turvaa toivat sijaisperheen säännöt ja johdonmukainen kasvatus.” (Lumpus 2015, 72)</p>	<p>Sijoitettujen lasten arkeen kuului sijaisperheen kanssa reissujen tekoa loma-aikoina. (72)</p>	<p>Sijoitettujen lasten hyviä kokemuksia sukulaissijaisvanhemmuudesta (71,72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>Arjessa turvaa toivat johdonmukainen kasvatus, ja säännöt (Lumpus 2015, 72)</p>	<p>Arjessa turvaa toivat sijoitetuille lapsille sijaisperheen säännöt. (72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (69,72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>Arjessa turvaa toivat johdonmukainen kasvatus, ja säännöt (Lumpus 2015, 72)</p>	<p>Arjessa turvaa toivat sijoitetuille lapsille sijaisperheen johdonmukainen kasvatus. (72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (69,72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>”Tulevaisuuttaan lapset kuvasivat myönteisesti, ikätasoaan vastaavasti, jossa ilot liittyivät huolenpidon saamiseen ja ystävyys-suhteiden solmimiseen, sekä harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Myös usko omaan selviytymiseen oli vahva...” (Lumpus 2015, 72)</p>	<p>Sijoitetut lapset kuvasivat tulevaisuuttaan myönteisesti. (72)</p>	<p>Sijoitettujen lasten myönteiset tulevaisuuden näkymät (72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>”Tulevaisuuttaan lapset kuvasivat myönteisesti, ikätasoaan vastaavasti, jossa ilot liittyivät huolenpidon saamiseen ja ystävyys-suhteiden solmimiseen, sekä harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Myös usko omaan selviytymiseen oli vahva...” (Lumpus 2015, 72)</p>	<p>Sijoitetut lapset kuvasivat tulevaisuuttaan siten, että ilon kokemukset liittyivät huolenpidon saamiseen. (72)</p>	<p>Sijoitettujen lasten myönteiset tulevaisuuden näkymät (72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>
<p>”Tulevaisuuttaan lapset kuvasivat myönteisesti, ikätasoaan vastaavasti, jossa ilot liittyivät huolenpidon saamiseen ja ystävyys-suhteiden solmimiseen, sekä harrastuksissa saavutettuihin asioihin. Myös usko omaan selviytymiseen oli vahva...” (Lumpus 2015, 72)</p>	<p>Sijoitetut lapset kuvasivat tulevaisuuttaan siten, että ilon kokemukset liittyivät harrastuksissa saavutettuihin asioihin. (72)</p>	<p>Sijoitettujen lasten myönteiset tulevaisuuden näkymät (72)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p>

LIITE 10/6

<p>”Yksikään lapsista ei tuonut esiin toivetta paluusta biologisten vanhempien luokse.” (Lumpus 2015, 72)</p> <p>”Sopeutusvaikeuksista kertoivat puolestaan lasten kokema vierauden tunne sekä biologisen perheen näkeminen oikeana perheenä.” (Lumpus 2015, 70)</p> <p>”Aineistoni lasten kertoman perusteella näkisin, ettei sukulaissijoitus tarkoita automaattisesti sulautumista joukkoon ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, vaan kuten muissakin sijoitusmuodoissa lapsi hakee paikkaansa ja joskus paikan löytyminen voi kestää.” (Lumpus 2015, 70)</p>	<p>Sijoitettujen lasten usko omaan selviytymiseen oli vahva. (72)</p> <p>Sijoitetut lapset eivät tuoneet esille toivetta paluusta biologisten vanhempien luokse. (72)</p> <p>Sijoitettujen lasten sopeutusvaikeuksista sukulaissijaisperheeseen kertoivat lasten kokema vierauden tunne. (70)</p> <p>Sijoitettujen lasten sopeutusvaikeuksista sukulaissijaisperheeseen kertoivat lapsen biologisen perheen näkeminen lapsen mielestä oikeana perheenä. (70)</p> <p>Lasten kertoman perusteella voidaan nähdä, ettei sukulaissijoitus automaattisesti tarkoita sijaislapsen sulautumista sukulaissijaisperheeseen. (70)</p> <p>Lasten kertoman perusteella voidaan nähdä, ettei sukulaissijoitus automaattisesti tarkoita sijoitettua lapsi kokisi yhteenkuuluvuuden tunnetta sukulaissijaisperheeseen. (70)</p>	<p>Sijoitettujen lasten myönteiset tulevaisuuden näkymät (72)</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus tuo turvaa (69,72)</p> <p>Sijoitettujen lasten sopeutusvaikeudet sukulaissijaisperheessä (70)</p> <p>Sijoitettujen lasten sopeutusvaikeudet sukulaissijaisperheessä (70)</p> <p>Sijoitettujen lasten sopeutusvaikeudet sukulaissijaisperheessä (70)</p> <p>Sijoitettujen lasten sopeutusvaikeudet sukulaissijaisperheessä (70)</p> <p>Sijoitettujen lasten sopeutusvaikeudet sukulaissijaisperheessä (70)</p>	<p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p> <p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p> <p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p> <p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p>
--	--	---	---

LIITE 10/7

<p>”Haastattelemieni lasten kohdalla oli nähtävissä, että lapsen ja sijaisvanhemman välisen tunnesiteen muodostumiseen vaikutti eniten se, minkä ikäisenä lapsi oli huostaanotettu ja kuinka traumatisoivat syntymäkodin olosuhteet olivat olleet, ei niinkään sukulaisuus.” (Lumpus 2015, 70)</p>	<p>Niin sukulaissijoituksessa kuin muissakin sijoitusmuodoissa sijoitettu lapsi hakee omaa paikkaansa. (70)</p> <p>Niin sukulaissijoituksessa kuin muissakin sijoitusmuodoissa sijoitetun lapsen paikan löytyminen voi kestää. (70)</p> <p>Sijoitettavien lasten kohdalla oli nähtävissä sijoitettavan lapsen ja sukulaissijaisvanhemman välisen tunnesiteen muodostumiseen vaikuttavan eniten se, minkä ikäisenä sijoitettava lapsi oli huostaanotettu. (70)</p> <p>Sijoitettavien lasten kohdalla oli nähtävissä sijoitettavan lapsen ja sukulaissijaisvanhemman välisen tunnesiteen muodostumiseen vaikuttavan eniten se, kuinka traumatisoivat syntymäkodin olosuhteet olivat olleet. (70)</p> <p>Sukulaisuus ei vaikuttanut sijoitettavien lasten kohdalla lapsen ja sukulaissijaisvanhemman välisen tunnesiteen muodostukseen. (70)</p>	<p>Sijoitettujen lasten sopeutumisvaikeudet sukulaissijaisperheessä (70)</p> <p>Sijoitettujen lasten sopeutumisvaikeudet sukulaissijaisperheessä (70)</p> <p>Sijoitettavan lapsen ja biologisten vanhempien väliset tunnesiteet (70)</p> <p>Sijoitettavan lapsen ja biologisten vanhempien väliset tunnesiteet (70)</p> <p>Sijoitettavan lapsen ja biologisten vanhempien väliset tunnesiteet (70)</p>	<p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p> <p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p> <p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p> <p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p> <p>Perheen uudelleen muodostumisen haasteet</p>
--	---	--	---

LIITE 10/8

<p>”Aineistoni lapsilla biologisten vanhempien tapaaminen vaihteli säännöllisestä epäsäännölliseen. Osa lapsista oli saanut tavata vanhempiaan lähestulkoon oman tahtonsa mukaisesti, aina kun vanhempien päihteidenkäytön osalta oli hyvä tilanne. Osa lapsista tapasi toista vanhempaansa noin kerran kuukaudessa ja toista noin kaksi kertaa vuodessa. Syyt harvoin tapaamiseen toisen vanhemman kanssa johtui pitkistä välimatkasta. Vierailut tapahtuivat pääsääntöisesti sukulaisperheessä. Lasten kertoman perusteella biologisten vanhempien vierailuissa korostuivat myös sukulaissijaisvanhempien aktiivinen osallistuminen tapaamiseen siten, että saatettiin tehdä koko porukalla jotakin, kuten pelata pelejä.” (Lumpus 2015, 71)</p>	<p>Sijoitetuilla lapsilla biologisten vanhempien tapaaminen vaihteli säännöllisestä epäsäännölliseen. (71)</p> <p>Osa lapsista oli saanut tavata vanhempiaan lähestulkoon oman tahtonsa mukaisesti kun vanhempien päihteiden käytön osalta oli hyvä tilanne. (71)</p> <p>Osa lapsista tapasi toista vanhempaansa noin pari kertaa vuodessa johtuen pitkistä välimatkasta. (71)</p> <p>Osa lapsista tapasi toista vanhempaansa noin kerran kuukaudessa. (71)</p> <p>Sijoitetujen lasten kertoman perusteella biologisten vanhempien vierailuissa korostuivat sukulaissijaisvanhempien aktiivinen osallistuminen tapaamiseen, jolloin saatettiin pelata porukalla pelejä. (71)</p> <p>Vanhempaa, jota sijoitettu lapsi tapasi harvemmin, toivottiin osallistuvan tapaamiseen useammin. (71)</p> <p>Sijoitetujen lasten kohdalla sukulaissijaisperheessä asuminen ei välttämättä tarkoittanut tiiviimpää</p>	<p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p> <p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p> <p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p> <p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p> <p>Sijoitetujen lasten hyviä kokemuksia sukulaissijaisvanhemmuudesta (71,72)</p> <p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p> <p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p>	<p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Sukulaissijaisvanhemmuus vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p>
<p>”...vanhempaa, jota tavattiin harvemmin, toivottiin tapaamiseen useammin. Aineistoni lasten kohdalla sukulaissijaisperheessä asuminen ei automaattisesti tarkoittanut tiiviimpää yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin, vaan tapaamisten säännöllisyys ja toteutuminen oli pitkälti kiinni biologisten vanhempien elämäntilanteesta. Lapset eivät voineet siihen juurikaan omalla toiminnallaan vaikuttaa.” (Lumpus 2015, 71)</p>			

<p>”Sukulaissijoituksissa esiin nousseet ristiriidat biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien välillä näyttäytyivät osalla aineistoni lapsista ajoittaisena suusanallisena riitelynä, jossa biologiset vanhemmat ja sukulaissijaisvanhemmat syyllistivät toisiaan.” (Lumpus 2015, 71)</p>	<p>yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin. (71)</p> <p>Sijoitettujen lasten ja biologisten vanhempien tapaamisten säännöllinen toteutuminen oli lähinnä kiinni sijoitettujen lasten biologisten vanhempien elämäntilanteesta. (71)</p> <p>Lapset eivät voineet omalla toiminnallaan vaikuttaa omien vanhempiensa tapaamisiin. (71)</p> <p>Sukulaissijoituksissa esiin nousseet ristiriidat biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien välillä näyttäytyivät sijoitetuista lapsista ajoittaisena suusanallisena riitelynä. (71)</p> <p>Suusanallinen riitely piti sisällään biologisten vanhempien ja sukulaissijaisvanhempien keskinäisen syyllistämiseen liittyvän teeman. (71)</p>	<p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p> <p>Tapaamiskertojen riittävyys (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhempien ja biologisten vanhempien väliset ristiriidat (71)</p> <p>Sukulaissijaisvanhempien ja biologisten vanhempien väliset ristiriidat (71)</p>	<p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p> <p>Biologisten vanhempien läsnäolon haasteet</p>
---	--	---	---